

JUTRANJE NOVOSTI

Izhaja vsak dan zjutraj, izvemši pondeljke.

Mesečna naročnina:

v Ljubljani Din 10.—, po pošti Din 12.—, inozemstvo Din 20.—

Uredništvo: Wolfova ulica št. 1/I. — Telefon št. 213

Brzojavni naslov: „Novosti-Ljubljana“.

Upravništvo: Marjlin trg št. 8. — Telefon št. 44.

Iščano do:

P. n. Vseučiliška knjižnica

Obvezni izvod.

Pisnim vprašanjem

Račun pri poštnem ček. uradu

Pavšalni franko.

Ljubljana.

fu.
odgovor.

Pomen konference v Sinaji.

Zunanji ministri srednjeevropskih držav, združenih v Mali antanti, so se danes sestali v Sinaji, da rešijo v načelnem smislu nekaj prav važnih problemov, ki globoko posegajo v bližnjo usodo Srednje Evrope. Že prvi pogled na program konference nam pove, da gre predvsem za interne zadeve Male antante, v tem kaotičnem stanju vsega kontinenta, ni vseeno, kako bodo državni Male antante presodili tudi splošna, evropska vprašanja. Slučaj je hotel, da so se zbrali predstavniki mlade, življenja in upov polne Češkoslovaške, kraljevine SHS in Rumunije ob 9. obletnici izbruhov velike evropske katastrofe. Včeraj je minulo devet let, odkar je povampirjena Avstro-Ogrska skočila nič hudega sluteči Srbiji za vrat in tako je prišlo klanje, ki je v gromotnem oziru upropastilo vso Evropo. Strašne so bile rane, ki jih je besna furja prizadela vsem narodom: trpeli so mali narodi neposredno, pa tudi nevtralec ni bilo z rožicami postlano. Vse to je danes za nami in mnogi bodo rekli: Čemu obnavljati spomin na neljuba, strašna leta! Ali temu ni takel! Današnja generacija bolega na kronični pozabljenosti. Mlademu rodu je ob vsaki priliki treba predložiti grozo, ki je vladala v tistih dnevih po vsej Evropi.

Današnja atmosfera je za las podobna oni iz l. 1914. Gospodarska in finančna restavracija Evrope napreduje le zelo polagoma, na drugi strani pa se narodi pripravljajo na nove pohode. Mir nam ni dal garancije za varnost v bližnjem desetletju. Ni nam dal diplomacije, ki bi razpravljala o usodi narodov pri odprtih vratih. Zapustil nam je anarhizem, ki ogroža zlasti na zapadu vse tekovine velike svetovne vojne.

Nismo absolutni črnogledi. Morda še ni prišlo tako daleč, da ne bi bilo mogoče mirno sožitje narodov in njih gospodarska kooperacija. Ena med skromnimi garancijami zboljšanja je Mala antanta. Ona je bistveni predpogoj našega državnega obstanka. To ni samo defenzivna zveza brez globoke motivacije, ne, Mala antanta je še mnogo več: ona je najpripravljeni instrument miru v Srednji Evropi.

Ko je dr. Edvard Beneš prikladal ta uvaževani organizem v življenje, je Zapad ta dogodek jedva registriral. Malo jih je bilo v Parizu in Londonu, ki so verjeli v konstruktivne sposobnosti srednjeevropskih državnikov ter v solidnost nove zveze.

Danes pa je Mala antanta faktor, preko katerega ne bo mogla iti svetovna politika. Dr. Beneš gre za slabo, da je našel kristalizacijsko točko, okoli katere se morejo srednjeevropski narodi brez predsodkov zediniti. Gre za biti in nebiti, za upliv na veliko rodno zapadno - evropskih narodov. Ta upliv si ne more prirediti nobena imenovana država posebej, zato je zveza, tesna in interesna skupnost, diktat sodobne nujnosti.

Problem reparacij prehaja v akutno stanje svojega razvoja. Zvezan je tesno s porušeno okupacijo. Situacija sili k ureditvi, na Zapadu pa ovira to rešitev delitev nazorov med Francijo in Anglijo. Mala antanta ima mnogo interesa na tem, da se zadeva končno spravi s sveta. Prvi korak je storil dr. Beneš. V Sinaji se bodo izmenjale nove ideje in pričakovati je z verjetnostjo, da bo Srednja Evropa nagrabila v sedanjem odločnem trenutku za inicijativno.

V drugi vrsti bodo na sestanku v Sinaji razmotrivali o naraščanju reakcije v Srednji Evropi. Madžarska in Bolgarska. Prva je žarišče vseh nakan proti novemu redu v Srednji Evropi, druga pa je z nedavnim preobratom dokazala svoje nagibanje k stari orientaciji. Razčisti jo treba mnenja o enotnem stališču glede meddržavnih odnosov z obema deželama. Obe, Madžarska in Bolgarska, boste morali najprej v popolnem obsegu dokazati svojo dobro voljo za sporazum, ki bo spoštoval mirne pogodbe, potem bo Mala antanta brez odlašanja demobilizirala svojo utemeljeno nezaupljivost.

Konferenca v Sinaji naj bi, to je vroča želja vseh prijateljev resničnega miru na Balkanu, porodila veliko inicijativno združenja vseh balkanskih narodov. Lausanski mir je privedel Turčijo na evropsko tla. Balkanski na-

Konferenca v Sinaji.

Pričetek konference. — Stališče naše in češkoslovaške vlade glede Poljske. — Poljski zunanji minister o Mali antanti. — Grška snuje „balkanski blok“?

(Od našega posebnega poročevalca.)

Bukarešta 28. julija. V tukajšnjih političnih krogih, ki so v tesni zvezi z državniki, se z gotovostjo za-trjuje, da je sinajski sestanek zunanjih ministrov Male antante delo romunskega ministra za zunanje posle g. Duca, ki naj bi na konferenci zastopal vprašanje vstopa Poljske v Malo antanto. (?)

Bukarešta 28. julija. Jutri prične konferenca v Sinaji, ki je predvidena do včeraj 31. t. m. Kraljevino Srb-ov Hrvatov in Slovencev zastopa zunanji minister dr. Ninčić, v katerega spremstvu sta dva višja uradnika zunan-jega ministrstva.

Bukarešta 28. julija. Od zelo verodostojne strani sem zvedel, da ob-stoja med zunanjimi ministri Male an-tante poseben akcijski dogovor glede stališča do Poljske.

Iz istega vira doznavam, da bi kra-ljevina Srb-ov, Hrvatov in Slovencev ter Češkoslovaška republika ne mogli pristati na izrazito protirusko politiko poljske republike, kar bi v danem slu-čaju zahtevalo najmanj diplomatsko in-tervenccijo.

»Akcijski dogovor« bi mogel obsto-jati edino med našo kraljevino in Češkoslovaško. Dr. Beneš je ponovno iz-javil, da je Mala antanta le defenzivna zveza v svrhu izpolnjevanja mirovnih pogodb. (Op. uredn.)

Bukarešta 28. julija. Važna točka sinajskega sestanka je sklep za-vezniških vlad, da mora imeti Mala an-tanta v svetu Društva narodov skup-nega delegata, ki bo stalnem stiku s svojimi vladami.

Bukarešta 28. julija. Kolikor je do sedaj znano, imata polnomočna mi-nistra Grške in Poljske na romunskem dvoru od svojih vlad nalog, da zasle-dueta delovanje in potek sinajske kon-ference.

Bukarešta 28. julija. Tukajšnji listi pozdravljajo v splošnem konferen-

co in ji prorokujejo uspeh. »Adverul«, ki je že pred par dnevi demantiral ve-sti o nekakem nesporazumljenju med članicami Male antante, piše, da bo konferenca v Sinaji utrdila medsebojne vezi v svrhu obrambe skupnih inter-esov.

STALIŠČE POLJSKE VLADE.

Varšava 28. julija. (B) Minister za zunanje posle Seyda je v odgovoru na interpelacijo v parlamentu rekel, da se bo na konferenci v Sinaji raz-pravljalo tudi vprašanje o odnošajih med Poljsko in Malo antanto. Mala antanta predstavlja varnost vseh čla-nic v pogledu izvršitve mirovnih po-godb, ki so bile sklenjene v St. Ger-mainu, Neuillyju in Trianonu. Izpolnje-vanje teh pogodb pomenja skrajne in-terese vseh zainteresiranih držav. To je zadnji cilj Male antante in od tod izhajajo prijateljska čustva, ki jih go-jimo napram njej. Poljska smatra, da je njena dolžnost, da sodeluje na ustva-ritvi politične kombinacije, k bo za-gotovila mir v Srednji Evropi. Pri vsem tem pa Poljska ne bo zastopala na konferenci v Sinaji, ki je le konferenca Male antante. Šele v Društvu narodov se ima namreč rešiti vprašanje o pr-stopu Poljske v Malo antanto. Zunanji minister Seyda je rekel nato, da se mora Poljska v doseg svojih političnih ciljev na prvem mestu naslanjati na zezo, ki ima trajno obeležje, na Ro-munijo.

GRŠKI »BALKANSKI BLOK«.

Beograd 28. julija. (Z) Romun-sko zunanje ministrstvo je sporočilo no-antante v Sinaji razpravljalo prvenstveno o vprašanjih, ki skupaj zanimajo vse tri države. Kar se tiče skupnega kandi-data Male antante v svetu Društva na-rodov, izgleda, da bo postavila kandi-data Češkoslovaška, ker ne želi ka-

didirati pri Društvu narodov v Ženevi niti dr. Ninčić niti romunski zunanji mi-nister Duca.

Popolnoma neodvisno od sestanka zunanjih ministrov Male antante v Si-naji je v romunskih političnih krogih po-vzročila nenavadno živahno zanimanje vest iz Aten, da je dobil grški poslanik v Bukarešti nalog, naj z zunanjima mi-nistroma dr. Ninčićem in Duco začne pregovore o ustanovitvi novega balkan-skega bloka, ki naj bi ga tvorile kra-ljevine Srb-ov, Hrvatov in Slovencev, Rumunija in Grčija. Novi blok balkan-skih držav ne bi bil v nobeni zvezi z na-logami Male antante, čije naloga je, da dela na izvedbo trianonske mirovne po-godbe, dočim bi spadala v okvir balkan-skega bloka izvedba neuillyske pogod-be. Kakor ima skrbeti Mala antanta za točno izvedbo trianonske pogodbe in za čuvanje miru v Srednji Evropi, tako bi imel skrbeti nameravani balkanski blok za izvedbo neuillyske pogodbe in za čuvanje miru na Balkanu.

V romunskih političnih krogih so sprejeli misel o ustvaritvi balkanskega bloka s precejšnjo simpatijo. Zato sodo-ja, da bo na konferenci v Sinaji podpiral romunski zunanji minister Duca ta pred-log grškega poslanika.

Beograd 28. julija. (B) Iz Buka-rešte poročajo: Semkaj sta dospela mi-nistra zunanjih zadev kraljevine Srb-ov, Hrvatov in Slovencev in republike češkoslovaške dr. Beneš in sta imela te-ko dneva kratko konferenco z romun-skim zunanjim ministrom Duco. Konfe-rencio zunanjih ministrov Male antante odpravi ministrski predsednik Bratianu v Sinaji. Dnevni red konference je znan.

Vsi romunski listi pozdravljajo pri-hod dr. Ninčića in dr. Beneša in izra-žajo prepričanje, da bo imela konferen-ca v Sinaji povoljne in znatne uspehe.

Položaj v Nemčiji.

Berlin 28. julija. (K) Komunistič-na stranka je imela sredi v Veleberlinu 17 zborovanj, na katerih je bila sprejeta resolucija, ki zahteva razveljavljenje prepovedi protifašistovskega dne in v kateri so se zaobljubili, da bodo vkljub prepovedi z vsemi močmi fašistovske organizacije povsod tam, kjer bodo na-leleti nanje, razbili.

Berlin 28. julija. (K) Večerni listi poročajo, da se je dobro obiskano zbo-rovanje zveze nemških trgovcev bavilo snoti s stisko, ki je nastala vsled po-manjkanja blaga. Bila je sprejeta reso-lucija, ki grozi, da se trgovine zapro-ako se v zadnji uri ne najde pot, kako bi se dobil obratni kapital za vzdrževa-nje trgovine na drobno.

Berlin 28. julija. (K) Državni kan-celar dr. Cuno je izdal na voditelje po-ljedelstva nujni oklic, naj napnejo vse moči, da se zemeljski produkti zlasti zgodnji krompir čimprej dajo na razpo-lago konzumu, da se prehrana v mestu olajša. Državni kancelar in državni mi-nister za prehrano bosta prihodnje dni stopila v stik z zastopniki poljedelstva, da se odpravijo težkoče glede pre-hrane. (W)

Berlin 28. julija. (K) Po mišljenju državnega ministrstva za prehrano ni vzroka za tako veliko bojazan, kakor se to izraža v javnosti. Izvzemši neka-terih vrst blaga, kakor krompirja, ni pomanjkanja na živilih. Pomanjkanje je utemeljeno vsled splošnega gospodar-skega položaja in katastrofalne deval-vacije denarja in je deloma le prehodni pojav.

Berlin 28. julija. (K) »Acht-Uhr-Abendblatt« poroča iz Mannheima: Ka-tastrofalna devalvacija marke je povz-ročila v več mestih ob zgornjem Renu protidraginske izgrede.

Bremen 28. julija. (K) V današ-njih jutranjih urah je bilo aretiranih več voditeljev tukajšnje komunistične stran-ke zaradi veleizdaje. Mir se ni motil.

Iz notranje-političnega življenja.

DEMISIJA MINISTRA TRIFKOVIČA.

Beograd 28. julija. (B) Poleg ostavke ministra pravde dr. Markovića in ministra za notranje posle Vujičića je podal ostavko na svoj položaj tudi mi-nister za prosveto g. Trifunović. G. Trifunović je podal ostavko zaradi bolezni.

SEJA MINISTRskega SVETA

Beograd 28. julija. (B) Danes po-poldne je bila seja ministrskega sveta, na kateri so pretresali notranjo situacijo in rešili tekoče resortne posle.

NAMESTNIK G. PAŠIČA.

Beograd 28. julija. (B) Minister za izenačenje zakonov g. Marko Trif-ković je posetil danes predpoldne mi-nistrskega predsednika g. Pašiča in je dalje časa ostal z njim v razgovoru. Minister Trifković bo za časa Pašičeve odsotnosti vršil posle predsednika vla-de. V beograjskih političnih krogih se govori, da se je na tej konferenci med Pašičem in Trifkovićem reševalo tudi vprašanje o rekonstrukciji vlade.

LIKVIDACIJA POKRAJINSKIH UPRAV.

Beograd 28. julija. (B) Dokon-čane so priprave za likvidacijo vseh pokrajinskih uprav v naši državi tako, da bodo na vseh sedežih oblasti po-stavljeni veliki župani, kakor tudi urad-niki s kraljevim ukazom. Veliki župa-ni bodo podrejeni ministrstvu za no-tranja dela. Takoj po likvidaciji pokra-jinske uprave v Dalmaciji, se prične li-kvidacija sarajevske pokrajinske upra-ve, potem pa zagrebške. Za te likvi-dacije je že vse gotovo. Ko bo likvi-dacija izvršena, se izvede vidovdanska ustava v celi državi brez razlike na pokrajine. Istotako bo izvršena uprav-na razdelitev države in se bo pri tem uveljavil zakon o občni upravi.

rodnom ni zajamčil ta mir nobene var-nosti pred morebitno ekspanzijo Cari-grada. Tu vidimo nazorno, da imamo skupne interese. Srednja Evropa — in posebno Balkan si želi miru, varnosti in gospodarske okrepitve.

PREVEČ — NI DOBRO.

Beograd 28. julija. (Z) »Tri-buna« prinaša: »Zadnje dni se v jav-nosti preveč piše o razmerju med ra-dikalnimi ministri in radikalnimi po-slanci. Nekateri listi grede tako daleč, da dele radikalni klub na frakcije, vsled česar bi naj bilo tudi stališče vo-diteljev omajano. Po informacijah, ki jih imamo, je pa stvar veliko enostav-nejša in neopasnejša. Nekateri člani kluba so napadli g. Milorada Vujičića in dr. Laza Markovića. Da bi prepre-čila to neprimerno diskusijo, sta oba ministra izjavila, da bosta odstopila in sta po tej izjavi dala ostavko g. Pašiču. Po vsej priliki bosta oba mini-stra ostala v vladi.

NOVI ZAKONSKI NAČRT.

Beograd 28. julija. (B) Zakono-dajni odbor narodne skupščine bo raz-pravljajal o dveh novih zakonskih načr-tih, katere je predložil minister pravde dr. Marković in sicer zakon o prestaja-nju kazni in odreditvi svobode ter za-kon o sodnikih. Oba zakonska načrta sta izdelana na moderni podlagi. Zako-na bosta imela veljavo za celo kralje-vino.

POSLANEC SUŠNIK PRI G. PAŠIČU.

Beograd 28. julija. (B) Klerikal-ni poslanec in podpredsednik klerikal-nega kluba profesor Sušnik je bil danes predpoldne sprejet od ministrskega predsednika g. Pašiča.

NEMŠKE INTERVENCIJE.

Beograd 28. julija. (Z) Predsed-nik nemškega parlamentarnega kluba dr. Kraft je posetil prosvetnega mi-nistra Trifunovića, kateremu je predložil sromenico o šolskih vprašanjih v Vo-jvodini. Potem je posetil dr. Kraft mini-strskega predsednika Pašiča in inter-veniral pri njem v isti stvari, posebno pa da se dovoli pri veronauku uporaba nemškega jezika.

× Poslovalnice za ruski izvoz. V svr-ho organizacije izvoza žita iz Rusije us-tanovi sovjetska vlada svoje poslovalnice v inozemstvu. Te poslovalnice bodo v Ham-burgu, Berlinu, v Rigi, Helsinkiju in Re-valu.

Reško vprašanje.

Rim 28. julija. (B) »Agenzia Ste-fani« objavlja: Paritetna komisija, se-stavljena med Italijo in kraljevino Sr-b-ov, Hrvatov in Slovencev zaradi reš-kega vprašanja, bo začela z intenziv-nim delom 31. julija.

Slovinci v Italiji.

Suša k 28. julija. (Z) Včerajšnji »Resto del Carlino« objavlja interview svojega urednika s profesorjem Fran-cescom Mussolinijem, ki ga smatrajo kot najboljšega poznavalca razmer pri beneških Slovincih. Profesor Mussolini je izjavil v porazgovoru, da je zelo op-timističen glede zadržanja Slovencev do Italije. Rekel je, da znaša njihovo šte-vilo okoli 26.000 (?). Naglašal je, da je med njimi le majhen del, ki popolnoma pogrešno meni, da je sedanje stanje le prehodno, dočim je pretežna večina uvidela, da bo sedanje stanje večno in da bi bilo škodljivo in celo pogibelno boriti se z nemogočim. Ti Slovenci poj-mujejo važnost izjave ministrskega predsednika Mussolinija: »Mi smo na Snezniku in tukaj ostanemo!«

Na vprašanje urednika, na kak na-čin bo italijanska vlada dosegla sporaz-um s Slovinci, je odgovoril profesor Mussolini, da noče Italija v tem pogledu posnemati Avstrije, ki je dosegla vse kaj drugega, kot je želela. Njeno postop-anje mora biti sistematično, polno tan-kočitosti in takta. Na vprašanje, kakš-no stališče zavzemajo Slovenci do Mus-solinijeve vlade, je odgovoril profesor: »Slovinci so uvideli, da bo zanje bolj v urejeni in kulturni Italiji!«

Zagrebška vohunska afera.

Beograd 28. julija. (B) Uprava mesta Beograda je končala preiskavo v zagrebški vohunski aferi in je izročila vse akte preiskovalnemu sodniku Cedi Jevgenijeviču, ki namerava dati v pon-delek podatke novinarjem v vsej za-devi.

Beograd 28. julija. (Z) Pomoč-nik notranjega ministra Ranko Trifu-nović se je odpeljal v Skopje. Njegovo potovanje je spravljalo v zvezo z znano zagrebško vohunsko afero, čije niti vo-dijo tudi v Skopje.

Nova makedonska stranka in Radić.

Zagreb 28. julija. (Z) Včeraj se je peljal skozi Zagreb v Rogaško Slatino poslanec Gligorije Anastasijević iz Ma-kedonije. Vozi se skupaj z gg. Trajkom Arsićem in Dimitrijem Čičevićem, s ka-terima ustanavlja novo makedonsko skupino, o kateri se je zadnje dni precej govorilo v javnosti. Poslanec Anastasi-jević je bil iznenaden vsled vesti za-grebških blokaških listov, da sta se namreč razgovarjala dva prvaka makedonske stranke s predsedništvom hr-vatske republikanske seljačke stranke in da se je dosegel sporazum. G. Anastas-ijević je izjavil, da se nobeden njego-vih prijateljev ni sestel s predsedni-štvom HRSS ali imel sploh kakšne po-govore. Ni izključeno, da gre za spletkar-je, ker se, kakor znano, makedonska stranka sploh ni niti konstituirala in zaradi tega tudi še ne more imeti svojih predstavnikov.

Vaš zagrebški dopisnik se je zanimal za stvari ni zvedel sledeče: Pred kakimi desetimi dnevi sta se mudila dva Makedonci v Zagrebu, ki sta se razgovarjala s predsedništvom hrvatske republikanske seljačke stranke. Ne gre tu za g. Anastasi-jevića ali njegovo skupino, ki jo snuje v Makedoniji, ampak za popolnoma drugo akcijo, za katero se delajo priprave v spo-razumu s HRSS. Ta nova skupina namera-va nastopiti pri novih volitvah. Vendar pa ne bo poslala svojih poslancev v Beograd, ampak v Zagreb, kjer bodo vstopili v blok. ad Položaj v Nemčiji.

Današnje prireditve.

V LJUBLJANI:

v nedeljo:

Kino Matica: »Gnezdo podgan«
Kino Ideal: »Grafica Sara«
Kino Tivoli: »Knock out ali igrača ple-salke«.

V ponedeljek:

Kino Matica: »Gnezdo podgan«.
Kino Ideal: »Grafica Sara«.
Kino Tivoli: »Knock out ali igrača ple-salke«.

Nočna lekarniška služba v Ljubljani:
Tekoči teden: Trnkoczy, Mestni trg, Ra-mor, Miklošičeva cesta.

Avtonomisti in federalisti — „rešitelji“ slovenstva in hrvatstva.

DOPIS IZ NEOSVOBJENE KOROŠKE.

Avtonomisti in federalisti se proglasajo za nekake rešitelje hrvatstva in slovenstva. Borijo se za „bičano in križano slovenstvo“ (»Avtonomiste«), in kdor ne trobi v njih avtonomistični rog, je izdajalec naroda. Rešiti hočejo hrvatstvo in slovenstvo, da ju Srbi ne postojijo.

O ti junaški avtonomisti in republikanci! Kje pa je bil tedaj g. Radić, ko so Italijani zasedali hrvatsko Primorje? Zaka ni šel, da brani Istro, Reko, Dalmacijo? Kje je bil tedaj ta hrvatski narodni junak, zakaj ni branil hrvatske in slovenske zemlje? Mirotvorna konferenca v Parizu se je zelo ozirala na take stvari, saj se Nemci hvalijo, da so rešili Koroško samo s tem, da so sami zgrabili za orožje. Toda Radić je prepustil Srbom, da zajezijo Italijansko povelje.

In med svetovno vojno! Zakaj tedaj ni povedal g. Radić Hrvatoma, da so milorubeni narod, in da naj se ne vojskujejo za germanske in madžarske koristi proti Slovanom? Zda naenkrat, ko bi bilo treba utrditi našo narodno državo, je Radić iznašel, da so Hrvatje nirobuben antimilitarističen narod, če tudi je znano, da so se že stoletja z veliko hrabrostjo bojevali po vseh bojščih srednje Evrope, seveda za tuje koristi. O, g. Radić je zelo velik junak, kadar je treba razdirati narodno slovo in zavajati hrvatske seljake. Mase se dajo z demagogičnimi frazami hitro zapeljati. Tudi pri nas smo videli, da so Nemci na Koroškem pred glasovanjem obljubljali raj v republiki, postost, nič davkov in vojaštva, in so ljudje v resnici verjeli, da bo v republiki, v Avstriji vsak delal, kar bo hotel in da ne bo treba plačevati nikakih davkov.

In naši slovenski avtonomisti! Oni bodo rešili slovenstvo! Slovenskemu ljudstvu bodo prinesli raj, kakor je obljuboval »Avtonomist«, pri čemer je previdno pripomnil, da tudi v republiki ne bo takoj nastopil paradiz, da ne bo takoj konec vseh krivžev in težav. Torej ista demagogija kakor na Hrvatskem. Toda tedaj, ko je bilo v resnici treba braniti slovenstvo, kje so bili tedaj avtonomisti? Da danes ne gospodujejo na Bledu in Jesenicah Italijani, ali so to dosegli avtonomisti? So se oni postavili na Ratečah Italijanom nasproti? Ali so Gorenjsko rešili Srbi in v zahvalo jim avtonomisti pridli dokazujejo, da je ne-hvaležnost plačilo sveta. In zakaj avtonomisti niso šli reševati slovenskega Primorja in Notranjske? Italijanska

Idrija in Postojna glasno oznanjujeta, kako junaški so rešitelji slovenstva — avtonomisti!

Toda Italijani so bili zmagovalci, morebiti so se avtonomisti proti Nemcem bolje postavili? Nemci so v Beljaku že nabili lepake, naj se, če pridejo Jugoslovenci, nihče ne ustavlja. In v Celovcu so govorili, da bodo čez noč Jugoslovenci v Celovcu. Človek bi pričakoval, da bodo vsaj rešitelji slovenstva — avtonomisti skušali rešiti koroške Slovence. Toda v Celovcu in Beljaku so se Nemci bali brez potrebe, eden sedanjih avtonomističnih kolovodij, ki je tedaj imel glavno besedo v Narodnem svetu v Celovcu, je tako imenito informiral Narodno vladu v Ljubljani, da je dr. Tavčar moral reči: »Kako naj pa ljudi preživimo, če zasedemo Celovec in Beljak? In pri tem so bila v Beljaku ogromna skladišča in neprestano so prihajali novi vlaki z živili, z orožjem z municijo. Vse bi bilo lahko ostalo nam, toda kdo se bo brigal za take malenkosti, omenjeni kolovodja je tedaj moral sklicevati konference v svrhu odločitve, če naj si vzamemo celo Koroško, ali naj milostno prepustimo en kos Nemcem. Kajti da je vse naše, kolikor bomo hoteli, to je bila vendar dognana stvar! Tudi g. dr. B. se rad pohvali s svojimi zaslugami za Koroško. Toda če bi bil on tedaj, mesto da je odšel iz dežele, na lastno roko skušal izvesti kako akcijo a la Horfanti in bi bil, ko je bilo jasno, da s iz centrale ničesar ne stori, skušal v imenu novo nastajajoče narodne države zasedeti deželo, bi bil postavil vekovito krono vsem svojim zaslugam.

Tako se je zgodilo, da je kljub temu, da razpolagamo Slovenci s hrabriimi rešitelji slovenstva, ostala Koroška neresena. Pozneje se je zasedba izvršila, a to so storili Srbi, toda žal je bilo že prepozno. Kar smo zamudili, se ni dalo več popraviti.

O tem naj razmišljajo svobodni Slovenci in Hrvati v svobodni narodni državi — in kdor je še tako zaslepljen, da vertuje raznim avtonomističnim in federalističnim rešiteljem in odrešenikom, se bo moral prepričati na podlagi dejstev, da je baš avtonomistično — avstrijska mentaliteta zakrivila narodno in politično sužnost najboljših sinov jugoslovenske matere — Primorcev in Korošcev. Gorje jugoslovenski državi in njenemu narodu, ako bi odločali o njegovi usodi slovenski in hrvatski federalisti!

Iz boljševiske Rusije.

Rdeča armada.

Frunze, komandant južne sovjetske armade (baje je bil oficir nemškega generalnega štaba), je poslal glavnemu vojnorevolucijskemu svetu poročilo o razpoloženju sovjetske armade.

Rdeča armada je skoz in skoz antisemitska in se noče popolnoma pokoriti komunistični stranki. Stari carski oficirji imajo mnogo več vpliva, kakor pa novi rdeči oficirji, odgojeni po rdečih vojniških kurzh. Slednji skušajo prve kopirati in se ponašajo s prijateljstvom starih oficirjev, ki odkrito priznavajo svojo monarhistično prepričanje. Komunistična društva (komjačeka), ki so bila organizirana po vseh delih armade, niso dosegla prav nobenega uspeha. Frunze povdarja, da bo rdeča armada sledila svojim komandantom, tako se je pridružio v Ukrajini mnogo oddelkov rdeče armade upornikom, ker so tako želeli komandanti. Komunisti, ki so se skušali temu upreti, so bili pobiti.

Kozaški komandant Voronilov je poročal, da si ne upa postavljati židov na poveljniška mesta, ker jih vojaki ne morejo trpeti. Vojni svet je vsled teh poročil skle-

nil, da se potegoma zamenjajo stari oficirji z novimi, ki so bili odgojeni po rdečih oficirskih kurzh.

Ruska živa cerkev.

S svojo »Živo cerkvijo« postopa boljševiska vlada kakor s kakim uradom. Dosedanji načelnik te cerkve, škof Antonin, je bil upokojen. Na njegovo mesto je sovjetska vlada postavila škofa Evdokima, ki je bil svoj čas v New Yorku.

Iz Bolgarske.

Beograd, 28. julija. (B) Iz Sofije porojo: Izpušeni so bili iz 5. policijske stražnice, kjer so bili v zaporu, načelnik oddelka za javno varnost Bakalov, glavni urednik »Pobede« Trifun Kunev in glavni tajnik finančnega ministrstva Marin Ribarev. Stanjeni so pod policijsko nadzorstvo. Eden komunističnih voditeljev, Georgije Dimitrov, je bil aretiran.

Ali ste že obnovili naročnino za Jutranje Novosti?

prikazovali otok. Slabotna luč svetilnika tipa po morskim gladini. V globoko zaverovanost je zapadla mladina. Sredi noči dospemo v Hvar, kjer nas je pozdravil g. Potočnik, upravitelj zdraviliškega doma in večja množica. Tu je bilo potrebno počakati, kajti naša »Petka« se ni upala potoči dalje v Split — ker ne strajka. K sreči se nam ni bilo baš ničesar ker je vodstvo ladje ugledilo zahtevam svojih ljudi. Mladina je do izmučenosti trudna plegla — ob 6. jutraj smo prispeli v Split. Vstanemo. Pred nami je ležal v jutranji svežosti Split — a na obali nobenega človeka. Kot bi vse izumrlo. Trudni in deprimirani odidemo v mesto do gledališke restavracije. Tam smo izvedeli, da je bila vsa zadeva je napokljiva anekdota. Splitski narod nas je pričakoval do 2. na obali. Tedaj se je pojavila na morju ladja »Salona«. Navdušeni splitški pevec zapoje »Vasovalca«. Vzklid množice so bili namenjeni Adamiču in mladini. Mi smo bili pa tedaj daleč od Splita na »Petki«. Usodna zmot. Godba na obali igra — iz »Salone« pa se čujejo klici na obali: »Nema ga, dodje se »Petkom«. Razočarani gledalci čakajo da lie, mi smo bili v istem času še na Hvaru. Pri najboljši volji se zadeva razjasni in ob 8. jutraj že pridejo zastopniki pevskega društva »Guslar«. Sledje uprav bratske epizode. Vrlj Sokoli, fer. Savez, učitelji, Slovenci, predvsem dr. Lavš, Svit, Peruzzi, Finžgar, Troha, župan in pokrajinski namestnik — vse prav vse je mobilizirano. Privedimo dvoje koncertov na vrtu gledališke restavracije. Iz prijaznosti je sodeloval g. Jos. Rijavec, ljubljene dalmatinske publike in kvartet jugoslov. solistov. Žrtvovali so se za lep namen — brezplačno za kar jim gre globoka hvala in jim ostane v mladih srcih trajna hvaležnost. Rešeni tako denarni skrbi — slovenska kolonija in mnogi domači denarni zavodi so kar najzaježenej priskočili na pomoč — se bolj pa zadovoljni z moralnim uspehom smo se utrkali

Ponosna in nekdanj tako objestna Nemčija leži v finančni agoniji, njeno telo se vije v sunkovitih krčih strašnega paroksizma...

Marka še jedva diha, medtem pa ro-potajo stroji za tiskanje bankovcev z blazno brzino, kakor da jim je za poslednji cilj postavljena posešitev popolnega bankerota. Ljudstvo gleda s strahom v bodočnost, cene živlom se vijejo v vratolomne višine, vlada g. Cuna pa strmi — brez moči — v propast naroda in države.

Nemčija je trenutno nevaran vulkan, toda nihče ne ve, kje bo erupcija pričela in kdaj bo končala. Pripravljajo se nemiri: proces vrenja, tistega sumljivega vrenja, ki je v vseh slučajih predhodnik izbruha, si išče ventilov na vse strani. Sedaj ne bo, kakor kažejo vsa znamenja, pomagala niti močna roka pruskega notranjega ministra Severinga. Zdi se, da je prepozno. Desničarski radikalizem sluti veliko uro svojega maščevanja nad republiko in pravo demokracijo. Tretja internacionala pripravljajo svoj odločilni udarec proti buržoaziji, saj ji spriču zavžene politike g. Cuna ne primanjkuje pripravnih argumentov. Reichstag je na počitnicah; v interesu Nemčije same bi morala zbornica delovati permanentno, kajti resnica je neovrgljiva, da preti državi popolno razsulo.

Tako daleč je privedla Nemčijo politika koncernov, trustov in kartelov. Od prevrata do danes je veleindustrija ni dala izvitih iz rok adutov, ki jih je izigrala proti zaveznikom. Samo eden je govoril čisto resnico in ni mislil na revanžo. To je bil Walther Rathenau. Njemu ob strani je deloval Wirth. In danes ni več Erzbergerja, Rathenau je mrtve, Wirth pa je prisiljen gledati, kako globoko so Nemčijo pognali v brez-

Kriza „makedonstvu-juščih“.

Beograjsko »Vreme« je obelodanilo 22. t. m. obširno poročilo o situaciji, v kateri se nahajajo trematno organizacije »makedonstvujuščih«. Makedonske organizacije so se porazdelile na dva tabora: v federaliste in centraliste. V bolgarski Makedoniji prevladujejo federalisti. Ker pa istom narašča tudi centralistična struja, se vrše med obema skupinama ljute borbe. Borbe so strahovite in se vodijo do popolne propasti enega ali drugega tabora. Če slišijo na primer federalisti, da so našli centralisti v tem ali onem bolgarskem selu zatočišče, potem sežgo brez milosti celo vas, uglednejše domačine pa naravnost pobijejo.

Centralistom s pridružujejo v zadnjem času Seljaki Stamboljskega, in sicer v vedno večji meri. Makedonskim organizacijam proti popolno razsulo in zato poziva Todor Aleksandrov svoje pristaše v posebnih cirkularjih na neizprosno borbo proti centralistom. Grožnje so strahovite, a dozdnevno brez učinka. Diktatura Todor Aleksandrova je prislila centraliste k energični protiakciji. Nedavno se je vršil na posestvu nekakega Stojce Daneva v bolgarskem selu Makarska tajni sestanek centralistov, ki se ga je udeležil tudi češki vojvoda Jovan Brlo. Med njim in Aleksandrovom vlada sedaj veliko sovražstvo.

N a tem sestanku so se ogrevali za razne metode in taktike. Eni so bili zato, da se nadaljuje borba proti Aleksandrovu in proti našemu ozemlju, drugi pa so bili samo proti zloglasnemu Todorju, nikakor pa niso odobrvali nadaljevanja vpadov na naše ozemlje. Slednji so bili za neke vrste »moralno borbo«. »Moralisti« so slabo natekli. Izvalili so burjo ogorčenja, prišlo je celo do krvave borbe, v kateri je bil Jovan Brlo lahko ranjen. Moraliste so proglasili federalisti in centralisti za veleizdajalce. Ali moralisti imajo vedno več pristašev in je upati, da se bodo v večjem številu pri-glasili našim oblastim.

Eden najinteligentnejših četašev je vojvodava Stojan Mišev. Mož je bil svoj čas učitelj in je nekaj mesecev sem vneto podpiral Todor Aleksandrova. Se le je spoznal, da je cela borba makedonskih

Tragedija Nemčije.

dno ori brezvestneži, ki so na tihem proglasili parolo: Nichterfüllung! Politika junkerstva in veleindustrije je organizirala pasivni odpor v Poruhju. Za to kaprico, ki je pred milijoni bednih in slabo hranjenih državljanov ni mogoče opravičiti, je Cunovala žrtvovala težke milijarde, s tem pa je množila be-do na obeh obalah Rena.

Kakšen je rezultat, ki ga more beležiti bivši generalni direktor Severonemškega Loyda? Biljonski deficit v državnem gospodarstvu, zunanje politična izolacija in neizmerno trpljenje naroda v zasedeni pokrajini. Neizpodbitno dejstvo je, da Nemčija po Wirthovem odhodu ni marala pokazati dobre volje. Nasprotno je pa vladina politika skrbno ignorirala vsak skrivni migljaj na Quai d'Orsayu, ki je omogočal časten umik iz zagate. Tevtonski ponos tepe sedaj ves narod, ali zgodovina še bo imela prilike, dokazati, da je Nemčija ponaj-več sama zakrivila svoj bankerot. Mi nismo neposredno tangirani, zato si ne prisojamo pravice, soditi o krivdi ali nekrivdi Nemčije. To smo omenili samo mimogrede, da ne bi javnost valila krivde na Francijo. Nekaj pogrešk je brez-dvomno storila tudi ona, toda to ne prihaja v poštev. Nastane vprašanje: Kaj bo polomu Nemčije neizogibno sledilo? To vprašanje je težko in usodopolno obnem. Gospodarsko uničena Nemčija bo v trenutku potapljanja povzročila velik vrtnec. Tu pa obstoja nevarnost, da potegne ta mrtvec s seboj še zapadnega sosedo...

Nemčijo je treba dovesti na pot spoznanja in pokore. Barometer naznanja nevihte, grom in strelo. Kdaj bo izmučeni Evropi zasijalo solnce pravega, božjega miru?

organizaciji pravzaprav borba za interese bolgarske buržoazije, je prišel s strastno opozicijo proti svojemu vrhovnemu voditelju. Imel je težke borbe z oficijelnimi četaši, tako da se je moral premoč umakniti na grški teritorij. Nedavno se je postavil našim oblastim iskreno na razpolago in sedaj se svobodno giblje v svojem rojstnem mestu Stip. Našim oblastim pomaga izsledovati komitaška gnezda. Iz vsega vidimo, da je zapel makedonskim organizacijam, zlasti pa njih struminski, mrtvaški zvon. Todor Aleksandrov grozi na vse kraje, ali zama. Organizacije se krihajo in vstajajo proti njemu. To je rezultat časa, ki dela v prilog pomirjenju Makedonije.

Iz prosvetnega življenja.

— Meštrovičeva razstava v Jakopičevem paviljonu ostane odprta le še kratak čas. Ker izkazuje obisk dozdaj preskromno zanimanje, upamo, da bodo v teh zadnjih dneh posetili razstavo vsi zamudniki.

— Vodstvo po Meštrovičevi razstavi je v nedeljo ob 11. uri.

— Meštrovičeva dela na ljubljanski razstavi si je ogledal v torek znani publicist, profesor umetnostne zgodovine na dunajski univerzi g. dr. I. Strzygowski v spremstvu g. dr. Pohanjca. Imel je obnem tu sestanek z g. Meštrovičem samim v osebnih zadevah. Gosp. Meštrovič je bil z ureditvijo razstave zadovoljen. V malem spremstvu so si ogledali zbirko »Narodne Galerije«, nekaj arhitektonskih zanimivosti mesta in Ljubljano z okolico v celoti z grajskega stolpa. Kljub pitemu času, ki je bil odmerjen obisku, so se ugledni gostje od-peljali z najboljšimi vtisi.

— Narodna Galerija je povabila potom klubov vse slovenske umetnike, da razstavi svoja dela na avgustovi-septembrovi razstavi. Dela morajo biti vpisana v Ljubljano do 10. avgusta in so podvržena juriji.

Vse fizikalne energije so prostorne-ga značaja, duševnost pa je čisto ne-prostorne-ga značaja, tako da veljajo tu-di tukaj slovite besede Maksa Verwor-na: »Zur Tür herein grinst der Dualis-mus« (Skozi dur se nam reži dualizem). Fr. Veber.

smo okna, da nismo videli sramote tam zuna-j — in molčali. Na misel so mi prišle Cankarjeve besede o domovini. Sokol hr-vatske republike se odpelje. Za njim ml. Ze-veje znan zrak nasproti. Kot v sanjah svig-nejo mimo Gorjanci, Novo mesto — in že smo doma. Zdravi, čvrsti, a resni in široko odprti oči zrejo v dneve za seboj. Se vi-dimo zelena brda in čujemo mogočno šu-menje bosanskih gozdov, še enkrat se je razvila čudovita slika skalne Dalmacije in Hercegovine pred nami in že smo na ljub-ljenskih domačih tleh. Nastal je mir. Na kolo-dvoru se je zasmejala mladina, večno resni obraz blagajnika se je razjasnil. Košček življenja je za nami. Lepa je ta domovina, ki jo zovemo svojo — a mnogokrat hodimo po njej kot tuči — in to je grenka kaplja v vesel napoj onega, ki jo ljubi.

Turneja skladatelja Emila Adamiča je bila smelo podjetje zlasti v razvrzanih časih sedanjih razmer. Prinesla je mnogo novih utisov a tudi zdrave realnosti mladini, se-znanila je zlasti hrvatski del naroda z našo pesmito in je pokazala uspešno delo skla-datelja E. Adamiča kot dirigenta in idealne-ga glasbenega učitelja mladine. Njegov trud je poplaval najbolj s tem, da ve naša jav-nost prav ceniti njegovo iskreno prizadeva-nje v korist našemu imenu naven. Priznanja za svojo osebo ni g. Adamič nikdar iskal — in ga tudi toplot nima. Po turneji je zbral svojo mlado pevsko četo na prijateljski se-stanek. Poklonjena mu je bila slika vseh iz-letnikov s podpisom, on sam pa je pogostil mladino. Njegovemu neumornemu blagajniku se je izročilo lično darilo, prijatelji skla-datelja in zastopniki raznih pevskih društev pa so izrekli njemu in njegovemu zboru svoje čestitke in simpatije. E. Adamiča pro-gram je delo — in po vseh dosedanjih iz-gledih bo ta svoj program nadaljeval. Sebi in nam vsem v prosep.

Organizacija NRS.

— Opozorilo. Vse krajevne organi-zacije oz. zaupništva, katera še do da-nes doposlanih B eksemplarjev v zade-vi organizacij v krajih, niso izpolnile in poslane na Glavno tajništvo, se poziv-ljajo, da čimprej store! Potrebno je v tem vprašanju pokazati disciplino na-pram Glavnemu odboru naše stranke.

— Srežka konferenca v Novem me-stu se vrši v nedeljo, dne 5. avgusta ob pol enajstih dopoldne. Vabijo se vsi pri-staši kot gostje. Prisotnost predsedni-kov in podpredsednikov krajevnih or-ganizacij je obvezna. Dnevni red nak-nadno.

— Črnomelj. Sestanek pristašev in somišljenikov NRS se vrši v torek, dne 31. t. m. ob 8. uri zvečer v gostilni Ža-na Müllerja. Na tem sestanku bo poro-čal delegat iz Ljubljane.

— Metlika. Sestanek pristašev in simpatizerjev NRS se vrši v ponedeljek 30. t. m. ob 8. zvečer v gostilni g. Kam-biča. Vabljeni so tudi nasprotniki. O po-litični situaciji. NRS bo poročal delegat iz Ljubljane.

— Borovnica. G. H. Na Vaše pismo bomo odgovorili začetkom prihodnjega tedna. Istotako g. M. iz Vinice. — Glav-no tajništvo.

NRS ZA VLAK V BOHINJSKO BISTRICO.

Krajevna organizacija NRS na Jese-nicah, Mojstrani in v Kranjski gori so zaprosile glavno tajništvo v Ljubljani za intervencijo v zadevi vlakov Jese-nice-Planica tla in nazaj, potem pa da mora imeti vlak št. 933 zvezo z Bohinjskim vlakom št. 4216. Glavno tajništvo je interveniralo ter je že doseglo, da ima s prvim avgustom vlak št. 933 pri-ključek na vlak št. 4216, ki odpelje ob 17. uri 50 minut v Bohinjsko Bistrico. Vlak 933 odpelje iz Trbiža ob 14. uri 50 min., dospe v Kranjsko goro ob 16. uri, odpelje iz Kranjske gore ob 16. uri 36 minut ter dospe na Jesenice ob 17. uri 37 minut. S tem je tedaj upostavljena zveza z Bohinjem. Glavno tajništvo se je že pobrigalo, da bo odobrilo sabra-čajno ministrstvo za železnico zvezo Jesenice-Planica in nazaj še en par vlakov s priključkom na vlake št. 901 in 914 na Jesenicah. Dosedaj vozita namreč samo dva para vlakov. Upamo, da bo prometno ministrstvo v najkraj-šem času rešilo upravičeno željo priza-detih krajev na intervencijo slovenskih radkalov. NRS, k izavzema tudi v Slo-veniji vedno širše dimenzije, je namreč-tista, ki edina more izposlovati rešitev upravičenih potreb našega ljudstva. Vse ostale stranke, kakor klerikalna, samostojna, demokratska itd so popo-nomanoma lokalnega pomena in ne mo-rejo ničesar izposlovati. Potrebno je, da se ustanovi v vsaki vasi krajevna organizacija naše stranke, ki bo infor-mirala NRS o svojih željah in potebah. Zato pa slovensko ljudstvo, stopaj v vrste NRS in delaj na ta način za čim-prejšnjo ureditev kaotičnih razmer, ki jih je ustvala politična razcepljenost.

III. KONGRES FER. SAVEZA V BEOGRADU.

Idealni program, ki ga ima F. S. zaslu-ži od javnosti več podpore in ugleda, ka-kor ga ima v resnici. F. S. je organizacija, ki zbira pod svoje okrilje skoraj vso sred-nješolsko mladino cele naše države in v te-kočem letu tudi naše učitelstvo, kar pome-ni važno pridobitev v F. S. Z vstopom učitelstva v F. S. je dano jamstvo, da se bo organizacija povzpela do one višine in do onega zanimanja, ki ga F. S. zasluži, saj vrši veliko nacionalno delo. Uspehi se bo-do poznali takrat ko zasede sedanja sred-nješolska mladina važna mesta v naši drž-avi. Ravno v tem težkem času je dolžnost sedanje mlade generacije, da stopa skupno akademska mladina z vsemi važnimi fak-torji, v prvi vrsti z učitelstvom in da že v mladih dušah zatre vsako kal one gnile politike in separatizma, ki jemlje naši mladi državi ugled in ruši temelje oni državi, ki je vzcvetela iz krvi kosovskih junakov. Se-danja srednješolska mladina naj pozabi se-danjo dobo in naj bo nosilciša idej hero-jev Endlicherja in drugih junakov, ki so umrli za svoje ideje. Njih žrtve kličejo po osveti in k res nacionalnemu delu!

Ne bom opisoval podrobnosti kongresa, omejil se bom na važne momente. Na sve-danih sjednici 15. julija so bili razni pozdra-vji, kakor zastopnik prosvetnega ministra g. Inšpektor Vajda, želeč kongresu največ uspeha, nadalje zastopnik proforskanskega društva, zastopnik Skautov, zastopnik slov. učitelstva, zastopnik beogr. Sokola g. pu-kovnik Lazarević etc. Vsi so opominjali de-legate na resno delo in k ustvaritvi resnih iniciativ. V dnevih 16. in 17. julija so bila razna poročila društvenih funkcionarjev, ki so bila sprejeta z odobravanjem in volitve U. O. Dosedanji predsednik U. O. g. prof. Vlado Lapajne je bil za zasluge F. S. eno-glasno imenovan za častnega člana F. S. Novemu U. O. želimo, da naj deluje ne glede na levo in desno samo za korist F. S. ignoriraje politiko in separatizem. Le s ta-kim delovanjem bo ustregel F. S. onim po-trebam, ki jih pričakuje nacionalna sred-nješolska, akademska mladina, učitelstvo in javnost. Po kongresu je bil bankei pri »srbski kruni na čast delegatom in vablj-e-nim gostom, pri katerem so se vršile raz-ne napitnice v bratskem objemu — jugo-slovenskem. — S. M.

— Ogromne številke. Pri pariških dirkah Grand-Prix se je nabralo vstop-ne 939.241 frankov, torej več nego-lansko leto. Pri medsebojnih stavah se je vtiaknilo 13.163.945 frs, malo manj-ne-ga v preteklem letu. Samo za glavno nagrado so znašale stave 5.058.750 frs, l. 1922 pa 4.762.660 frs.

Turneja skladatelja Emila Adamiča.

(Konec.)

Split.

Slovo od Dubrovnikja jugoslovenskih Aten — je bilo težko. Ukrcali smo se na parobrod Dubrovačke paroplovitbene druž-be »Petka«. Podoben mali pomorski igrači se je odmakal od nas Dubrovnik oblit od smaragdne morja, smehljajoč se kot prav-lični obraz proti vedremu nebu. Na raz-polog so nam dali polovico III. razreda, a zasedli smo I. razred naše ladje. Vožnja proti Splitu je bila prekrasna. Pogled na obal je nudil pisano slikovitost. Množica na-rada je mahala z robc in pozdrav, izmenja-vali so se srčni nagovori, vrstile pesmi. Mladina ima polne roke cvetlic, ena skupina goje, drugim se leskečejo solze v oči. Od ganutja, navdušenja in novih utisov vse pre-kipeva. Nad nami je razpeto jasno nebo, to-neče tam daleč v modro olje morja. Se so budni spominli na koncert v Sokolani, na »Pile«, mestna vrata Dubrovnikja. Navdušen val množice pred kavarno »Dubravko«, kon-cert, uspeh... Ni časa za premišljevanje. Že se razvija pred nami cvetoča rivijera. Trstenik, Pregradica, Korčula, Vela Luka, Hvar. V Korčuli nas je čakala velika mno-žica z godbo. Pozdravila nas občina, sredi belih bod narodnih dam so posejani rdeči maki — sokolske srajce. Najstarejše pevsko društvo »Sv. Cecilija«, Slovenci, Orjuna in učitelstvo nas iskreno sprejema. Spet se vr-ste nagovori, pesmi, spet smo deležni naj-večjega gostoljubja. — V Veli luci nas je zlati, navdušeni dalmatinski narod istotako lepo sprejel. V Hvar smo dospeli ponoči ob polnoči. Iz Gruža smo odšli ob 7. jutraj. Noč je bila čarobna. Kot tajinstvene ladje plavajoče proti izloku so izginali in se spet

Dnevne novosti.

— Rommska kraljica pride na Bled. Z mračne strani se poroča iz Bukareste, da pride rommska kraljica Marija prve dni avgusta na Bled v posete naše kraljeve dvorice in ostane do konca avgusta. Potem se povrne vasa kraljeva rodbina v Beograd.

— Minister n. r. dr. Niko Zupančič je odpoval včeraj preko Novega mesta v Beokrajino na konferenco NRS. G. minister ostane na Dolenjskem do 7. t. m.

— Iz diplomatske službe. Dosedanji predsednik razmetljive komisije za Madžarsko polkovnik Vojin Colak-Antić je imenovan za vojaškega atašea pri našem poslanstvu v Budimpešti. Za vojaškega atašea v Tirani pa je imenovan podpolkovnik Svetislav Dimić.

— Z beograjske univerze. Profesorski zbor beograjske juridične fakultete je razpisal natečaj za stolično javnega prava. Prijave se sprejemajo do 30. septembra.

— Za potnike v Turčijo. Inozemci, ki potujejo v Turčijo, morajo od 10. avgusta dalje zaprositi za odobrenje zunanje ministrstva v Angliji. Vse prošnje za dovoljenje je treba poslati na najbližji turški konzulat, ali pa onim inozemskim konzulom, ki zastopajo turške interese.

— Znanil črnogorski odmetnik in vodja razbojniških tolpe dr. Vukasin Marković je dopotoval pred nekaj dnevi z Dunaja v Sofijo in je potem odšel v Džumalo, kjer se je sestal z nekimi beograjskimi častniki in člani izvrševalnega odbora makedonstvuških. Na tem sestanku je bil sklenjen sporazum o skupnem delu proti Jugoslaviji. Izvrševalni odbor makedonstvuških se je bojeval, da bo podpiral Markovičovo akcijo v Črni gori. Marković je prišel v Sofijo na priporočilo generala Protogerova, s katerim se je bil seznanil že preteklo leto na Dunaju. Iz Sofije bo odpotoval dr. Marković na Dunaj. Kakor se doznava, se namerava dr. Marković zopet vrniti iz Danaja preko Italije v Črno goro.

— Vozne ugodnosti za dedence kongresa UJU v Ljubljani. Za državne železnice je ministrstvo saobrčaja z odlokom M. S. Br. 21.715 dovolilo polovično vožnjo. Veljavno od 2. do 10. avgusta. Kupiti je celo karto, ki velja tudi za nazaj, če ima žig, da se je član res udeležil kongresa. Na parnikih je Uprava Brodarskog Sindikata z odlokom št. 547 od 11. julija dovolila četrtinsko vožnjo, veljavno od 1. do 10. avgusta. Legitimacije, kakor za železnico. — Za prge južne železnice je obratno ravnanje južne železnice dovolilo polovično vožnjo II. in III. razreda potniških vlakov veljavno od 3. do vključno 9. avgusta z odlokom št. 1332/II 1923. Prekinjenje vožnje ni dopustno. — Za izlete je ministrstvo saobrčaja z odlokom M. S. Br. 24.100 dovolilo polovično vožnjo na kongresu na drž. žel. iz Ljubljane do Boh. Bistrice, Bleda, Planice in do Kamnika. Izkaznice določene člani v centralni kongresni pisarni v dneh kongresa.

— Velika udeležba na kongresu Jugoslovenskega učitelstva v Ljubljani obeta biti posebno iz Hrvatske, ker prihajajo številne prilive. Učitelstvo hrvatskega poveljstva UJU Zagreb se pripelje v Ljubljano s posebnim vlakom in sicer odhajajo iz Zagreba dne 5. avgusta ob 5. uri 54 minut jutraj, tako da doje v Ljubljano ob 10. uri 13 minut. Članstvo pov. UJU v Zagrebu je zadnje leto zelo močno naraslo, tako da je sedaj nad polovico hrvatskega učitelstva združenega.

— Jugoslovenskega Šumarskega Udruga letošnja Glavna skupščina se vrši v dnevi 17. do 23. avgusta t. l. v Ljubljani. Ikarati se pridružijo ekurzijne na Bled in v Trbovlje, na Pokljuko in na Trilav. Člani, ki se žele udeležiti skupščine in ekurzij, naj to nemudoma prijavijo v smislu vpisane jim prilavnice; posebno je navesti, za katere dneve in za koliko oseb potrebujejo stanovanje in katere ekurzije se nameravajo udeležiti. Nepripravljeni člani se ne bodo mogli vpoštevati. Prijave je vpošlati Podružnici Jugoslov. Šum. Udruga v Ljubljani, Krizanke. — Uprava.

— Obrtno-nadaljevalna šola v Mariboru in v Ljubljani. V šolskem letu 1922/23 se je v Mariboru vršil pouk. Ljubljana pa je bila brez pouka za vajence. Število učencev je bilo 836, od teh 624 vajencev in 212 vajenk, ki so se poučevale v 20 razredih. Večje število se je moralo odkloniti, ker iz smotnih razlogov ni kazalo otvoriti nadaljnjih razredov v Mariboru. V Ljubljani se je pa kratko malo zaprla šola za vajence v preteklem šolskem letu. Za bodočo šolsko leto je pa vprašanje, kako bodo prizadeti čimti rešili zadevo — za kritje učnih stroškov, da ne bodo vajenci zopet brez šolskega pouka v Ljubljani. Leto 1909 smo imeli v Ljubljani za mehaniško stroko 166 učencev, za stavbiško 178, za trgovsko 168, skupaj 512 učencev na obrtno-nadaljevalni šoli v Ljubljani. Letos pa imamo samo pri strojni tovarnah 180 vajencev, tako da število vseh vajencev in vajenk presega 900 učencev. Edino v Grafiški in trgovski stroki se resno dela, da se pouk ne ustavi ter bodo podjetniki kot družva prispevali večje zneske za kritje šolskih stroškov. Za vasa druga podjetja pa ne bo drugega izhoda, da plača podjetnik (mošter) za vsakega vajenca na leto za vzdrževanje obrtno-nadaljevalne šole v Ljubljani po 50 Din na leto.

— Počitniški izlet slov. učiteljev. Na moraki proti Bakar-Dubrovnik je radi strajka mornarjev velika neotročnost glede vožnje parnikov. Prosim, da se vsi pripravljeni tovariši (ce) udeležijo sestankov: 4. avgusta ob 16. uri popoldne, 8. avgusta ob 10. uri dopoldne, 9. avgusta ob 16. uri vedno v hotelu Tivoliu. Natančen čas odhoda se določi pri prvem sestanku in objavi v dnevniki, zato prosim polnoštevnosti pri sestankih. — Mrovlje.

— Švicarski zletali v Dalmaciji. Glasom vesti iz Luzerna, je izdalo naše tamnošnje poslanstvo za potovanje v Dalmacijo toliko vizumov, kot še nikdar prej. To je uspeh prvega zleta Švicarjev v Dalmacijo, za katerega je svoje rojake zainteresiral švicarski konzul v Zagrebu Smidlin.

— Sobotni trg — prvo grozdje. Sobotni trg je bil zopet izredno dobro obiskan in tudi bogato založen. Poleg različnega domačega sočiva in zgodnjega sadja je prišlo na trg prvo grozdje in sicer po 25 Din kilogram. Belo grozdje. — Bogato je bil trg založen tudi z breskavami po 20 Din. Tudi oba ocvetelita trga sta bila krasna in bogato založena. Izmed planinskih rož so prinesle ženske na trg že rododendrum.

— V vlakih, ki pride ob pol 7. uri zvečer iz Maribora v Ljubljano, je pozabila Marija Klinc riavo usnjato torbico, v kateri je imele potni list, črno denarnico, 50 Din gotovine, zlato ovratno veržico z obeskom, mrežo za lase in nekaj toaletnih malenkosti. V skupni vrednosti 1600 Din.

— Kakšna pravila veljajo za korespondenco, ki je napisana s pisanimi strojem. Nekatere trgovine in industrijske podjetja, posebno pa še bančni zavodi razpošiljajo po pošti plačilne in drugega pizive, s strojem pisana pisma, službene papirje in pod. kakor tiskovine, dasti take pošiljke ne ustrezajo določbam člena 19. l. dela poštnega pravilnika. Ker bi morale biti vse te pošiljke plačane kakor pisma ali dopisnice, je poštna uprava potemtakem za znatno vsoto oškodovana. Če pride taka pošiljka, ki bi ne smela iti naprej kakor tiskovina, v roke poštному uradniku, se napravi k njej ugovorilni zapisnik, na kar mora pošiljatelj plačati porto pa vrhuteja še globo. Ker se na pošiljki nalepijo znamke ne vzamejo v račun, znaša kazenski porto dvojno celo poštnino, globo pa je enaka desetkratnemu znesku pravilne plačane poštnine. V pojasnilo naslednji primer: Pošiljka je oddana kot tiskovina. Težka je 45 gr ter z 20 parami kot tiskovina pravilno frankirana. Ker je pa v pošiljki pisano poročilo, ni pošiljka več tiskovina, temveč pismo ter bi moralo biti potemtakem frankirano z 2 Din. Premalo plačane poštnine je torej 1 Din 80 par. Ako bi ne bila ta pošiljka označena kot tiskovina, bi plačal naslednji dvojno manjka pošto pristojbino, namreč 2 Din 60 par brez vsake globe. Ker pa je hotel pošiljatelj z označbo "tiskovina" na pošiljki poštno dohodarstvo oškodovati, se ne pošiljka nalepljenega znamke ne vzamejo v račun, zato plača pošiljatelj dvakratno pristojbino za navadno nefrankirano pismo t. j. 4 Din. Poleg tega plača še globo in sicer desetkratni znesek tiste pristojbine, ki je ni plačal (2 Din), torej 10 x 2 Din = 20 Din. Pripomniti je, da vse te pristojbine plača zmeraj pošiljatelj, pa ne naslovnik.

— Popolni kraj Ostir vrh (občina Češnjica) se je odcepil dne 1. julija t. l. od okoliša pošto v Selcih nad Škofjo Loko in se je pripeljal okoliš poštne urada v Železnikih. Hkrati je bil Ostir vrh uvrščen v okoliš selskega pismonoše, ki pri svojem obhodu ob torkih, četrtkih in sobotah dostavlja poštne pošiljke tudi prebivalcem omenjenega kraja.

— Poštansko-štedna, čekovna i virmanska služba v Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca. Napisal Zdravko Simončič. Cena 30 Din. Naročila sprejema: Knjižarsko akcionarsko društvo "Polet" v Beogradu, Prizrenska 5. Knjižica je napisana v prvi vrsti za javnost, da jo popolnoma seznanji z moderno, posebno za gospodarski svet preprosto in praktično panogo javne službe, hkrati pa se bo uporabljala tudi za službeno potrebo poštne hranilnice, čekovnih zavodov, pošt in strokovnih šol, ker jo je poštni minister kot tako odobril. Denarni promet s čekovnimi računi je najcenejši in ga uporabljajo vsi denarni zavodi, industrijske ustanove, treditstva, oblasti itd., prav tako pa tudi privatne osebe, ker je ta promet zanje najbolj praktičen, soliden in poceni in ker prihrani mnogo časa in delovnih sil. Vsakomur, ki hoče pravilno uporabljati čekovne poloznice, čke in izplačilne naloge, ki hoče čimbolj izkoristiti virmanski promet za izplačila brez provizije in za vplačila na račun drugih lastnikov čekovnih računov in ki hoče čimbolj uporabljati svoj čekovni račun za vse vrste vplačil in izplačil, je ta knjižica absolutno potrebna. Razen praktičnih navodil za občinstvo, najvažnejših obrazcev s primeri, kako se ti obrazci izpolnjujejo, in nekaj tablic, obsega knjižica tudi kratek historiat poštne hranilnice in čekovnih zavodov, točna navodila za hranilnični promet, ki se skoro uvede po vsej državi, navodila za promet z vrednostnimi papirji, pravilnik o delanju poštoil in navodila za lombardna posojila, zakon o poštno-hranilnem, čekovnem in virmanskem prometu, pravilnik o ustroju poštne hranilnice in čekovnih zavodov in o nadzornem svetu z vsemi potrebnimi razlagami in abecedno vsebno. Nadalje so navedene v knjiži vse izpremembe v hranilnem, čekovnem in virmanskem prometu, ki jih prepisuje novi zakon in ki se ob otvoritvi poštne hranilnice v Beogradu izvedejo po vsej državi. Knjižica je pisana v poljudnem jeziku, natisnjena pa v latinici, tako da jo bo tudi vsak slovenski naročnik prav lahko razumel. J. T.

— Na državni kmetijski šoli na Grmu (Novomesto) se prične novo šolsko leto v pričetku novembra t. l. Šola ima dva oddelka. Celoletna šola je namenjena predvsem za učence iz vinorodnih krajev, zimska šola pa za učence iz nevinorodnih krajev. Letna šola traja od 1. novembra t. l. do 31. oktobra prihodnjega leta z enomesečnimi počitnicami v avgustu. Zimska šola traja dve zimi po 5 mesecev. Učenci imajo na zavodu vsi potrebne preskrbe, to je stanovanje, hrano in snajenje perila. Preskrbovalnica, ki se plačuje polletno v naprej znaša 240 Din mesečno. V slučaju rastocne draginje se pa lahko zviša. V plačilo se sprejemajo tudi živila po dnevnih cenah. Šolsino 50 Din, za en semester plačujejo samo učenci, ki niso iz Slovenije. Oddati je tudi nekaj mest proti plačilu polovične preskrbine in nekaj prostih (brezplačnih) mest, to pa je revnejšim kmetiskim sinovom, ki se izkažejo za uradno potrjenim uobojnim izpričevalom, oziroma z izkazom premoženja in ki se zavežejo, da ostanejo po končanem šolanju na domačem posestvu. Šola ima sploh v prvi vrsti namen, da vzreja dobre kmetijske gospodaje in zato imajo kmetijski sinovi, bodoči gospodari, pred vsemi drugimi prošile prednost.

— Pogoj za sprejemanje je starost najmanj 16 let in največ 25 let, neoporekljivost, telesno in duševno zdravje, z dobrim uspehom dovršena ljudska šola. Prošnje za sprejem je pisati lastnoročno, na celo polo, ločkovati s koleškom 3 Din in priložiti v kolek 10 Din, za rešitev. Prošnje je vložiti najpozneje do 15. septembra t. l. pri ravnanstvu državne kmetijske šole na Grmu, pošta Novomesto. Prošnji je treba priložiti 1. krstni list, 2. domovnico, 3. odpustnico, odnosno zadnje šolsko izpričevalo, 4. zdravniško spričevalo, 5. spričevalo o npravnosti, 6. izjavo staršev oz. varuha, s katero se ti zavežejo plačevati stroške šolanja, 7. obvezno izjavo staršev ali varuha, ki priloži za prosto 8. polprosto mesto, da bo njih sin ali varovanec ostal pozneje na domačem posestvu, v nasprotnem slučaju pa, da povrnejo zavodu prejete zneske podpora iz javnih sredstev. Absolutni kmetijski šol uživajo ugodnost po čl. 9 zakona o ustroju vojske, t. j. skrajšano vojaško službovanje (dilaški rok) pod pogojem, da ostanejo pozneje na lastnem domu. Blizja pojasnila v vseh zadevah daje ravnanstvo.

— V Jasnem je bilo vloženo v stanovanje Jerneja Hribarja. Tat je odnesel modro moško obleko, 2 poročna prstana, 3 prstani s kamni, 2 srebrni uri z veržicami, zlato uhan, črno denarnico s 160 Din in 10.000 rubli, ko svinljne in več 900 denarnic, v skupni vrednosti 3000 Din.

— Poljska tatvina. Iz njive Jerneja Sitarja v Zgornji Šiški je bilo ukraden v soboto v jutru 150 kg krompirja za 150 Din.

— Premog je bil ukraden iz dvorišča Dečjega doma v Strelški ulici. Zmanjkalo ga je kar 1000 kg, vreden 250 Din.

— Na Vodnikovem trgu je ukradel nekdo znan postopak v spremstvu dveh znanih vlačug, prodajalci sladoleda Marji Radosavljevič črno usnjato listnico z vsebino 1125 Din.

— V Smerjenah je ukradel Ivanu Primcu prijazen sorodnik petvrstno srebrno veržico, niklasto uro z veržico, srebrno uro z dolgo zlato veržico, pozlačen prstan in dve denarnici z 210 Din.

— Zasaden tat koles. Dne 22. julija 1922 je bilo ukraden ob priliki gasilske veselice v Svetju posestniku in mesarju Val. Jagru v St. Vidu kolo. To kolo se je našlo po dolgem času pri g. Kratkyju, kamor ga je pripeljal v shrambo neki Janez Leskovec, ki je kolo ukradel in tudi temeljito preuredil. Leskovec je znan žepar in tat, ter je na sumu, da je ukradel, predelal in razpečal že več koles.

— Razposajeni blizoviški ponocnjaki. Veseli plančak Jožef Peterca iz 4 tovariši iz Bizovica so se vračali pošteno razposajeni domov. Med potjo so naleteli na Frančiško Stefančiča, ki je peljala ročni voziček. Vzeli so ji voz in posadili nanj nabrojil okajenega tovariša Moškera ter mu izročili v varstvo še tri litra vina. Ko so prišli do Blizkove gostilne, je zmanjkalo vina. Hotelo so kar z vozičkom v gostilno, kar jim je po gostilničarki, ki je bila slučajno sama doma, branila. Klub temu so šli v sobo, kjer so napravili za 600 Din škodo. Nadležne goste je prepelil še le gospodar, ki je prišel domov in jim zagrozil z orožjem. Konec te pijanske burke se bo odigral pred sodiščem brez vozička in polnih litrov.

— V Virštinu je bilo ukraden Josipu Jugu temopepelnatu nova moška obleka, srajca in odeja, in skupni vrednosti 1680 Din. Tatvine je sumilv nek tuj postopak, ki se je klatil več dni po okolici in ki je bržkote izvršil še več manjših tatvin.

— Pozor poljedelci. V zadnjem času se je pojavilo v obmejnih krajih in po Sloveniji zopet več nevarnih dolgozrncev, ki se klatijo po deželi in pazi, ki bi kaj pokradli. Posebno gledajo na to, če gredo ljudje na polje in puste hšo prazno. Na podoben način se je izvršilo že več vlomov in se poljedelci opozarjajo, da ne puščajo svojih domov brez varstva in nadzorstva.

— Neznano utoplenko so potegnili iz Save pri Radečah. Utoplenka je okrog 40 let stara, srednje velike krepke postave, kostanjen las in obrvi, sivo oblečena, pokrita z rdečo rižasto ruto. Pri njej niso našli prav ničesar. Ležala je v vodi 2-3 dni.

— Velik vlom v davčni urad v Sisku. V noči 23. t. m. je bil izvršen zelo predzen in izredno izdaten, prav dobro zasnovan in spretno izvršen vlom v kr. davčni urad v Sisku. Vlomilci so odnesli iz blagajne 300.000 Din in pa cel kup razne zlatnine, kakor 4 zlate in 1 srebrno uro, 12 zlatih moških in ženskih in nekaj srebrnih veržic, 8 zlatih prstanov z različnimi dragocnimi kamni, več brož in uhanov z raznimi obeski, več prstanov in različnih dragocnih obeskov in 6 cekinov. Škoda je zelo velika, o storišilih nimajo še nobene sledi, kakor se tudi še ne ve natančno, na kak način se je vlom izvršil. Vsekakor je moral vlomilec razmere prav dobro poznati.

— Pobegnil je iz zaporov v Novem Sadu Marko Žigic, ki je bil zaprt radi več hudodelstev. Mož je še mlad, male postave, nevaren človek in se klati po Hrvatski ali v Sloveniji.

— Umor četaškega vojvode. V Bitolju so bolgarski teroristi umorili četaškega vojvodo Stevana Nedelja Čele, ki se je od svojega 20. leta boril za osvobodjenje južne Srbije. Zadnji čas je bil predsednik četniške organizacije v Bitolju in je marljivo deloval na njenem razvoju. Ubit je bil iz zasede.

— Krasne novosti. Gostilne in kavarnarje. Gostilna, ki jih je prav mnogo, so v zadnjem času zelo popravile svoj reon, kajti še ne dolgo temu je bilo moč govoriti o njih samo v nekaj lokalih. Ali prava družabnost ni, posamezne družbe sede pri svojih mizah in motrijo sosede kot tulce, kakor na vrtu dunajske restavracije Volksgarten, kjer se gostje res ne poznajo. Na Dolenjskem bi pel in pil ves vrt organizirano, kar seveda tudi ni edino zveličavo. Toči se zdaj dobro bebo in črno pivo, vina, ki v splošnem niso slaba, pa so ponekod nenavadno draga. O hrani smo že pisali svojčas, da ni baš poceni, ali tako je tudi zdaj. Zato tulce kar korajžno stopi v krasno gostilno! O kavarnah ni mnogo povedati. Stara renomirana kavarna C. s svojimi originalnimi prostori je leto in dan ista, kar je prav, ker je tako varuje svojo individualnost. O istotaku staroznani kavarni koncem Gosposke ulice pa se mi je v zadnjih pasjih dneh sanjalo, da jo je lastnik popolnoma prenovil in da je iz nje napravil povsem moderen lokal, pravo atrakcijo za meščane. Ko sem se zdrnil in zopet stopil v realnost stvari, sem spoznal zmotno, ali pa sem tudi uganil kak obstojec načrt. Kavarna "Sava" napravi vtiš provizorja. Bara žalibog nimamo. Uboga jennesse dorče.

— Mariborske novosti. Na predvečer ustoličenja novega lavantinskega škofa dr. Andreja Karlina je priredila tukajšnja Glasbeno Matica novemu vladiki pod konicno, kateri je prisostvovalo veliko število občinstva. V nedeljo ob 9. jutraj se prične cerkveni obredi ustoličenja v zmlisu zadevnih cerkvenih predpisov. V soboto zvečer so zvonovi v pozdrav novemu cerkvenemu glavarju škofije zvonili četrte ure dolgo. — Nočno lekarsko službo ima prihodnji teden lekarna "Pri svetem Anehu" na Glavnem trgu. — V minulem tednu so umrle v Mariboru tri osebe, od teh dve moškega in ena ženskega spola. — Upokojeni kapetan Pero Matašič, bivajoč v Mariboru izjavlja, da ni identičen s kapetanom Matašičem, čigar ime listi objavljajo v zvezi z zagrebško volonsko afero. — V delavnici južne železnice so že precej časa opažali, da izginjajo razne kovine, kakor železo, baker, med in bron, vendar pa doslej ni bilo moč govoriti priti tatu na sleč. Sedaj se je bil zasačen tat v osebi delavca Konrada Klingerja iz ptujske okolice in sicer v trenutku, ko je hotel odnesti 12 kg bakra. Kakor se je dogajalo, je del časa opravljal ta svoj posel in je večjo množino ukradenega blaga prodal neki tukajšnji tovarni, kakor tudi drugim svojim odjemalcem. Imel je zvezo tudi z drugimi delavci ki so mu pomagali pri prodaji. Uvedena preiskava se nadaljuje tudi glede natančne ugotovitve kupcev, ki so prevzemali ukradene kovine. — Mestni magistrat vabi vse posestnike, ki imajo matiline garniture, da jih v teku prihodnjih dni od 28. do 30. julija v svrhu evidence prijavijo pri mestnem tržnem nadzorstvu na Rotovškem trgu št. 6.

GOSTOLJUBNEMU OBČINSTVU

Jugoslovensko novinarsko udruženje, sekcija Ljubljana, potrebuje za novinarski kongres, ki se vrši v Ljubljani v dnevi 3. do 6. avgusta t. l. še mnogo sob oziroma postelj. Doslej jih je pripravljenih zelo malo, tako da pripravljajni odbor ne ve, kam spraviti svoje tovariše iz Srbije, Bosne, Vojvodine in Dalmacije, posebno pa delegate iz Českoslovaške pod streho.

Obračamo se ponovno do ljubljanskega občinstva, ki se je vedno izkazalo gostoljubno, naj nam odstopi vsako posteljo, ki jo more količkar pogrešati, za par večerov, seveda proti plačilu. Prijave sprejema urednik Anton Zobec, tiskovni referat pokrajinske uprave, ali pa uredništvo "Jutranjih Novosti" v Ljubljani, Wolfova ulica 1/I. —

Pripravljalni odbor.

REDNA JAVNA SEJA OBČINSKEGA SVETA LJUBLJANSKEGA.

se vrši v torek 31. jul. ob 6. zvečer v mestni dvorani. Seja se nadaljuje v četrtek, dne 2. avgusta ter event. v petek, dne 3. avg. vselej ob 18. uri. Ker so na dnevnem redu tudi proračunske točke, je potrebna v smislu § 57 obč. reda navzočnost 2 tretjin vseh članov obč. sveta. Dnevni red javne seje je razdeljen v 3 oddelke in sicer prvi: Naznanila predsedstva, odobrenje zapisnika, sprejemi v obč. zvezo mesta Ljubljane, dalje poročila personalno pravnega odseka, finančnega odseka, med temi prireditve kuhinje v mestni hiši v Gajevi ulici 2, glede povzračila in o poročilu županovnem glede izročitve zadolžnice za Din 5.000.000. — Mestni hranilnici za tiakovanje cest in ulic. Poročila stavbnega odseka, šolskega odseka, dalje poročilo o bilanci cestne železnice za l. 1921 upravnega odbora mestnega vodovoda, elektrarne in pilnarne, poročilo glede so delovanja osebja mestnih voženj pri mestnem gasilstvu in poročilo glede skratracije mestnega pogrebnega zavoda.

V drugem delu pridejo na dnevni red sledeči proračuni: Mestne klavnice za drugo polovico l. 1923. — mestnih voženj — Mestnega pogrebnega zavoda — Mestne zastavljavnice — Mestnega dohodarstvenega urada, Upravnega odbora mestne elektrarne, vodovoda in pilnarne in končno poročila finančnega odseka o proračunih Mestnega ubožnega zaklada, mestnega ustanovnega zaklada, zaklada meščanske imovine, mestne pehotne vojašnice in amortizacijskega zaklada mestnega loterijskega posojila in mestnega zaklada vse za II. polletje 1923. V tretjem oddelku pridejo na red razni samostalni predlogi obč. svet. Moškera in tovarišev, o katerih smo že delno podrobneje poročali in sicer glede ureditve Kolo-dvorske in Marmontove ulice, ceste ob Grubarjevem kanalu, kanalizacije in razsvetljave ljublj. gradu, glede nedostatkov v Kolzejski stanovanjski kasarni, ureditve podturškega ribnika, razširjenja mestnega vrtarstva, mestne galerije slik, javne tehnicne za Kolizejski kraj in glede nabave škornjev za čiščile kanalov. V tajni seji pridejo na red naznanila predsedstva poročila personalno pravnega odseka glede podelitve pristojbin prostega meščanstva in razne prošnje v personalnih zadevah mestnih uradnikov in uslužbenecov in o raznih prošnjah za obrtne koncesije.

Dopisi.

— Laško. Rudnik Hudajama; Jadranska tovarna umetnega škrla, Delniška pivovarna, Termalno kopališče, Falska električna proga, Dobrodolski rudnik obratujejo s polno paro in ker je naš premost prvovrsten nameravajo vpostaviti v Laškem tudi postajo za vse brzovlake. — Termalno kopališče, last Slovencev gg. dr. Karlovska. Smertnika in Roleka, nameravajo razširiti in sanatorij, kar bi prabilo mnogo turistev. Je že prav dobro zasnovano. Restavracija ima znani gosp. Franc Rom. Ob praznikih privablja prav mnogo kopalcev in posetnikov. Kopalne cene so pa za domačine in delavce take visoke, da se ne morejo posluževati kopališča. Ravnotako se bo morala javna pot skozi dvoredov, po kateri je ljudstvo skozi 60 let prosto hodilo, rešiti plank in lese. — V občinskem odboru sedijo večinoma gospodje, ki niso Laščani in nimajo srca za domačinske naprave. Odbor se je sestavil leta 1921, ko je demokratska pšenica najlepše cvetela. Krajevni odbor JDS je v lanskem letnem poročilu sicer hvalil po svojem ljubljanskem ND, ali javnost ne vidi od vseh teh hval ničesar. Tudi naši demokrati so po večini izpisniki, držijo jih za družba skupaj in ti delajo z njim lastnem absolutizmom. — Laško šteje 136 hiš. V trgu je 16 gostiln, 14 trgovin, 4 vinske trgovine. Trgu neposredno pridružena okolica šteje 5 gostiln. — Z draginjo prednjačimo, o dobavi dobre robe smo pač zelo skromni. Kdor vidi velike in okusne zemlje v Mariboru in pa naše zveržene, ta nas more res pomolovati. Ravno tako žalostno se nam godi z mesom, s ceno gremo a front s prvovrstnim mestnim mesarijem, o kakovosti se pa velikokrat sliši "ja kje vra-ga jih dobite, da vam nikoli ne zmanjka krav". Manjka nam tržni nadzornik, ki bi bil neustrašen in neodvisen. — Tudi pri nas je bila huda nevihta in naliv, pri temu je seveda tudi toča pobijala in zlasti pri Svetini vse potokla. — Lesna trgovina pri nas prav pridno cvete in če bo šlo tako naprej, bomo imeli kmalo več lesniš trgovcev kot pa kmetov in bodo naše goz-

Borzna poročila.

Curih, 28. julija. Berlin 0.005, New York 560.25, London 25.72, Pariz 33.02, Milan 24.50, Praga 16.675, Budimpešta 0.03, Beograd 5.85, Bukarešta 2.85, Sofija 5.30, Varšava 0.0030, Dunaj 0.0079, avstrijske krono 0.00795.

Beograjska, zagrebška, praška, dunajska in berlinska borza danes niso poslovale.

— Živahno potovanje Čehoslovakov v našo državo. V Pragi izdaja policijsko ravnanstveno dnevno preko 500 potnih listov za Jugoslavijo. Dne 11. julija je bilo v samom omenjenem dnevu izdanih 718 potnih listov za potovanje v našo državo.

— Nazadovanje našega izvoza. Kakor je razvidno iz statističnih podatkov generalne direkcije carin, je nazadoval naš izvoz od prve polovice junija do polovice julija za kakih 20%. Vzrok bo velika zaposlenost producentov pri žetvi, vsled česar pada za sedaj dovoz na notranja tržišča.

Glavni urednik: Ivan Podržaj.

Odgovorni urednik: Miha Gaberšek.

Last "Zvezne tiskarne" v Ljubljani.

Vremensko poročilo.

"Jutranje Novosti." — Ljubljana, dne 28. julija 1923.

Kraj	Čas	Zračni tlak	Zračna temper.	Veter	Oblačno 0 — 10	Padavine mm
Ljubljana	7	763.4	15.0	brezv.	obl.	4.7
Ljubljana	14	761.3	22.2	vzhod	dež.	
Ljubljana	21	760.6	19.3	"	"	5.0
Zagreb	7	763.1	18.0	"	"	
Beograd	7	762.1	17.0	sev. zap.	obl.	
Dunaj	7	763.3	15.0	"	pol obl.	
Praga	7	763.1	11.0	"	"	1.0
Inomost	7	762.8	11.0	brezv.	več jasno	

Barometer: višji

Temperatura: nižja

„Posest“
obl. konc. realitetna pisarna
Ljubljana, Poljanska c. 12.
Proda:
Razne trgovske in obrtne
hiše z koncesijami in
brez istih v Ljubljani in
na deželi, krasne vile od
Din 300.000 dalje v
Ljubljani, in na Bledu,
razna industrijska podjetja
v obratu, lepa kmečka,
gozdna, vinogradna po-
sestva in stavbne parcele.

L. Mikuš
Ljubljana,
Mestni trg 15
Izdelovalatelj
dežnikov
Na drobno! Na debelo!
Zaloga
sprehajalnih
palic.
Popravila točno in solidno

AVTO:
MATERIAL
VSAKO:
VRSTNI
KROGLJIČNA:
LEŽIŠČA
SPECIJALITE
NOVOSTI
J. GOREC
LJUBLJANA

Najpopolnejši pisalni stroj sedanjosti!
Tudi na obroke!

The Rex Co., Ljubljana

Telf. 268 int. Gradišče 10.
Ustanovljen 1906.
Zahtevajte ponudbe.

GRADBENO PODJETJE
ING. DUKIČ IN DRUG
LJUBLJANA, Bohoričeva ul. 20.

Dr. Ivan Pinter
špecialist za ženske bolezni in porodništvo
ordinira zopet redno.
Ljubljana.

Cankarjevo (prej Francovo) nabrežje štev. 5.

Protiv znojnih nogu upotrebite
HOFER PUDER br. III.
Dobiva se u svim apotekama i drogerijama.
RAVE d. d., ZAGREB.

Otvoritev začetkom avgusta
PENSION „METROPOLE“
Beograd, Kosmajka ul. 30
v bližini Terazije in Knez Mihajlova ulice
(Grande pasage).
Moderno urejene sobe, okusna hrana, cene zmerno!
Chladek-Zizek.

MALI OGLASI:

Cena oglasom do 20 besed Din 5.—; vsaka nadaljnja beseda 25 par, z davščino vred.

Komet

je najboljši, najcenejši tekoče
čistilo za parkete in linoleum.
Domač proizvod brez duha.
Otroče lahko delo in minimalna
poraba. Dobi se v vseh boljših
trgovinah. Glavna zaloga:
Aleksander Wislak, Ljubljana,
Gospodarska cesta.

Kontoristinja

z večletno pisarniško prakso,
zmožna strojepisja in vseh
kontornih del želi premeniti me-
sto. Ponudbe prositi pod „Vestna“,
na upravo lista.

Učenec

star 17 let, ki ima že dve leti
ključavniške učne dobe, želi
mesta s hrano in stanovanjem.
Cenjene ponudbe na poštole-
že Poljane.

Tri sobe

v novo zgrajeni hiši, vsaka s
posameznim vodom oddajajo
se posamezno v najem za več-
letno dobo le proti naprej pla-
čilu za daljšo dobo. Resnim
reflektantom daje iz prijaznosti
ustna pojasnila pisarna Preše-
nova ulica št. 64./I. pisarna
vprašanja je pa staviš poštini
predal št. 149.

Gospodična

17 letna, bogata in dosti lepa,
se želi poročiti s elegantnim,
finim, izobraženim gospodom
do 30. leta. Odgovor je lahko
v več jeklih. Ponudbe pod
»Shmy čevljev«, na upr. lista.

Posestvo

na Teznu Maribor s hišo (tako
stanovanje) s gospodarskim po-
slopjem, 5 orlov polja, s pri-
delki pred, skupaj ali deljeno
na prodaj. Ponudbe s priloženo
znamko za odgovor pod „Tezno“
na Mar-Stan Maribor, Rotovski
rg 1.

Graščina s pohištvo, žago,
polnojarmanik, di-
namo na turbino, 26 orlov po-
sestva, gospodarska poslopja in
cel živ in mrtvi inventar Din
1.500.000.

Posestva od 3 do 175 or-
lov tudi graščine,
pri Mariboru s 2 orla
posestva Din 140.000.
Vila trgovine, gostilne, to-
varne, menzaje v Nem-
ško Avstrijo, proda pisarna Za-
gorski, Maribor, Barvarska ul. 3.

Deklica

stara 16 let, brez starih išče
mesta v kakšni trgovini, kjer bi
imela tudi stanovanje in hrano.
Ponudbe prositi pod „Sirota“ na
upravo lista.

Blazine, žima

morska trava. Peter Kobal
Kranj, Glavni trg tvornica
vseh vrst blazin in žim v mor-
ske trave, modroce na peresih.
Specijalna tvrdka za izdelovanje
klubgarnitur. — Najnižje cene!
— Najsolidnejši izdelki! — Za-
htevajte oferte in cenike!

Letni manipulant

išče službe kot prevzemalec lesa
in oglja. Nastop mogoče takoj.
Cenjene ponudbe pod „Vestna“
na upravo lista.

Nemeblovano sobo

v mestu se išče. Ponudbe se
prosi pod „Nemeblovana“ na
upravo lista.

Priporočam

svojo bogato zalogo spalnih in
jedilnih sob ter raznega novega
pohištva. Marija Baumgartner,
Celje, Gospodarska ulica št. 25.

Tehnik

strojne in električne stroke od-
haja v Avstrijo in Čehoslova-
ško. Preskrbi nakup strojev in
materijala. Vprašanje do 27. ju-
lija na upr. lista pod »Točen«.

Zamenjam brivnico

dobrodošlo s stanovanjem, me-
sečni promet 6.000.— Din z
enako, ali kupim lokal. Odvetnik
Rakun, Celje.

Manufakturo

prevzame v komisijko razpro-
dajo (na malo) trgovce na deželi.
Naslov v upravi lista.

Družabnik

inteligenten za posredovalnico,
katera namerava izdati list pod-
jetništva z politiko, se išče s
kapitalom Din 50.000. Ponudbe
na Zagorski, Maribor, Barvar-
ska ulica 3.

Za interese

s šifro „Brez doma“, prostim,
naj javijo ponovno svoj naslov.

Premog - zdrob

žez 5000 kalorij nudim franko
vagon Mestnje Din 2.300 za
vagon. Takojšnja dobava ca 10
vagonov, drugače 2 vagona na
mesec. Cenjena naročila pod
„Zdrob 5500“ na upravnistvo.

Gospodična

ki je absolvirala trgovski tečaj
s dobrim uspehom, želi primerne
službe, najraje v Ljubljani. Cenj.
ponudbe prositi pod „Zanesljiva“
na upravo lista.

Tražim domačicu

kučevnu lepu, nježno odgojeno
i obravnavo osebo, zdravo bes-
prekornog vladanja, dobre pri-
rode, okretnu i veštu u kuhanju;
ja sam samac, veletrgovac, dobro
situiran, gde bi se mogla i udo-
miti. Ponudbe sa fotografijom na
adresu: Milan Ivković, Novi
Sad, Kralja Petra ul. 1.

Strojni inženir

Veliko industrijsko podjetje
išče za vodilno mesto večjega
strojnega inženirja, kateri je bil
že zaposlen pri strojništvu in
železnih konstrukcijah, ki ima
dobri odnosi na deželi, ter je
razen deželnega jezika tudi nem-
ščine popolnoma vešč. Ponudbe
pod „Strojni inženir“, na upravo
lista.

Ročni vozček

za 300—400 kg teže se ugodno
proda. Naslov v upravi lista.

Hiša

eno- ali dvodružinska, s vrtom,
četr ure od Celja, v krasni,
mirni, solčni legi se ugodno
proda. Cela hiša takoj na prosto.
Pismena in ustmena pojasnila:
D. Čebin, Celje, Lava 27.

Otvoritev trgovine

Naslanjava cenjenemu občin-
stvu, da sva s včerajšnjim dnem
otvorila trgovino s špecerijskim,
delikatesnim in galanterijskim
blagom. Ljubljana VII., Celov-
ška c. 77, Lesar & Schmidt.

Zaloga klavirjev in pianinov
najboljših tovarn: Bösendorfer, Czapska, Ehrbar,
: : Schweghofer, Original, Stigl i. t. d. : :
JERICA HUBAD, roj. Dolenc, LJUBLJANA, Mišerjeva ul. 5.

Zvezna tiskarna in knjigarna

Wolfova ul. 1

v Ljubljani

Mariljin trg 8

Izdeluje vsakovrstne tiskovine, knjige, brošure,
bloke, poslovne knjige, note, vstopnice, tabele,
razglednice, naročilne knjižice itd. lično, hitro
in po konkurenčnih cenah

Moderna knjigoveznica

Jadranska banka - Beograd

Delniška glavica: Din 60.000.000. Rezerva: Din 32.515.000

Podružnice:

Bled, Jesenice, Metković
Cavtat, Korčula, Prevalje
Celje, Kotor, Sarajevo
Dubrovnik, Kranj, Split
Ereznovi, Ljubljana, Sibenik
Jelsa, Maribor, Zagreb

Amerikanski oddelek.

Naslov za brzojave: JADRANSKA

Afilirani zavodi:

JADRANSKA BANKA: Trst, Opatija, Wien, Zadar.
FRANK SAKSER STATE BANK, Cortlandt Street 82, New-York City.

BANCO YUGOSLAVO DE CHILE: Valparaiso, Antofagasta,
Punta Arenas, Puerto Natales, Porvenir.

TRGOVSKA BANKA D. D., LJUBLJANA

PODRUZNICE:

Maribor
Novo mesto
Rakek
Slovenjgradec
Slovenska Bistrica

Šelenburgova ulica štev. 1

(PREJ SLOVENSKA ESKOMPTNA BANKA)

KAPITAL in REZERVA Din 17.500.000.—

Izvršuje vse bančne posle najtoč-
neje in najkulantneje.

Brzojavi: Trgovska

Telefoni: 189, 146, 458

EKSPOZITURE:

Konjice
Meža-Dravograd
Ljubljana (me-
njalnica v Kolo-
dvorski ulici)

Sinaja in Balkan.

Konferenca predstavnikov Male antante v Sinaji je političen dogodek prve vrste. V Sinaji se ne bodo razpravljala morda samo tekoča vprašanja politike, ki jo mislijo zastopane države zasledovati v bližnji bodočnosti. Gre za veliko več. Akutno je postalo vprašanje balkanskega »ravnotežja«. Na obzorju je nova konstelacija, lavino dogodkov pa je vrgel bolgarski prevrat, s katerim se začelja v političnem življenju balkanskih narodov nova epoha, polna razporeditvih komplikacij.

Italija pokazuje že nekaj časa velik interes za balkansko vprašanje. Dasi ravno ni bila direktno interesirana, je italijansko časopisje vendarle na vse pretege opisovalo bolgarski prevrat in ga komentiralo tako, kakor so pač velevala pila desideria... Italija zasleduje na Balkanu svoje posebne interese. Ti interesi pa niso neposredni; smer njihovega razvoja je jasno določena, kajti geografski položaj Italije zahteva z vso nujnostjo, da se vse njene ekspanzivne sile usmerijo proti Balkanu. V tem trenutku pa ni več dvoma, da je najprej treba pogaziti interese sosedov na drugi strani jadranske obale.

Rekli smo, da je na vidiku nova konstelacija sil na Balkanu. Ta trditve bo našla svojo sankcijo v Sinaji. S tem, da se tam sestanejo zastopniki držav, povezanih v Mali antanti, še ni rečeno, da Italija, Anglija in nekatere druge države ne bodo vplivale na potek razgovorov. Mala antanta kot taka ni po volji ne Italiji in ne Angliji. Italija gleda z zavistjo močno kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev, Anglija pa ne more gledati moralne in gospodarskega pomanjkanja. Madžarske in Bolgarske, poleg tega pa ima Anglija nekaj specifičnih srednjeevropskih problemov, ki jo zanimajo predvsem z gospodarskega vidika (donavska plovnica in drugo).

Italija je imela svoje prste v bolgarskem prevratu. Takrat je italijanska diplomacija zagrabila za dobro priliko: s spretno gesto je znala pripraviti romunsko vlado do tega, da jo je naperila proti Beogradu. Slikala ji je Malo antanto kot državno zvezo, v kateri ima slovanski element preveč vpliva. Konferenca romunskega finančnega ministra Bratiana s predstavnikoma rimske vlade so trajale zelo dolgo in dobro poučeni krogi vedo govoriti celo o intimnem razmerju med obema državama. Stvar je v Beogradu na vsak način nekoliko ohladila one najvneže, ki so od dinastične zveze med našim in romunskim dvorom upali na kako naklonjenost s strani Romunije. Jugoslovansko-romunska »solidarnost« se je v praksi pokazala kot nekakša nesolidna tvorba. Sicer pa imata Romunija in naša kraljevina še velik račun, ki še do danes ni poravnán. To je naša razmejitev v Banatu, ki še danes čaka na svoje odrešenje. To Romunijo je Italija že krvavo potrebovala za izvedbo svojega zunanje-političnega programa. Kljub temu pa Italija ni mogla preprečiti formiranja manjših zvez narodov, ki naravno gravitirajo proti Jadrani.

Prva poteza se Italiji ni prav posrečila. Zavedajmo se, da v drugič ne bo nastopila niti z najmanjšo sledjo desorientacije in da bo poprej pridobila novih moči za svojo najnovejšo diplomatsko akcijo. Italija je pripravila v tem pogledu teren v Grški, kjer se je

vprašanje naše solunske cone na »prižadevanje« Italije zopet zategnilo. Ni tudi dvoma, da ima Italija nekaj opravka tudi s čudnim stališčem Anglije glede balkanske politike. Anglija, Italija, Madžarska, Bolgarska (in verjetno je, da tudi Turška ter Grška) se bodo postavile v eno fronto, to pa brez ozira na rezultat Sinaje. Obeta se nam povsem zanimiva diplomatska borba, a žal — za kulisami. Ni še gotovo, na kateri strani bo težišče, ali mnogo je medtem odvisno od momenta, ki bo prevladoval na Zapadu. Balkan je le šahovska deska, na kateri razpostavljajo zapadne vele-sile svoje figure, kadar so se naveličale težav z reparacijami in Poruhjem. O Angliji vé vsak, da ona ne more imeti v sredini Evrope svojih vitalnih interesov. Ali ona podpira Madžare in Bolgare obenem, ker vidi v teh državah najboljšo garancijo, da se velika jugoslovanska država sploh ne pojavi kot resen načrt, a kaj šele, da bi postala dejstvo.

Vstop Poljske v Malo antanto je zelo neverjetna predpostavka. Poljska je preveč angažirana pri svojih notranjih težavah, ki so pretežno finančne in gospodarske prirode. Draginja, stavke in neko zunanje posojilo, ki ga misli Poljska dobiti v Švici, dajejo dovolj velikih skrbi. In navsezadnje je g. Wit o s prav jasno povedal na nekem shodu v Tarnovu, da se bo Poljska v bodoče bolj posvetila svojim političnim nalogam na Vzhodu... Poljska je po njenem bistvu desinteresirana na poteku dogodkov v Srednji Evropi. Problemi njene eksistence poganjajo svoje korenine globoko v Rusijo in v baltičske države. To resnico je naglašal na konferenci zastopnikov baltičskih držav sam zunanji minister dr. Maryan Seyda, ki je odločen protivnik pristopa Poljske v Malo antanto. Kakšen bo torej rezultat sinajskih razgovorov? Izgleda še bodo morda nekatera malenkostna nesoglasja, zveza sama se bo primerno utrdila, ali Grška in Poljska sta že danes dve veliki vprašanji. Realni politik s tem ne more računati, toda državnik Male antante so lahko zadovoljni, če se jim posreči ustvariti notranjo solidarnost te za obnovo Evrope tako potrebne zveze.

Grupacija sil, ki bodo igrale v bližnjem času na balkanski deski svoje igre, bi se lahko označila takole: na eni strani Italija, Anglija, Madžarska, Bolgarska, Grška in Romunija (politika proti sovjetom!), na drugi strani pa Francija, Češkoslovaška in naša kraljevina. Sinaja bo še nekaj pokazala z vso jasnostjo: koliko resnice je na neki konvenciji med Italijo, Bolgarsko in Romunijo? Te govorice bodo dogodki bodočih dni razjasnili. Sinaja je važno razdobje političnega življenja na Balkanu.

Delavec utegne misliti s Proudhonom, da je delo svoboda. Vendar naše lastno delo ni nikoli svoboda. Našega dela ne potrebujejo, in delavec nas mrzi... Sanja o tem, kako bi potlačil naš ponos, ki mu je na poti... Srčni kriki boljševikov je bil: »Smrt razumnosti!«, jedva kesneje so uprizorili glum, kakor da se vračajo k nam... In obestiti se dam, ako nisi sestrastni ruski naobrazenci jeli lizati nog petični Berdinski... Verujte, treba je biti bogat, ker to je edino dokočno stanje. Z denarjem lahko napraviš karkoli: plemeniti si postal.

J. H. Rosny, La Messe mondaine, 1923.

Logika ameriških farmerjev.

Od našega stalnega pariškega dopisnika.

ap. Pariz, koncem julija.

Neki angleški minister je dejal te dni, da si evropske obnove brez ameriške pomoči sploh ne more misliti. Angleška politika se trudi brezdvomno, vzbuditi v Washingtonu čim več interesa glede na usodo evropskega kontinenta. Kakšni so izgledi ameriške intervencije in s katerega vidika jih je mogoče presojati?

Kakor znano, je predsednik Harding stavil pred par tedni predlog, naj se Zedinjene države udeležijo pri Mednarodnem sodišču v Haagu. Hkrati je predložil kongresu resolucijo, ki predvideva tako sodelovanje. Že nekaj tednov sem je v Ameriki vzplamtel borba s parolo: za ali proti evropski intervenciji? Iz razgovorov z nekaterimi uglednimi politiki Zedinjenih držav sem dobil vtis, da je vrgla ameriška logika kar dve stvari naenkrat v en lonec, dasiravno nista prav nič sorodni: Društvo narodov in razsodišče.

Antipatija proti Društvu narodov je tu, ona eksistira, in najbolj neumno bi bilo delati si v tem pogledu kake iluzije. Voditelji naroda onstran oceana so pač proti ženevski instituciji in proti tej mržnji pač zaenkrat ni zdravila. Morda prinese čas kako zboljšanje, sicer pa so vsi upi ostali preurjeni.

Časopisje, ki je v zvezi s predsednikom Hardingom, skuša sedaj ločiti idejo Društva narodov od razsodišča. Za slučaj, da bi v tej zmešnjavi odklonil ameriški narod tudi idejo razsodišča, je izolacija Amerike za nekaj časa naravnost neizogibna. In to je hotel Harding z vsemi silami preprečiti. On noče, da se raztrga zadnja, čeprav še tako rahla vez, ki je spajala dve kulturi. Amerika je v svetovni vojni odločila s svojim vplivom. Ona je določila Evropi končno usodo. Najboljši Amerikanci se pa branijo, zatajiti one obveznosti, ki rezultirajo iz tega sklepa. Tri leta se bori že moralni idealizem proti čisti interesni politiki. Ali to jesen se bo bila odločilna bitka...

Hardingov predlog mora osvojiti v senatu dvotretninsko večino. Od 96 senatorjev jih zastopuje 33, pa je padeč vlade neizogiben. Glasovanje se mora izvršiti približno v petih mesecih, torej koncem tega leta. Do tistega časa bodo fanatični zagovorniki »izolacije« storili pač vse, da se pripravi Hardingu čimprejšnji padeč. Zakonski predlog bodo pretresali v komisiji za zunanje zadeve, in njeno poročilo ima že iz tradicionalnih razlogov velike šanse, da bo v senatu sprejeto. Ali nesrečna okolnost je

Nova ruska ustava.

Z novo ustavo je postala Rusija edinstvena federativna država. Sprememba ima več nego samo formalni pomen. Pokazuje nam stremljenje po centralizaciji političnih in narodnih teles, ki so se stvorila iz carske Rusije po padcu monarhije in revolucije. Kadar smo slišali govoriti o Rusiji, smo navadno mislili na Moskvo in Moskvo smo večalmanj smatrali za suvereno oblast evropske in azijske Rusije. Toda res je, da se ta velika sila, ki je v narodnem oziru vse prej nego homogena, razdelila na več narodnih teles.

Federativna zbornica je obdržala ono zbornico, ki jo je tvoril vserski kongres, toda predvideva bolj stalno predstavništvo za časa njegovih dolgih počitnic. Predstavništvo je obenem zakonodajni in izvršni organ. Govorimo pa lahko tudi o nekem

hotela, da pripadeta tej komisiji dva nepomirljiva nasprotnika: Borah in Johnson. Predsednik Lodge je tudi vse drugo prej kakor prepričan intervencionist. Če bodo konkluzije te komisije kolikor toliko neugodne, je pričakovati v senatu zelo dolge debate. Odločilno bo v marsičem stališče takozvanega Farm-bloca. Vzhodni Amerikanec pravi, da imajo oni iz zapada največ interesa na tem, da se izvozi iz Amerike čim več pšenice in koruze. V tem dejstvu tiči veliki interes na razvoju evropskega vprašanja in potemtakem ni izključeno, da bo tozadevna odločitev do zadnjega trenutka ostala v rokah ameriškega farmerja.

Ali priprosti mož iz Kansasa si je prilastil najčudovitejšo logiko na svetu. Trenutno ga še odnošaji z Evropo ne zanimajo, »ker še žito na poljih ni dozorelo«. On na to kratkotalno ne misli. Sicer se pa še ne ve, kaka bo žetev!... Nikdo še ne pozna takratnih tržnih cen. Čemu bi si torej delal skrbi radi evropskih producentov?...

Mnenja o koristnosti ameriške intervencije so še zaenkrat razdeljeni. Seveda — in to se samo po sebi razume — s stališča lastnih interesov. Eni pravijo: Če pomagamo Evropi, potem si opomore Rusija in preplavi Evropo s svojim cenejšim žitom. Statistika dokazuje, da še nismo nikdar toliko izvozili v Evropo, kakor l. 1922. Cvetočja Evropa nas ne rabi več. Sicer pa zahteva etična pravičnost (tu hoče morala prav po ameriški prilipiti ves egoizem), da mora zločinec trpeti za svoje pogreške. Če bi ameriška pomoč Evropi prikrajšala pokoro, potem se ne bi zavedala svojega zločina in bi ga morda storila še enkrat. Tudi tistih ne pri-manjkjuje, ki poudarjajo nasprotno stališče. Oni pravijo, da more le krepka, plačevanja sposobna Evropa kupovati evropske pridelke. Vsi zapadni Amerikanci pa so mnenja, da je najprej treba počakati žetev. Če bo bogata in izdatna, se Farm — bloc ne bo skušal vmešavati v zadeve, ki niso naperjeni proti njegovim interesom. Ako se pa zgodi nekaj nasprotnega, bo pač postal mož iz Kansasa nekoliko bolj zamišljen in bo začel zasledovati vzroke gospodarske krize.

Kakor sem že spočetka omenil, nima vse to veliko opravka s haaskim razsodiščem. Toda ameriški farmer ima pač svojo posebno logiko. In ta logika mu bo vedno narekovala prvotno konstrukcijo vzrokov med pšenično žetvijo Društvom narodov in svetovnim razsodiščem.

vladnem telesu, v katerem se nahajajo predstavniki raznih narodnosti, ki so zastopane po njihovem vplivu. Ta »Srednji izvršni organ« se deli v dva ločena organa: federativni svet in nacionalni svet. V celoti lahko rečemo, da zastopa nacionalni svet interese posameznih držav, medtem, ko se federativni svet peča s skupnimi zadevami. Vendar pa imata oba isto oblast. Zakon, ki hoče postati pravomočen, mora biti sprejet od obeh svetov. Ustanova torej nekako odgovarja dvodomskemu sistemu, ki obstoja v večini držav. Obaj sveta tudi imenujeta ljudske komisarje ozir. ministre. Toda od desetih ministrov, iz-vmzmiš predstavnika in podpredstavnika, jih ima samo pet federativno oblast. Ostali morajo odgovarjati posameznim državam. Prvi so: minister za zunanje zadeve, minister vojne in pomorice, minister za zunanjo trgovino, pomorilni minister in minister za pošto in brzojav.

Vzhodna in zahodna Evropa.

Vzhod in zahod sta bila od nekdaj nasprotna. V starem veku je smatral zahod vzhod za vir višje vede. V srednjem veku je bil Carigrad sedež kulture in bizantinska država je bila v 11. in 12. stoletju najmočnejša.

Naval turško-mongolskih plemen je pogazil to kulturo, potlačil mlade slovanske narode in razdeljal njihove zveze z zahodno Evropo. Oddaljenost od morja, ki je bilo v tuji oblasti in težke življenske razmere so preprečevale in onemogočale vzhodnim narodom, zlasti Slovanom, napredek in kulturno delovanje. Komaj pod carjem Petrom Velikim je postala Rusija velesila in si je prizadevala doseči zapadno kulturo, komaj pred dobrimi sto leti so se osvobodili balkanski narodi, komaj pred 50 leti Bolgari.

Vzhodni narodi niso zaostali glede kulture vseh vlad dolgotrajnega rostva, temveč tudi radi velike oddaljenosti od morja, vsled obseznosti ozemelj, po katerih so bili razkrojeni in pa vsled onega fatalizma in one pasivnosti, ki je svojstvo vzhodnih narodov.

Ko so nastopili narodi vzhodnih pokrajin prvič na svetovnem pozorišču, so jih smatrali zahodni narodi kod nekako čredo, katera jim mora delati, služiti in biti pokorna. Zahodni narodi so bili tedaj že močno organizirani ter so tudi že potrebovali novih kolonij, da si pridobijo nova tržišča.

Toda vzhodni narodi so imeli dovolj lastnega poguma in živega duha, da so to nakano svojih zahodnih sosedov preprečili. Osvojili so si zahodno kulturo in pričeli, dasiravno precej pozno, izkoriščati prirodna bogastva, katerih je bila njihova prostrana domovina tako bogata.

Poljedelski narodi ne tekmujejo tako besno med seboj, kakor industrijski narodi. Radi tega je njihovo zblizanje mnogo lažje. To je tudi edini način, katerega bodo mogli obvarovati in si zagotoviti svojo gospodarsko in politično neodvisnost. Na čelu te zveze morajo biti Slovani, ki so na meji vzhoda in zahoda in ki so tudi po svoji mentaliteti mnogo bližji vzhodnim narodom, s katerimi se zelo lahko sporazumejo.

Boljševiki so dobro čutili ta položaj in so se skušali približati Angori in Indiji. Toda komunizem, ki pri poljedelskih narodih ne more najti odziva, ni dosegel tudi pri Indijcih v Angori nobenega uspeha.

Kjer je propadel komunizem kot degenerirani izraz zahodne industrijske kulture, mora najti odziv iskreni poziv združenih Slovanov, ki ne sanjarijo o imperijalizmu niti ne skušajo izkoriščevati sosednih plemen. Če bi se ta zveza vzhodnih narodov uresničila, bi bila to največja garancija za mir v Evropi.

Vendar pa bi bilo potrebno, da se Slovani tesno združijo, da skupno nastopajo v svetovni politiki, treba je, da postane Rusija zopet nacionalna država, ki ne bo služila internacionalni, niti germanizmu, niti zahodnemu kapitalizmu. Slovanstvo pa se ne sme odvrniti od zahoda, kajti ono ima veliko organizatorično moč, znanost in tehniko. Vzhod pa je bil od nekdaj vir najglobljeja čustvovanja in najvzvišenejših idej.

N. Jezerski

Milan Pugalj:

Bolezen.

Cemažarjeva, okrog pideset let stara gospa, sedi v čakalnici. Obledena je v črno obleko, kateri se pozna, da je že dolgo tega, kar je bila nova. Lasje, ki se vidijo izpod črne, tudi ponošenega klobuka, so pomešani z neubedno sivino nekoliko poznih let. Njen blede podolgovati obraz je umen, blag in plemenit. Take so tudi črne in že nekoliko trudne oči.

Pri vratih, ki peljejo k šefu tistega oddelka, kjer službuje njen soprog, stoji sluga v dolgi črni suknji, drži v levi dlanj desni komolec in podpira tako z desnico glavo.

Se nekaj ljudi hodi po čakalnici, med njimi star sivoprasel mož, ki potegne vsak hip sapo vase, napihne lice in puha siloma predse.

Sluga stopi h gospe in pravi:

— Zdaj ste na vrsti vi.

Gospa vzame iz črne mošnje bel robec, malo zakašlja in se obriše okrog ust. Sluga pomigne z glavo in prime za ključ. Gospa pristopi naglo in prožno ter izgine za vrati.

Šefova soba je zelo prostrana. Njegova pisalna miza nosi težak in visok nastavek, ki skriva tistega, ki sedi za njo. Od strani se prikaže njegova usnjata in suha glava. Ko opazi soproga svojega višjega uradnika, naglo vstane, ji stopi naproti in jo pelje na zof v nasprotnem kotu. Zdal, ko stoji, izgleda kakor star, velikomesten ljubitelj žensk. Nič novega ni na njem, toda vse je okusno, vse se drigla, nič ne moti.

— Čast mi je, se smehlja. Gospod Cemažar na dopust, njegova vrta gospa pa mesto njega v urad. Izvolite sesti.

— Gospod, pravi gospa, prišla sem k vam kakor stara hčerka k staremu očetu. Sveta vas prosim.

— Samo če ga vem. Poslušam pozorno.

— Slabšega stanu ni, nego je uradniški, to itak veste. Plače nizke, da niti za hrano ne zadostujejo. Nobene naide, da se kaj izboljša. Familija pa pri nas velika, devet nas je, s služkinjo deset.

— Fii, zaživzga galantno šef, to je dosti.

— Mi smo, oprostite, živeli moralno, naravno, ne tako, kakor inteligenca danes. Mladi, zdravi zakoni brez otrok. Te mlade ženske se vozijo v tuja mesta, fei, kako se mi gnusijo. Toda nočem vas zadrževati. Naši otroci so še vsi nepre-skrbljeni. Najstarejši sin je v zadnjem semestru visoke šole, drugi v prvem, dva v gimnaziji, ena deklica na učiteljsku in tako. No, to vse je v redu. Mojega soproga poznate dobro; čast mu, neoporečen je od pete do glave. Prej se je bavil nekoliko — o prostih urah — s politikom. Pisal je v list zdaj tako, zdaj tako, kakor so nanesle prilike, in plačali so mu vse, ne sicer sijajno, nekaj pa le. Ali vas zelo zadržujem?

— Ne, ne, gospa. Jako me zanima, kaj boste povedali.

— Veste, mnogokrat se je sam sebi smejal, ko je vtičal v žep članek, ki ga je spisal in je izšel drugi dan v listu. Naenkrat pa se je vsega naveličal in mi dejal, da se ne bo več tako prodajal. Če si res mož, je rekel, ne moreš biti strankar. Pri stranki je glavna stvar skupna

disciplina, te pa prava samostojnost ne prenese.

— In zdaj je pisanje opustil? Zelo škoda! Njegovi članki so bili duhoviti! — Ne, ni ga pustil. Piše še, toda — pesmi.

Gospod šef pogleda debelo in neverjetno, zmaže z glavo in se prestopi so sobi.

— Da, gospod. Piše jih!

— Neverjetno.

— Kaj ne! Toda ni rešitve.

— Povejte mu vendar, recite mu pametno besedo.

— Ravno zaradi tega sem prišla k vam. S prošnjo namreč, da bi mu rekli to besedo vi. Jaz sem mu že enkrat namignila — tako od daleč, toda pogledal me je tako čudno, skoro pretresljivo — in rečeno sem takoj popravila.

— Kako pa, oprostite, pravzaprav to veste?

— Kaj?

— No, da dela pesmi.

— Našla sem jih, ko je pozabil doma ključ od glavnega predala svoje mize. Potem vedno premišljal, je rad sam, hodil iz kota v kot, po drevoredu, poslušal ptice in gleda rože in drevje. Dva-krat me je tudi že ponoči zbudil in mi prebral nekaj pesmi, ki jih je ravno zložil.

— Neverjetno. Kakšne pa so?

— Tako — bolj krotke navadno. Sicer se pa nič ne spoznam in sem prišla tudi zaradi tega k vam. Toda najprej mi povejte, kako je s tem delom. Ali kaj nese?

— Ne, nič. Nekaj jih poznam, ki se bavijo s temi rečmi. Eden na primer je že star, pa nima nikjer nič. Ljudje mu

sicer včasih pravijo, glejte, naš prvi pisatelj, no, in to je vse.

— Listi, ki take stvari priobčujejo, nemara kaj plačajo?

— Nič! Pravijo celo, da plačajo sotrudniki listom zato, da priobčijo njihove stvari.

— Bežite! Kaj poveste! O-oh! Vidite, kako težko je to! Toda zdi se mi, da malo pa je pretraveto. Prej sem rekla, da sem prišla k vam tudi zaradi tega, ker se na pesmi ne spoznam. Doma sem jih skrivaj par vzela in jih vam tu pri-namam. Čakajte, tukaj so.

Gospa privleče iz mošnje par listov papirja in jih izroči šefu.

— No, pokažite! Da vidimo!

Šef čita.

Ko se teme gosté,
ko veje ječe
v viharju nekje,
kot ptica plaha se stisne
moje srce.

Šef maže rami, drži list v roki in premišlja.

— Nepojmljivo! O vrednosti pesmi pa se mi niti ne sanja.

— In, pravi vdova, in rekel je že, da bo izdal celo zbirko pesmi, prav knjigo — na svoje stroške. V teh časih pomanjkanja.

— Nesmisel!

— Oh, vzdihne vdova, pobesi obraz in gleda nekaj časa v tla.

— In še to, povzame čez nekaj časa ter pomoli šefu nov list.

Šef čita.

Po cesti sape pihajo,
v bližini voda šumi,
na nebu mrzlen in žalostnem
nobene zvezde ni.

Večer je prazen in zapuščen in ki njo išče, srce,

še praznejše, zapuščeniješe,
še daleč bolj žalostno je.

Oh, menda pri oknu je ljubica,
zamišljena v temo to zre,
spominja se vsega, vsega,
samo mene ne...

Gospa je vzela med tem iz mošnje robec in si briše solzne oči.

— Neverjetno, pravi ogorčeno in važno šef.

— To je, kar je najhujše, šepne gospa in se nalahko usekne. Povrh vsega, kaj ne, pa še to! Oh, ali ni grozno?

— No, no, prične šef pomirljivo, petdeset let je že davno prekoračil, zato menda ne bo sile. Pomirite se, gospa, ne jemljite si te stvari preveč k srcu. Vsi pesniki fantazirajo.

Gospa si obriše vnovič oči, nos in usta, spravi robec, za njim pesmi in zadrgne črno mošnjo.

— Zdaj prosim pa še samo vašega sveta. Kaj naj storim?

Šef se malo prestopi, prekriža roke na hrbtu, pogleda v strop, potem nohte in obstane končno sredi sobe ter upre oči v gospo.

— Veste, pravi, svetujem vam, da ga pustite v miru. Pesnikovanje je bolezen. V takem slučaju, kakoršen je ta, preide vse gotovo zlepa in samo od sebe. Ravnaite z njim blagohotno kakor z bolnikom. Prepričan sem, da bo kmalu dobro. Tudi sam ne bom silil vanj.

Gospa se nato zahvali, vlijudno poslovi in odide.

Iz kulturnega sveta

Ivan Goli: Petero celin

Svetovni zbornik sodobnega pesništva.

Pariska »La Renaissance du Livre« je obelodanila v izvrstni zbirki mednarodnih tekstov, ki jih ureja Pierre Mac-Orian, pod naslovom *Les Cinq Continents* antologijo modernih pesniškov vsega sveta, vse tiste, ki se navdihujejo ob isti futuristični ali kubistični ali dadaistični, skratka prekucniški estetiki. Goli se uvodoma opravičuje, da je delo subjektivno, enostransko, kar je umljivo pri tolikšnem obsegu zastopanih dežel: Združene države, Anglija, Irsko, Francija, Belgija, Italija, Španija, Katalonija, Južna Amerika, Portugalska, Grčija, Romunska, Nemčija, Avstrija, Nizozemska, Švica, Švedija, Norveška, Danska, Finska, Rusija, Poljska, Madžarska, Češkoslovaška, Jugoslavija, Japonska, Kitajska, Indija, Judo, Turška, Armenija. Celo Indci južnoamerikanske Amerike in afriški črnci so predstavljeni. Vendar ti bi bili lahko izostali, kajti kdo bi dokazal, da so priložene zanimive njih pesni res moderne? Naslov bi se moral pravzaprav glasil: *Les Quatre Continents*, zakaj Oceanija je povsem odsotna.

Izbira ne zadovoljuje vseh kritikov. Francozi očitajo, da manjkajo L. P. Fargue, André Breton in Tristan Tzara, ki je sicer romunskega pokolenja, pa je močno vplival na najmlajši rod, dočim bi lahko pogrešali P. A. Binota, Paul Valéry nikakor ne spada ne po težnjah, ne po tehniki svojih, čeprav ga mladina zelo občuduje, Amerikanci bi radi videli cvetniku imena kot: Williams Carlos Williams, Marianna Moore in H. B. Anglija je slabo zastopana: James Joyce je povsem izostan.

Najbolj zbada v oči dejstvo, da je danes poezija vsega sveta iz enega edinega vrelca. Kaj takega se še ni videlo. Celo romantika, ki je bila dosežek najsplošnejša slovstveno gibanje, je bila zafala samo štiri ali pet držav. Dandanašnji pa zлага pesnik v Lini, New Yorku, Parizu, Beogradu, Budimpešti ali Moskvi domala enake stih. Potemtakem imamo pravcato mednarodno pesništvo. Vsa ta poezija vsebuje čim manj nacionalnih življenj. Saj so pa tudi njeni očete večina meščani, n. pr. pri Francozi Apollinaire, Max Jacob, Cendrars, Ivan Goli (odsotni Tzara). Važno vlogo pri vsem tem pokretu ima judovstvo.

Osnovni pravni elementi te poezije? Dvojni vir je nadvse otipljiv: Walt Whitman in Arthur Rimbaud. Proslava, pretirano poveličevanje sodobnega sveta izhaja od Whitmana; Rimbaud pa je novi poetski življenj, obstoječ v tem, da se zabrišejo logične kategorije ter spajajo raznorodne slike, dispartne ideje v nenadnem blisku, kakor dohajajo v zavest, a da jih ne devlje v medsebojno zvezo, ki je dostikrat samovoljna.

Tretja poteza: nihilizem, ki se je razpasel izza vojne po zemlji ter se zdaj zaostri v revolucionarski pokret, zdaj v mrzlo in mračno ugotovitev vesoljne ničevnosti, često tudi v optimistično nado v novo zlato dobo, Whitmanovo in Emersonovo zaupanje v prihodnost. Te raznolike sestavine se sestavljajo z drznimi sintaktičnimi obrati, ki hkrati izvirajo iz želje, ubežati slovnični materi in hčeri logike, ter izpodkopati to še edino čvrsto trdnjavo tega sveta.

Precej pesnikov je potisnjenih v iztočni kot judovskih pisateljev; pa tudi mnogo zastopnikov osrednje Evrope spada po vsem videzu v isti predal. Dočim se ostali napenja, kako bi ušli svojim tradicijam in postali čisto novi pred življenjem, ubirajo izraelski lironeše obupne psalme, napovedujoč vesoljno pogibel; mnogi psujejo Krista. Ako pehaajo druge svoje brate iz podedovanih kolotečin, se židovski hardi povsem naravno potapljajo v stare jadrkovane prerokov in v mrzno zoper krščanstvo.

Je li ta poezija lepa? V celoti da, ne po obliki, katero ti poeti zametujejo, pač pa po res poetičnem ustvarjanju. Lepa je po celotnem predočevanju življenja, ki se smatra v svoji resničnosti kot sama lirčna snov in in že spremenjena v knjižni element. Klasični poreklo, da ji nedostaja izbire; toda izbira je vselej, tudi kadar se protivi dobremu okusu. Slednjič je lepa — kakor utegne biti ključna lekcija lepa — po svoji anatomiji misli v stanju stvarajoče nosčnosti. Seveda niso vsi ti pesniki veliki. Mnogo pa je evropskih imen: Carl Sandburg, Ezra Pound, P. S. Eliot, Apollinaire, Jules Romains, Marinetti, Soffici, Ramon Gomez de la Serna, Werfel, A. Block, Biely, V. Brusov itd. To miselno in slikovito poezijo povsod laže razumejo nego tiste, katere nikoli čar obstoji v čistoti in glasbi. Max Jacob ali Philippe Soupault, Amy Lowell ali John Rodker bodo prej našli odziva pri simpatičnem tujcu nego narodni Moreas ali Toulet, Lascelles Abercrombie ali Walter de la Mare.

Se marsikaj bi se dalo dostaviti o tem, kaj psihološko in socijalno predstavlja ta rod, čigar duhovna tvorba je tako izkoreninjena. Vendar to bi vedlo predaleč. Omenimo pa, da se je ta generacija doslej malo izražala v romanu (če se izkazamejo pisatelji James Joyce, John Rodker, Sherwood Anderson, Paul Morand, Aleksander Biely in še nekaj drugih). Kadar pa se spusti v to, bo nastala nova oblika romana, zanimiva, kakor je bil romantični roman. Rešitev problema je tu. Prava novost ne leži v formalni bizarnosti, ki postane brzo smešna; pač pa tiči v dušeslovno neznanem, v novosti človeških odnošajev, ki jih uteleša ta rod. Dr. N. K.

— Paul Bourget, Gérard d'Houville, Henri Duvernois, Pierre Benoist »Roman četverice«, izdal Plon v Parizu, 1923. — Sloveč slika rje hladnokrvno ubil svojo ženo in njenega ljubimca. Oproščen je, vendar nesrečnikova hči postane nedolžno in bridko orodje vrojene pravice. Pereča žalost se rodi, se razvija, izbruhne: njene peripetije se odmotavajo pred našimi očmi ob prisrčnem dopisovanju med očetom, ki je kruto osvetil svojo čast, med dekletom, ki živi in sanjari v starem bretonskem stanovanju popolnoma nevedna gledé početne tragedije s svojimi mladostnimi prijateljicami, med njenim bratrancom, detinskim tovarišem, ki jo ljubi brez upa in končno med prošlim dramskim avtorjem Bernardom Souchetom, nečakom umorjene žene. Nenadoma pa Michelina Bargeova slučajno izve za strašno skrivnost po znaku, kakor jih daje usoda. Ljubezen je zopet močnejša od smrti. Toda morilski soprog dela pokoro za svoj ubijalski čin v samotni in zapuščenosti. n. k.

Narodno gledališče v Splitu.

Kdor pride v Split, se čudi, da ima to malo mesto tako veliko in krasno gledališče. Toda to je predvsem pripisati dejstvu, da je v južnih krajih gledališka kultura mnogo bolj razvita, starejša in bolj popularna. — Iz zgodovine splitskega gledališča posnemamo, da so imeli narodno čuteči Splitani isti in časovno skoro paralelni boj za svoje pozorišče kakor Slovenci v Ljubljani. Pred devetdesetimi leti so bile vse gledališke in umetniške predstave — ako izvajemo posamezne narodne diletantske predstave v laških rokah. Na občinski seji 1890. pa je narodni župan dr. Bulat položil temelj za »Obštinsko pozorišče« v veliko zadovoljnost in navdušenje vsega narodnega Splita. Tri leta nato je bila današnja ponosna zgradba z velikimi manifestacijami slovesno otvorjena. Slavnostni prilog je imel — bilo je to 6. maja 1893 — Adam Maudrovič, ravnatelj zagrebške dramske družine. Slavnostna predstava je bila »Tenta«, tragedija v 5. deli, ki jo je spisal dr. Demeter. Se danes naj nam vsem velja besede, ki jih je govoril pri otvoritvi župan dr. Bulat, češ, »da če to biti nov dokaz, da je nama bila dosudena teška zadača, da pripravimo budućnost.«

Prva družina, ki je igrala v novi zgradbi, je bila že imenovana Maudrovičeva iz Zagreba. Pozneje so gostovali različne tuje in domače družine, med njimi zagrebška opera ter češka opera Pištek. Kadar ni bilo tujih gostov, so igrali domači diletanti, med katerimi in za katere so delovali: dr. Bulat, dr. Smodiak, Milan Begović, Dinko Šimunović, prof. Barac — torej sama slavna imena.

Prvi stalni ansambl sta zbrala šele brata Freudenreich 1898, toda sezona je imela samo moralni uspeh. Pozneje igralo vse do vojne več ali manj srečno diletanti, po vojni pa gostujejo beograjska in sarajevska drama, vsaka po en mesec. — To je kratka zgodovina splitskega pozorišča do l. 1920.

Sedanje gledališče je rodilo šele osvobojeenje in narodno ujedinenje — kakor pri nas. Samo tega ni najbrže najti v analizi splitskega pozorišča, — kakor pri nas — da so imeli kdaj v njem — kino. Občina Split s svojim izvrstnim županom dr. Tartagliom je izposlovala od ministrstva vse, kar je bilo treba in septembra 1920 je bil imenovan upravni odbor »Književnega Juga« Niko Bartulović, ki je tudi slovenskim »Preporočam« še dobro v spominu. On je s pomočjo art. ravnatelja Mih. Markovića in dramaturga pesnika dr. Korolije položil temelj umetniškemu delu splitskega pozorišča in to z velikim uspehom. Saj nahajamo že v prvi sezoni med dramskimi močmi, ki so bile angažovane od Bartulovića, imena kakor: Vavra Bach, Taborska, in Slovenke Pregarčeva, Vilharjeva in Gradišarjeva, nadalje Badalič, Marković, Pavic in naš Pregar. 16. oktobra se je dvignilo prvič novo krasno zgradinjo, na katerem se blesti državni grb in ime visokega darovalca, Nj. Vel. kralja Aleksandra I., in na odru se je pojavil Br. Nušić z besedami: »Srečan sam, što sam baš ja taj »glumac«, čija se reč prva čuje sa nove pozornice. U ime Ministra Prosvete objavljam, da je Narodno Pozorišče v Splitu otvoreno i predajem ga Vama, g. predsedniče opštine. I Vama, dični građani Splita, da ga prigrlite, prihvatite i negujete.« Nato se je igrala »Jugana« — viša najmlađa, katero je za to slovesnost spisal dramaturg Korolija in eno dejanje »Ojnegina«. Med prvimi treni predstavami imamo hrvatski Vojnovičev »Evinokcij«, srbski Sterlin »Kir Janja« in slovensko Cankarjevo »Napast u dolini St. Florijan« — združene s konferencijami upravnika Bartulovića, Grola in Juvanića.

Prva sezona ima med drugimi tole uspele predstave: Shaw: »Candida«, »Revizor«, »Tate, Žena vrag«, »Hasanaginica«, in »Hamlet«. Igralo se je 46 dramskih del, med njimi 14 domaćih, 167 krat. Največkrat se je igrala »Hasanaginica« z Nino Vavro (2. krat). Z 9 predstavami so gostovali v Splitu. Letošnja sezona je izgubila skoro vse najbolje moči, ki so se morale vrniti na domače odre, pomagali so si z angažovanjem novih kakor so: Vereščagin, Leskova in nam znani Dragutinovića in oba Truhlovića. Imajo že svojega kapelnika in zbor in s tem je dana podlaga za opero in opereto, kar je za Split na vsak način večje važnosti kakor drama, vsaj v gnutnem smislu.

11. maja letos je imelo splitsko pozorišče — drugo vseh naših gledališč — redko čast, da ga je počastila s svojim obiskom Nj. V. kraljica Marija v družbi svoje kraljevske Matere. Igrali so 1. del Bartulovićeve »Bijedne Mare« in 3. del »Madame Butterfly« ter so sodelovala splitska družila »Guslar«, »Zvonimir« in »Filarmonija«. Kraljica je bila zelo zadovoljna s predstavami ter bila naravnost presenečena nad lepoto zgradbe. — Druga sezona je imela že 222 predstav, med njimi 35 dram. novitet (10 jugoslovenskih, 9 ruskih in dr.) in 7 oper in operet. Na eno dramsko predstavo se računa 461, na operno pa 635 publike. Letošnji repertoar vsebuje med drugim: Kossor »U cafe du Dome«, Bartulović »Bijedna Mara«, Gorki »Na dnu«, Tolstoj »Živi mrtvec«, Čehov »Medved«, Mollere »Namišljeni bolnik«, Balzac »Mercadet«, Wilde »Salome« in »Olvano je, da se zove Ernest«, Shaw »Obrt ke Warren«, Shakespeare »Othello« (5 krat), Halbe »Mladost«, Ibsen »Sovražnik ljudstva«, Björnson »Leonarda«, Sofokle »Antigona«.

Med umetniškim oseblom letošnje sezone nahajamo naše znanke oba Pregarca, oba Truhlovića, gospo Dragutinovića, Vilharjevo in Gradišarjevo.

To je kratka skica tega mladega, a krasno se razvijajočega gledališča. Pozabili ne smemo, kako velike kulturne in narodno politične važnosti je; saj ima isto nalogo kot mariborsko in novosadsko: gojiti narodni čut in čuvati naše jedinstvo na meji naših sovražnikov. V tem smislu mu mi Slovenci želimo največjih uspehov.

GLEDALIŠKA NOVOTARIJA.

Delavni ravnatelj drugega francoskega dramskega gledališča, Gémier, se je obrnil na svoje posetnike v vprašanju, kako naj sestavi svoj bodoči program. Doslej so direktorji sami sestavljali sezname igrokazov, ki naj bi se uprizorjali. Tokrat pa je hotel podjetni Gémier stopiti v stik in spoj s svojim občinstvom, da bi izvedel, kaj si gledalci predvsem želijo: klasične ali moderne stvari, sijajne uprizoritve z zgodovinskimi ali sodobnimi kostumi, vedete itd. Ravnati se namerava po zahtevah večine. Dobra misel, ki pa je seveda umestna samo pri naobrazenih gledaliških gostih.

— *Pomoč Arcibaševu.* Pisatelj in dramatik Arcibašev, ki je oslepel, živi v velikih bedi. Sedaj javlja svojim prijateljem na Dunaju, da mu gre bolje, ker je dobil tanižemo iz Berlina in Dunaja in ker mu vlada daje nekaj podpore.

— *Dejna slava.* Pisateljica znanih romanov n. pr. »Helle«, gospa Marcelle Finayre, ima hčer Lucilo, ki je postala čez noč slovit. Mlada odvetnica je namreč uspešno obravnavala neko javno zadevo mednarodnega pomena ter izjavila, da se pesnik ne sme pritožiti, če kak drogerist izkoristi njegove stike v to, da hvalisa učinkovitost svojega laksativa (čistila, dristila). Gospodično so brž izvolili za tajnico advokatskega združenja. Reporter Marcel Rspian privedeje proti pretiranemu fimenizmu, češ, koliko moških njenih tovarišev je vsaj tako dobrih strokovnjakov kot ona, pa se nihče ne zmeni zanje. Ako gre za emancipacijo, bodimo resnični vsi enaki pred javnostjo.

— *Kino za izobražene.* Ugledni skandinavski režiser Viktor Sjöström je prišel na misel, da ustvari kinematograf za bolj naobrazeno občinstvo. Z nemškimi znanim režiserjem Lubitschem je osnoval mednarodno podjetje, ki bo izdelovalo zgolj umetniške filme.

Strašen romantik sem, to se pravi, da sem za Šekspira proti Racineu in za lorda Byrona proti Boileauju.

(Stendhal, 1818.)

Novo knjige.

— Josip Stritar: Izbrani spisi za mladino. Priredila Fran Erjavec in Pavel Fler. Z risbami okrasil Saša Santel. V Ljubljani 1923. Izdala, namitima in založila Učiteljska tiskarna. Str. LXX. + 411. Cena elegantno vezani knjižnici 60 Din. — V znani Erjavc-Fleretovi zbirki »Slovenski pesniki in pisatelji«, ki jo izdaja podjetna Učiteljska tiskarna, je izšel sedaj za Levstikom, Erjavcem in Valjavcem tudi Nestor naših življenjskih pisateljev, to je Josip Stritar. Pisati o samem Stritarju in njegovem delu bi bilo danes že odveč, saj ga menda ni solarčka, ki bi ne poznal tega imena, zato je bilo vsekakor umestno, da je izšel že sedaj tudi v mladinski izdaji, po kateri bodo pa gotovo radi segli tudi najširši krogi odraslega občinstva, ker so njegovi spisi že davno pošli. Tudi Stritar je do vseh podrobnosti urejen po vzorcu prejšnjih zvezkov te elegantne edicije ter obsega obširen življenjepis s oceno Stritarjevega dela, pesmi za mladino, razne pesmi, basni, prizore in igrokaze, povesti, poučne spise ter podroben tolmaz. Tako je pokazan Stritar z vseh vidikov svojega obširnega udejstvovanja po najbolj posređenih produktih z dotičnih polj. Mož stoji pred nami v celoti, zato pa tudi v vsej svoji močovitosti in to je tudi največja zasluga obeh prirediteljev, kojih metoda je znana in preizkušena že po dosedanjih njenih izdajah naših klasikov. Kakor vsi dosedajšnji zvezki, je tudi Stritar bogato ilustriran, in sicer po Saši Santlu, ki ga pozna slovensko občinstvo že dolgo kot enega najboljših ilustratorjev. Glede na vse to knjigo najtopleje priporočamo, saj je cena pri njeni razkošni opremi in veliki obsežnosti več kot nizka. Prihodnji zvezki te najlepše zbirke današnjega našega knjižnega trga, na katero bo lahko ponosen ves narod, ko bo dokončana, bodo obsegali Simona Jenka (ki je že v tisku), nadalje A. M. Stomška, J. Kersnika in Iv. Tavčarja.

Rozman Ivan: Nova Erotika. Dissonance in akordi. Rozman naziva svojo knjigo »Nova erotika«, to je vsloka pesem človečanstva, dela, ljubezni. Niso verz, ampak najgloblje filozofske domislice. Confitore so človeka, ki je s seboj svoje zunanosti in živi samo svoje notranosti. Preko najmodernejše, nad »Tri ljubosti«, mimo Nietzscheja in skozi Zupaničja do samobitno-novega, v srcu misleca porojenega, v njegovi ljubezni do človeštva spočetega — to je »Nova erotika«. Za nas je knjiga nekega povsem novega. Filozofski sistem v obliki aforizmov. — Cena 30 D. — O knjigi smo priobčili že obširno oceno.

Notarjev nos. Humoreske. Francoski spisal Edmond About. Preložil Janko Tavces. Ljubljana 1923. Založil prelagatelj. Str. 144. V ljubljanski obliki, pripravi pa potovanje, je pravkar izšla segava in ščegavata zgodba z gorenim naslovom, ki nas bo, čim ste se uživali v položaj, vztrajno zabavala do kraja. About namreč sodi med najbolj gladke pripovednike preteklega stoletja. Brezhibni slog si dovolil tu pa tam kako drznost; odkljuje pa se po pristnem humorju ter ironiji, zbog katere so avtorja prijatelji čisto nazivali »drugače Voltairja«. Pričujoča povest, ki razklada, kako je neki beležnik izgubil nos v dvoboju in si potem dal prišiti novega iz kože siromanskega mladenčca, od katerega je bila pozneje odvisna vsa njegova blaginja, priporoča med ostalim tudi uspeh prevod. Priznati je treba, da se je g. Tavces neobičajno potrudil. Iz teh strani odseva ljubezen do čiste slovensčine in spoštovanje pred pisateljskim in prevajateljskim poklicem. Lahko ga postavimo za vzor in vzgled vestnosti marsikateremu prevajantu. Iz življenjskih podatkov in dodatku posnemamo, da je About sprito svoje naderjenosti študiral na vladne stroške v Atenah, se kesneje mudil v Rimu in zbral snov za »Rimsko vprašanje«, duhovito in dotipljen pamflet proti papeževi posvetni oblasti, ki ga še danes občudujemo. Že začetek obeta mnogo rezkih resnic v izbrani obliki: »Rimsko-katoliška cerkev, ki jo resnično spoštujem, šteje brez mladega Mortara 139 milijonov duš.« (Mortara je bil 8leten židek, ki so ga zoper voljo njegovih staršev odvabili v samostan in »na željo« krstili.) Dr. A. D.

— Maurice Maeterlinck: Modra ptica. Čarobna pravljica v šestih dejanjih in dvanajstih slikah. Prevedel Josip Bernot. Tisk in založba Učiteljske tiskarne v Ljubljani. Cena 16 D. Veliki belgijski pisatelj M. Maeterlinck je Slovincem še malo znan, Učiteljska tiskarna je izpolnila veliko vrzel, ko je izdala v prevodu njegovo najkrajše delo: »Modro ptico«. V letu 1914 je rekel M. Maeterlinck svoji ženi: »Pravljico za otroke imam; dva otroka sanjata. Napisal jo bom.« In nekaj pozneje: »Veš, v sanjah bosta šla na veliko potovanje. In ko ga je nekaj tednov na to vprašala, kako je s pravljico li je odgovoril: »Potujeta, potujeta.« To je bil začetek »Modre ptice« — v Moskvi. In tri leta pozneje je prišla na oder šele — v Parizu. Uprave največjih svetovnih gledališč si niso upale premagati silnih tehničnih nalog, ki jih stavi »Modra ptica«. Rust so jih premagali prvi. Od takrat je šla »Modra ptica« po vseh svetovnih odrih z naravnost epohalnimi uspehi. Slovenci je na svojih odrih ne bomo videli. Za naše majhne razmere je nemogoče uprizoriti »Modro ptico«. Na mladinskih odrih bi pa dosegli tudi posamezni odlomki gotovo silni učinek. Zai se moramo zadovoljiti samo s čitanjem tega prekrasnega dela. Globoko zamišljeno delo učinkuje tudi kot čtivo. In čitati ga je treba večkrat, in vedno novih lepo, novih globokih resnic boste našli v njem. »Modra ptica« je delo velikega dramatika in velikega pesnika. Delo prepleta čar vseh sanj, vseh upov, vseh bridkosti, ki gibljejo človeško dušo. Gospod Trilieux je napisal: »Ko je Dante stopil iz pekla je pozdravil vznemljajoče zvezde. Tak je približno občutek, ki nas prevzema, če pozabimo druga dela, ki slikajo življenje in se potopimo v prelesto ozračje »Modre ptice«. Ta čarobna pravljica nudi izrednih užikov, otroku pa s svojo globoko simbolično mislijo tudi filozofu. To je bajno čudo.« Po težkih časih svetovne vojne so prišli še težji časi moralnega propada, brezglovega, novega hlastanja za srečo. In vendar: zastoj je tisto iskanje po absolutni sreči, ki je ni. Najbolj skromno življenje je lahko bogate neštetih prelestnih trenutkov: sreča je v nas samih — v tem, kako gledamo svet. To je temeljna misel »Modre ptice«. Neoporekljiva je. Čitajte »Modro ptico«, vsaj kosček sreče vam gotovo prinese. Dajte pa priložnost mladini, da jo čita. Pomagajte ji, da bo iskala in našla srečo tam, kjer je v resnici.

Podpirajte Jugoslovensko Maticol

I. Albrecht:

Gospod Nerga.

Greš po ulici, pa ga srečaš, ko raca debel in zalit po trdem tlaku in pozdravlja na vse strani.

»Pozdravljen, prijatelj, veseli me, da te vidim!«

»Dober dan,« odvrneš mirno in sežeš v ponudeno roko. »Kako je?« vprašaš potem iz navade.

»Im, lepo, dobro pravzaprav. Samo Veš kaj?«

»Kaj?«

»Zakaj nosi Peter Kljuka rujave hlače mesto belih?«

»Mu že mora prljati tako.«

»Ampak to vendar ne gre! Prosim te, za božjo voljo, rujave hlače!«

Skomigneš, hočeš iti in pozdraviš v ta namen, toda gospod Nerga gre s teboj.

Da bi se ga preje otreseš, molčiš, gospod Nerga pa se ne prestraši.

»In gospa Ahjantova —«

»Kaj je z njo?«

»Ne veš —?«

»Res ne —?«

»No —«

»Pomisli vendar! Dosedne hodi na možev levi, dosledno na levi! Če pomisliš, da je dr. Ahjant ugledna oseba, takorekoč osebnost... To vendar ne gre! In ona! Kaj pa je bila ona? Nič, prav nič! Takorekoč na cesti jo je pobral in jo dvignil v svoji višine. Zdaj pa hodi dosledno na njegovi levi. S tem ga vendar vsak hin blamirala.

»In kaj potem?« vprašaš, ker misliš, da boš gospoda Nergo na ta način spravil v zadrego. Toda, prijatelj, bil si v zmoti. Gospod Nerga se razživi in razširi, da kar sika okrog sebe. Šola, cerkev, politika, družba, intimne družinske scene, povsod ima gospod Nerga svoj nos in vse ti pokaže takorekoč na dani. Nazadnje se ti le posreči, da se ga rešiš. Ko pa se ozreš, vidiš, da že drži Petra Kljuko. Začuden obstaneš in slišiš nehoti:

»Oh, dragi Peter, veseli me, da te vidim! Pomisli, tale I. I., ki sem bil pravkar z njim, to ti je strašen človek. Takorekoč javno deluje, pa ga niti eno javno vprašanje ne zanima, niti eno! Le pomisli, tako pereče vprašanje, kakor je na primer tisto o —«

»rujavih hlačah gospoda Petra Kljuke,« pomisliš in se smeješ, ko malo kasneje opaziš, s kakšnim trudom se klanja gospod Nerga gospe Ahjantovi in kako spoštljivo pozdravlja drja Ahjanta...

Ko greš domov, premišljuješ, kako bi bilo mogoče ubiti gospoda Nergo... Za enkrat moraš potrpeti. Današnja tehnika kljub svoji višini še ni našla tega sredstva —

Ne ljubite ničesar preveč, lepo vas prosim, niti kreposti, ki jih človek včasih izgubi, če jih pretrava... Vzdržnost je čednost, brez katere nobena krepost ni krepost, niti sama pobožnost, ako sploh more biti prava pobožnost brez prave vzdržnosti ali preudarnosti... Visoka točka kreposti je: zmerno popravljanje nezmernost.

Dr. Frančišek Saličar.

A. Strindberg:

Spomini.

Učenec je povzel besedo: Skušnja mi je mnogokrat potrdila nauk teozofov, da živimo sem in tja na višji ravni, s katere sprejemamo misli, ideje, intuicijo. Po takih obiskih (nočnih?) mi ni nič pogodu spodaj na zemlji, vse se mi zdi perverzno, pomanjkljivo, narobe. Nekoč se mi je vrnila čudna ideja, da je moj dom neke drugod in da sem si svoj sedanj dom podobno kakor pravega po spominu uredil. V moji sedanj domaciji je soba, ki je bila po nekkih viharjih dve leti tako poškodovana, da je bilo videti, kakor bi bil hudič razgrajal in razsajal v njej. Tedaj se je zgodilo tole: nepričakovano vsota denarja mi je zašla v roke. Drugo jutro sem se zbudil z odločnim opominom, naj popravim sobo in napravim pohištvo. Šel sem takoj k tapetniku; vedel sem natančno, kakšno pohištvo in kakšne zavese sem hotel, tako da se mi je blago, ko sem ga zagledal, zdelo znano in ljubo. Delavec pride, ne laže, dela tiho, kakor duh. V nekaj dneh je soba dodelana. Ko sem vstopil, sem se kar zamaknil. Mrzlo me je spreletelo, kakor bi bil to sobo videl že prej enkrat v srečnih razmerah. In če grem sedaj sam v to sobo, vidim, da je nečemu podobna, na kar se ne spominjam več, kar me pa še čaka. Zdi se mi, da vem, da me pričakuje tam moja edina prava žena; moji otroci, prijatelji in sorodniki. Da je vse to nepopolno le slaba kopija iz temnega spomina. Če bi bilo tako!

A. Strindberg:

Otroci so čudoviti.

Učitelj je odgovoril: Kar praviš, se ujema s Platonovim spominskim naukom. On misli: vse, kar se otrok nauči, si pridobi le iz prejšnjega. V dolgi skušnji se mi je večkrat pripetilo, da sem naletel na ljudi, ki so mi bili takoj kakor stari znanci; da je ženska, ki jo ljubimo, tako rekoč sorodna, za nas ustvarjena, nam na pot poslana. Najbolj pa zapazimo to pri svojih otrocih. Vsi otroci so, kljub vsemu klepetanju, čudoviti. Dokler se ne nauče molčati. Majhna deca povedo včasih stvari, da se zavzamemo. Razumejo vse, kar se govori, tudi če se jim skuša prikriti. Kakor bi brali misli, izdajajo naše najskrivnejše namere, nas kaznujejo že vnaprej. »Ne delaj tega!« je dejal moj dvanajstletni otrok, še preden je dozorela moja namera. »Kaj?« sem vprašal. Otroci ni odgovoril, ali smeljal se je poređno, obvladajoče, kakor bi hotel reči: »To že sam veš.« Ko se je otrok naučil molčati, je udaril z nogo ob stol, če se je pogovor staršev neprimeren razvil. Večkrat je govoril kakor starejša oseba, ki stvar bolje razume. S tremi leti se je izrazil o svojih pestunji: »Hano imam čisto rad, a z otroci ne zna ravnati.« Če je bila mati otožna, ji je rekel: »Sedi sem in ne bodi žalostna: povem ti pravljico.« Samo pristaviti še hočem: to ni bilo oponašanje, kakor bi pač mislil opiči kralj. Kaj je bilo torej?

Br.

(Iz knjige ljubezni.)

Gospodarska politika.

Prvi učinki žetve.

Letošnja žetev v naši državi bo po soglasnih dosedanjih vestih več kakor dobra. Končni rezultat cenilo, da bo najmanj za 30% boljši od lanskega. Pa ne samo kvantitativno, temveč tudi kvalitativno bo letošnja žetev ena izmed rekordnih.

Cudno je bilo, da je kazal naš dinar kljub očividno dobrim izgledom z ozirom na našo letošnjo žetev in izvoz in kljub zadostni urejenosti prometa še nedavno precej slabe noge. Politične razmere v naši državi pač niso tako zamotane (kljub temu, da situacija ni ravno rožnata), da bi mogle upravičeno deno prestaviti na dinar. In naša uprava. Res je, da ni ravno najboljša, da ni vse tako, kakor bi bilo želeli. Toda če pomislimo, pred kako težko nalogo je bila postavljen mala in v dolgotrajnih težkih bojih in katastrofah hudo oškodovana in oslabiljena Srbija, potem se pač ni čuditi, da danes ni vse tako, kakor bi moralo biti. Tem manj, ker leži doberšen del krivde ravno na onih, ki največ in najglasneje zabavljajo. Zlasti gotovi ljudje se čutijo v prvi vrsti poklicane, da zabavljajo nad našo upravo in to ne samo doma, temveč tudi v inozemstvu. No, mi tem ljudem samo svetujemo, naj gredo in si ogledajo, kakšna je uprava recimo na Poljskem ali pa v Českoslovaški. In brez jeze se bodo prepričali, da pri nas ni ravno tako slabo, kakor hočejo nekateri videti. Pri vsem tem je bil dinar slab. In ne samo slab, tudi zelo nemiren. V manjšem sicer, toda vendarle, brez stresljajev skoraj ni minilo dneva.

Kaj je pravzaprav temu krivo, ne bomo raziskovali na tem mestu. Omeniti hočemo le to, da menda nikjer na svetu niso borzni krogi tako — otročji, bi človek dejal, če bi ne vedel, da je to »preotročje izraz — kakor ravno v naši državi! In zlasti v Zagrebu prehitro, mnogo prehitro reagirajo na vsako ugodno ali neugodno inozemsko borzno vest, in to prav pogosto popolnoma neupravičeno. Nočemo trditi, da je večina zagrebških borzljancev taka, gotovo pa je, da je med njimi prav mnogo spekulativov, ki jim je samo za dobiček, pa naj si bo na račun države ali kogarkoli. Radi teh pada — sicer neupravičeno, toda pada vendarle, senca tudi na ostale, poštene trgovce, industrije in finančnike.

Toda, da se vrnemo k naši žetvi. Prvi transporti letošnjega pridelka so že odšli preko meje. To so sicer še popolnoma posamezni, vendar jim bodo kmalu in redno sledili večji in številnejši. Po podatkih, ki jih imamo do sedaj o našem prometu, lahko sklepamo, da se bo vršil promet popolnoma v redu, brez vsakih zastankov.

Prve pošiljave našega letošnjega pridelka na inozemskem trgu — do sedaj samo na danskem — sicer še ne dajejo pokazati nobenega vpliva. Pač pa se kaže vpliv naše žetve na domači tržišči.

Zitna trgovina se je razvijala zadnjih deset dni v znamenju pričakovanja oziroma odlašanja. Da je žetev izredno dobra, je gotovo. Radi tega se tudi nikomur ne mudi z nakupovanjem; ker vsak pričakuje, da bodo cene nazadovale. In to so deloma že precej vidno. Tudi mlinska industrija kaže isto sliko. V živah-

nejšem obratu je samo nekaj manjših mlinov; drugače se meje samo za stalne naročnike in večidel samo naročeno količino za dnevno porabo. Dočim je cena žitu že nazadovala, tega pri moki do sedaj še ni opazili, vsaj ne tako jasno. Vendar bodo cene moki že v kratkem tudi odgovarjajoče padle.

Spekulacija je močno pojenjala, ker tudi ona pričakuje, da padejo cene. Sodobna o kvaliteti letošnjega pridelka je izredno ugodna, tako da bo uspeh zares zadovoljiv.

Končno se vendarle že opaža vpliv dobre žetve tudi na denarnem trgu. Dinar, ki je preje kolebal, se je sedaj umiril. — Ni pa pričakovati, da se bo na tej stopnji ustalil, ker ga bo jesenski izvoz gotovo močno pognal navzgor. Naloga naše vlade je, da ga potem na doseženi stopnji stabilizira. Pri tem pa ji morajo z vsemi močmi pomagati gospodarski krogi, ker bi bili sicer vsi napori vlade iluzorni. Dosedaj je bilo med našimi gospodarskimi faktori le preveč takih, ki so delali ravno v nasprotnem smislu. In to mora prenehati, če hočemo napredek in ne životarjenja. m.

Otok Sahalin.

Inozemski listi prinašajo zanimivo poročilo, da namerava sovjetska vlada prodati otok Sahalin Japoncem. Po rusko-japonski vojski je južna polovica otoka Sahalina pripadla Japoncem. Severna polovica Sahalina pa je ostala ruska last in spada formalno še današnji dan k Rusiji, faktično je pa v japonskih rokah, ki so jo l. 1920 zasedli in so zdaj tam gospodarili cele situacije.

In videti je, da severne polovice Sahalina ne bodo več pustili iz rok. Ves čas so se trudili in se še trudijo najti način, da bi severna polovica Sahalina tako ali tako prišla v njih roke in za vselej ostala japonska lastnina. Poslednja poročila pravijo, da kupujejo Japonci omenjeno ozemlje od Rusov.

Na prvi pogled se človeku čudno zdi, da hočejo Japonci pustiti prazen košček ruskega ozemlja, s katerim Rusi svojčas niso vedeli, kaj bi naredili, ter so ga imeli v prvi vrsti za deželo, kamor so pošiljali največje zločince v prognanstvo.

Znano pa je, da je Japonec vestno porabil čas, ko je imel priliko temeljito si ogledati odnate odnose in danes dobro ve, kaj dela. Podrobneje uspehi japonskega raziskovanja so širši javnosti neznani. Vendar pa lahko sodimo, kaj vendar severna polovica otoka Sahalina Japoncem tako miče. Severni Sahalin ima ogromne premogovnike. Plasti najboljšega črnega premoga cenijo strokovnjaki na 150 milijard pudov premoga, a sklada rjavega premoga na približno 100 milijonov pudov. Sahalinski premog je izborne kakovosti in prekaša najboljše vrste japonskega premoga.

Sicer je res, da so premog kopali na severnem Sahalinu v času, ko je bilo ozemlje še v ruskih rokah. Ali to pridobivanje je bilo še v povojih in v velikim nesorazmerju s premožnimi zalozami. Leta 1918 so izvozili iz premogovnikov 1.356.000 pudov, a l. 1919 skoraj 2.000.000 pudov premoga. Na ozemlju je delalo 5 ruskih premogokopnih družb do l. 1920, ko je bilo po japonskem prihodu vse delo ukinjeno. Poleg premogovih plasti je severni Sahalin silno bogat z nafto, čije vrelci so zlasti na vzhodni obali v daljavi 250 vrst. Če ne ni drugega vzroka, je vsekakor premog in nafta dala Japoncem povod, da hočejo otok Sahalin obdržati v njih rokah naj velja kar hoče.

A žal, vse tako kaže, da bo sovjetska vlada napravila tako kravjo kupčijo, kakor svoj čas (l. 1867) tedanja vlada, ki je prodala rusko Aljasko Ameriki za 7.200.000 dolarjev, a so na Aljaski od tiste dobe napokali za 320.000.000 dolarjev zlata, 127.000.000 bakra ter za 460.000.000 dolarjev drugih kovin.

Orient in naša lesna trgovina.

Pretežni del našega lesnega izvoza je usmerjen v Italijo. Vsakemu našemu lesnemu trgovcu pa je znano, da gre ogromna večina tega lesa v Orient, in sicer v Malo Azijo in Turčijo. Italijan igra tu le vlogo posredovalca. Mnogo naših trgovcev, zlasti onih, ki so imeli svojih skladišč v Trstu, je pred vojno skušalo pridobiti zvez v Levantu. To se jim je deloma tudi posrečilo in uspehi so bili prav zadovoljivi.

Danes stoji stvar za našega lesnega trgovca mnogo neugodnejše in neposredni izvoz v Orient je v sedanjih razmerah skoro nemogoč, ker je spojen s takimi zaprekami, da bi v trajnem boju z njimi omagal tudi najvztrajnejši trgovec. Glavno težkočo uspešnem, velikopoteznemu izvozu tvorijo naše neurejene prometne prilike, zlasti pomanjkanje primerne luke in dobre železniške zveze, ki bi spajala morje z zaledjem. Italijani vedo prav dobro, da je vsak naš izvoz neizbežno navezan na italijanske luke, zato tudi z visokimi tarifnimi postavkami skrbijo za to, da jugoslovenskemu izvozniku v mnogo večji meri konvencira prodajati les njim, kakor pa urediti lasten izvoz v Levanto. Italijani se ne bore le iz golega nacionalizma za luko Baroš. Oni se dobro zavedajo posledic za italijansko gospodarstvo, ako bi pripadel Baroš Jugoslaviji.

Ves naš lesni izvoz bo napravil maloma krepak korak naprej, čim bomo razpolagali z lastno lukco in urejenimi zvezami proti severu, zlasti proti Sloveniji, ki jo je narava v tako obilni meri obdarila z gozdnim bogastvom.

Dokler torej prometni predpogoji niso dani, ne moremo računati z velikopoteznim izvozom na svetovni trg. Vendar pa je naša naloga, da že sedaj pričnejo misliti na to možnost in nas v danem trenutku razmere ne najdejo nepripravljenih. Ker smo v Orientu popolnoma tuji, si moramo ondodni lesni trg šele osvojiti. Pridobiti si moramo dobrih zvez in s temi stalnih odjemalcev. Že sedaj moramo s praktičnim očesom in kalkulativnim duhom motriti vse, kar bi moglo nuditi našemu gospodarstvu razvojnih možnosti. Treba nam je ljudi, ki se bodo hoteli posvetiti študiju levantskega trga, ki se bodo na lico mesta seznanili z novimi krajevnimi razmerami, s tujimi šegami in zlasti s trgovskimi običaji, ki se v marsičem razlikujejo od naših evropskih. Orientalec je dober, spreten trgovec, ali konservativen in že po naravi nezaupen proti tujcu. Lahkega dela torej ne bo imel, kdor se posveti tej težavni nalogi. Treba bo spretnih odposlancev, umerjenega, samozvestnega ali obenem priključivega nastopa, dovoljnega strokovnega znanja, inteligence in poznavanja naših gospodarskih in tudi drugih razmer, da bodo pri ustvarjanju novih trgovskih zvez z dotlej neznanim svetom mogli opreznemu Orientalcu vcepiti čut zaupanja do došleca. Akotudi prvotni uspehi ne bodo dosegali pričakovanih, zaradi tega ne bomo smeli opustiti nadaljnjega dela. Zadovoljiti se bomo morali z vsakim, še tako neznatnim uspehom, ker bodo ti naši pionirji ponesli misel naše podjetnosti in gospodarske snišečnosti v

svet, jo polagoma širili, ter nas usidrali v raznih emporijah orientalskih dežel.

Res je, da trenutno obvladujejo Italijani levantski trg in da so tamkaj dobro vpeljani. Gotovo je tudi, da bodo vsakemu konkurenčnemu načrtu naših izvoznikarjev skušali delati največje zapreke. Ali tudi to nas ne sme strašiti. Vsak začetek je spojen z nepravilnostmi in težkočami.

Kolikor zasebna iniciativnost ne bi zmogla težkih nalog za doseg te cilje, bi bila dolžnost naših gospodarskih krogov, da opozore vlado na koristi, ki so spojene s takim, povsem novim delokrogom naše mlade gospodarske podjetnosti. Pridobiti morajo merodajne činiteleje za to, da po svojih najboljših močeh podpro akcijo. Važna je zlasti podpora in opora, ki bi jo nudila v takih prilikah naša poslaništva, oziroma v še mnogo večji meri naši konzulati v Orientu. Zasebna iniciativnost bi morala v glavnem imeti svojo zaslonbo v kaki krepki trgovski družbi ali v kakem denarnem zavodu, ker bi le ti zmogli za začetek in uvedbo potrebne gmotne žrtve, ki bi se kasneje seveda stotero obrestovale.

Ako se ozremo po drugih državah, vidimo, da imajo njih podjetja v tujini številne institucije, agenture i. dr., ki nimajo le namena, razpečavati kako določeno blago, ampak služijo tudi v potrebno splošno trgovsko orientacijo. V Levantu so si Italijani tekom let preskrbeli in skrbno izgradili močna gospodarska torišča za svoj izvoz. Glavni izvozni predmet pa je les, in sicer naš les!

Dasiravno levantski trgovec dobro ve, da Italija sama ne razpolaga z lesom, marveč da ga mora uvažati, se vendar poslužuje italijanskega uvoznega posredovanja, ker mu stalni trgovski stiki jamčijo redno dobavo in se vsled povoljnega lastnega dobička niti ne potruje preiskavati, ali ne bi mogel dobiti lesa po znatno ugodnejših cenah neposredno od producenta.

Imeti moramo pred očmi to-le dejstvo: S tem, da si sami uredimo neposreden izvoz v Orient, t. j. v Turčijo in Malo Azijo, naš izvoz v Italijo nikakor ne bo pojenjal in nam Italija ne bo odpadla kot nadaljnji odjemalec. Italija nas bo tudi zanjepre potrebovala, ker je navezana na naš les in ker mi moremo uspešno tekmovali z vsakim drugim lesnim trgovcem. V tem pogledu nam torej vsed lastne podjetnosti ni treba pričakovati nikakih neprijetnih presenečenj.

Glavni namen teh vrst je, opozoriti naše gospodarske kroge na neumestnost pristno slovenske skromnosti in pripomoči k temu, da že sedaj prične naše trgovstvo pripravljati pot, ki nas bo rešila italijanskega izvoznega posredovanja, pripomoči k razvoju naše lesne trgovine in ki bo tudi ugledu naše države, s tem pa posredno naši valuti v korist. Zakaj ne bi mi trga, na katerega itak prihaja le naš les, osvojili za svoje lastne trgovske posle in zakaj ne bi si pomnožili našega narodnega bogastva s tem, da si sami ohranimo zaslužek, ki ga sedaj za svoje posredovanje pobaše Italijan v žep?

Gmotnih žrtev se ne smemo ustrašiti. Brez teh ni nikdar uspeha. Vsak trgovec mora plačati šolnino, zlasti tam, kjer mu manjka opora v izkušnjah predhodnikov. Vse to se da premagati v

očigled uspehom, ki bi z vso gotovostjo kronali našo podjetnost.

Kar posameznemu trgovcu ni mogoče izvesti, to zmora družba v enaki meri zainteresiranih. In reči se more, da smo v tem pogledu že na dobri poti. Naloga teh gospodarskih činitelejev je, da že sedaj s smotrenim pogledom v prihodnost prično pripravljati gradivo za mogočno stavbo bodočnosti. — up—

Gospodarske vesti.

INDUSTRIJSKO-OBRTNA VZORČNA IZLOŽBA V MARIBORU.

zdržena z vrtnarsko, vinski, umetniško in gradbeno razstavo. (Od 15. do 26. avg. 1923.)

Velikanska udeležba na razstavi. Kako veliko zanimanje vlada za letošnjo razstavo, znači dejstvo, da je priljavilo svojo udeležbo poleg skoraj vseh domačih industrij, tudi mnogo industrijskih podjetij iz vseh delov naše države, tako n. pr. iz Subotice, Novega Sada, Zagreba, Beograda, Niša, Skoplja, Sarajeva, a tudi iz inozemstva, kakor iz Leipziga, Dunaja, Graza, Monakovega itd. So to industrijske panoge, ki pri nas še niso zastopane. Na eni strani bo omogočila razstava s tem nove trgovske zveze, na drugi strani pa se bo videlo, česar nam še manjka in kake industrije nam je še potrebno. Temu zanimanju razstavljalcev pa je primerno tudi zanimanje obiskovalcev. Že sedaj je sprejela uprava mnogo prijav za korporativne izlete in posete razstave, ki bo v vsakem oziru odgovarjala svojemu namenu in pomenu.

Razpis natečaja za diplome. Uprava razstave razpisuje natečaj za diplome, ki se bodo izročile na razstavi odlikovanim razstavljalcem. Osnutki naj se dološijo upravi razstave v zapečatenih kuvertih, označenih z isto šifro kakor osmetke najkasneje do 15. avgusta t. l. Podrobnejša pojasnila daje pisarna uprave razstave, Cankarjeva ulica 5 (poslojce dekliske mešanske šole). Oddaja reklamnih plošč. Uprava razstave ima na razpolago še več za reklamo primerljivih ploskev v zaprti zgradbi in na plotih, primerne zlasti za trgovce in industrije. Reflektanti naj se obrnejo na pisarno Cankarjeva ulica 5. Ugodna prilika za uspešno reklamo.

INDUSTRIJA.

× Sladkorna tovarna v Čuprilu. Srbsko-česka sladkorna tovarna v Čuprilu je povalila svoj kapital od 10 na 20 milijonov dinarjev. Poleg tega je deloma izpremenila in izpopolnila svoj statut.

KMETIJSTVO.

× Cene žita v Vojvodini. Dovozi pšenice so precej živahni. Domači mlini jo plačujejo po 375—380 Din. Kvaliteta pšenice presega 80 kg. Koruza se trguje na domačem tržišču slabše ter jo plačujejo po 290 do 295 Din. Oves notira po 300—310 ter je zelo slabo trgovan, ker se splošno pričakuje, da bo novi pridelok cenejši.

× Svetovni kongres za mlekarstvo se bo vršil od 2. do 10. oktobra 1923 in sicer bo zboroval 2. in 3. oktobra v Washingtonu, 4. oktobra v Philadelphiji, od 5. do 10. oktobra pa v Syrakuzi. Natančni program kongresa je interesentom v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani na vpogled.

DOBAVE.

× Dobava sukanca za usnje ter raznega usnja. V pisarni upravnika državnih monopolov v Beogradu se bo vršila dne 25. avgusta t. l. ob 11. uri dopoldne ofertalna licitacija za dobavo 10 zavitkov sukanca za šivanje usnja v koloturah (rolah), nadalje 5 ducatov sukanca za šivanje sukanca v vretenih, 5 kom. obdelanega volovskega usnja, 5 kom. obdelanega kravnega mehkega usnja, 5 kom. obdelanega tečnega usnja in 10 kom. obdelanega ovčjega usnja. Natančnejši podatki s predpisanimi pogoji so v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani interesentom na vpogled.

× Dobava 2 kompresorjev z 2 motorjema. Pri ekonomatu ravnotežstva državnih železnic v Subotici se bo vršila dne 25. avgusta 1923 pisarna ofertalna licitacija za dobavo 2 kompresorjev z 2 motorjema. Za natančnejše podatke s predpisanimi pogoji se naj obrnejo zainteresirani neposredno na gorilmenovani ekonomat.

A. R. Čehov:

Lev in solnce.

V enem izmed mest, ki se razprostirajo po vsej strani Uralskega pogorja, se je razširila vest, da je te dni dospel v mesto perzijski dostojanstvenik Rahat-Helam in se nastanil v hotelu »Japonska«. Ta vest ni napravila na prebivalce nobenega vtisa: pripeljal je le Peržan, no, pa dobro. Samo mestni župan Stefan Ivanovič Kucin se je zamislil, ko je izvedel od upravnega tajnika o prihodu orientalskega človeka. Vprašal je:

- Kam potuje?
- Zdi se v Pariz ali v London.
- Him!... Torej imeniten človek?
- A, vrag si ga vedi.

Ko je prišel na svoj dom in klical z obedom, se je mestni župan znova zamislil in to pot mislil do večera. Prihod imenitnega Peržana ga je silno vznemirila. Zdelo se mu je, da mu je usoda sarua poslala tega Rahat-Helama, in da je končno nastopil ugoden čas, da udeležuje svojo strastno, tajno fantazijo. Stvar je ta, da je imel Kucin dve kolajni: Stanislavsko tretjega reda, znak Rdečega križa in znak »Društva rešiteljev po vodah«. Razen tega si je napravil še privesek (zlato puško in kitaro, ki sta se križali) in ta privesek pripel k gumbnici, je bil oddalec podoben nečemu posebnemu ter se izborni podajal k znaku odlikovanja. Znano pa je, da, čim več redov imaš, tem več jih hočeš imeti, — a mestni župan si je že davno želel dobiti perzijski znak »Leva in solca«. Želel si je strastno, brezzumno. Vedel je dobro, da se radi prejema tega znaka ni treba niti bolevali, ni žrtvovati, niti služiti v odborih, potreben

je le priložnostni slučaj. A sedaj se mu je zdelo, da je ta slučaj nastopil.

Drugi dan opoldne si je pripel vse znake odlikovanja, verižico ter se odpravil v »Japonsko«. Usoda mu je bila naklonjena. Ko je vstopil v hotelsko sobo imenitnega Peržana, je ta bil sam in ni ničesar delal. Rahat-Helam, ogromni Azijec, z dolgim kljukastim nosom, debelimi očmi in s fesom na glavi, je sedel na tleh in brskal po svojem kovčku.

— Oprostite, da vas nadlegujem — je prišel s smehljajem Kucin. — Čast mi je, priporočati se: dedni častni meščan in kavalir Stefan Ivanovič Kucin, mestni župan. Smatram za dolžnost, čislati v vaši osebi, takorekoč predstavljatelja sosedne in nam prijateljske države.

Peržan se je obrnil in zagodrnjal nekaj v zelo slabem francoskem jeziku, kar se je slišalo kot udarec lesene noge ob desko.

— Meje Perzije, — je nadaljeval Kucin v znanprej naučenem sprejemnem pozdravu, — se tesno stikajo z mejami naše obširne domovine, zato me skupne simpatije silijo, takorekoč, izraziti vam solidarnost.

Znatni Peržan se je vzdignil in zopet nekaj zagodrnjal z okornim jezikom. Kucin, ki ni znal jezikov, je zmaljal z glavjo v znak, da ne razume.

— No, kako se bom z njim pogovarjal? — je pomislil. »Dobro bi bilo, sedajle poslati po tolmača, toda stvar je kočljiva, ne gre govoriti pri pričah. Tolmač bo potem izklepetal po celim mestu.«

In Kucin si je poklical v spomin vse inozemske besede, ki jih je znal iz časopisov.

— Jaz sem mestni župan... je zamrmral. — To je lord-mer... municipale... Vini? Komprene?

Hotel je z besedami ali z mimiko izraziti svoje družabno stališče, toda vedel ni, kako to storiti. Na pomoč mu je prišla podoba z velikim napisom: »Mesto Benetke,« viseča na steni. Pokazal je s prstom na mesto, potem na svojo glavo in na ta način je po njegovem mnenju nastal stavek: »Jaz sem mestni župan.« Peržan ni ničesar razumel, a zasmejal se je rekoč:

— Karjašo, musje... karjašo.

Čez pol ure je mestni župan potrepljal Peržana sedaj po kolenu, sedaj zopet po rami in govoril:

— Komprene? Vini? Kot lord-mer in municipale... predlagam vam iti na malo promenado... Komprene? Promenada...

Kucin je s prstom pritisnil na Benetke in z dvema prstoma predložil korakajoče noge. Rahat-Helam, ki ni odvrnil oči od njegovih kolajn in vidno uganil, da je to najvažnejša oseba v mestu, je razumel besedo »promenada« in usta razširil v ljubeznivo smehljaj.

Nato sta oba obšla površnike in stopila iz sobe. Spodaj, pri vratih, ki vodijo v restavracijo »Japonske«, se je Kucin domislil, da ne bi bilo slabo pogostiti Peržana. Ustavil se je, in kažoč mu na mize rekel:

— Po ruskem običaju bi temu ne oviralo... pjure, antre kot... šampanjec in drugo... Komprene?

Imenitni gost je razumel in čez nekaj časa sta oba sedela v najboljšem kabinetu restavracije, pila šampanjec in jedla.

— Napijmo na procvit Perzije! — je dejal Kucin. — Mi, Rusi, ljubimo Perze. Akoravno smo razne vere, toda skupni so interesi, vzajemne, takorekoč simpatije... progres... Azijski trg... sve-

toвне pridobitve, takorekoč...

Odlični Peržan je jedel in pil z velikim tekcom. Z vilicami je zabodel sušen hribčanec jesetra in radostno pokimal z glavo, rekoč:

— Karjašo! Bjen!

— Vam ugaša? — se je razveselil mestni župan. — Bjen? Torej izborni. — Obrnil se je k lakaju ter dejal: — Luka, bratec, poskrbi, da pošljejo njegovemu visokoblagorodju dva najboljša sušena hribca v hotelsko sobo.

Zatem sta se mestni župan in perzijski dostojanstvenik odpravila k zveriniku, da si ga ogledata. Prebivalci so videli kako je Stefan Ivanovič, rdeč od šampanjca, vesel, silno zadovoljen, vodil Peržana po glavnih ulicah in po trgu ter mu razkazoval znamenitosti mesta, peljal ga je tudi na stražni stolp. Med drugim so prebivalci videli, kako je ob stal pri malih vratih z levi in pokazal Peržanu najprej na leva, potem na vrh, na solnce, nato sebi na prsi in zopet na leva in na solnce, a Peržan je stresel z glavjo v znamenje soglasja in smeje se, kazal svoje bele zobe. Zvečer sta oba sedela v gostilni »London«, poslušala harfistke, a kje sta bila ponoči — ni znano. Drugi dan je bil mestni župan v upravi; uslužbenci so očividno že nekaj vedeli in uganjevali. Stopil je k njemu tajnik, ironično se smehljajoč:

— Peržani imajo tak običaj: ako pride k vam odlični gost, morate vi lastno-ročno zaklati zanj kostruna.

A čez nekaj časa so mu izročili zavitek, prejet po pošti. Mestni župan ga je odpečkal in zagledal v njem karikaturu. Narisan je bil Bahat-Helam, a pred njim je klečal sam mestni župan. Razprostil je k njemu roke in govoril:

V znak prijateljstva dveh držav —

Rusije in Irana, iz spoštovanja do vas častiti odposlanec

sam sebe bi razrezal kot kostruna, a oprostite, — jaz sem — osei.

Mestnega župana je obšlo neprijetno čustvo, podobno sesanju iz žilice, pa ne dolgo. Opoldne je že bil zopet pri odličnem Peržanu, zopet ga je pogostil in mu razkazoval mestne znamenitosti, zopet ga je privedel do kamenitih vrat in zopet kazal sedaj na leva, sedaj na solnce in v potem sebi na prsi. Obedovala sta v »Japonski«, a po obedu sta šla oba rdeča, srečna zopet na stražni stolp. Mestni župan je gotovo hotel iznenaditi gosta z nenavadnim prizorom, zato je zakričal spodaj idočemu stražniku:

— Zatrobi k požaru!

No, pa trobiti ni bilo treba, ker so se gasilci ob tem času nahajali v kopeli.

Večerjala sta v »Londonu«, a po večerji se je Peržan odpravil. Stefan Ivanovič ga je spremljal in ga po ruskem običaju trikrat poljubil, da celo, razjokal se je. Ko se je vlak pričel premikati, je zakričal:

— Poklonite se v našem imenu Perziji. Recite ji, da jo ljubimo!

Poteklo je leto s štirimi meseci. Bilo je zelo mrzlo, 35°, pihal je kosti prodirajoč veter. Stefan Ivanovič je hodil po ulici, z odpeto suknjo na prsih, in jezilo ga je, da ga nikdo ne sreča in ne vidi na njegovih prsih »Leva in solca«. Tako je hodil do večera, z odpetim kožuhom. Bil je zelo premrazen, a ponoči se je obračal z ene strani na drugo in nikakor ni mogel zaspati.

Na duši mu je bilo težko, notri ga je žgalo in srce mu je nemirno bilo; hotel je sedaj prejeti srbski red »Takova«. Hotel je strastno, silno...

Francoz in Anglež.

Dobrohotna konfrontacija.

Pariz, v pasjih dnevih.

Mnogi se še spominjajo časov, ko je bil ekselenc Lytton še angleški poslanik v Parizu. Takrat je porabil veliko časa v edini namen, da zabiše posledice pustolovščin, ki jih je uganjal njegov galantni kralj Edvard VII. na Montmartreju in v neki vili na Boisu. Njegov vnuk Neville Lytton je očitno zelo natančno študiral tozadevne memoarje svojega deda. Njegove simpatije se gibljejo namreč v ono smer, ki jo označuje fizika kot smer najmanjšega odpora. Ime Neville Lytton je povojnem življenju pariških veseljakov že zelo znano in »spoštovano«.

Neville Lytton je napol Francoz, napol Anglež. Po lastni izjavi se ne bi začudil, če bi se nekega dne prebudil kot pristen Parižan. On ni umetnik, niti pisatelj. Mislil, ki jo izgovori s kolosalno nalahnostjo, z ono srčkanjo naivnostjo kakoga »gentilhomme-a«, učinkuje duhovito in čestokrat celo genialno.

Lytton sovraži Nemce. Nemčije še sicer nikdar ni videl, toda eden njegovih prijateljev mu je »povedal«, da ni tam aiti enega gentilemana. »Ne v aristokraciji, ne v meščanstvu in niti med kmeti. Ljudstvom.« »Potem pa cesar? Ali je bil morda on kak gentileman? In v njem se še danes zrcali ves nemški narod.«

Pri Francozih in Angležih vidimo čednost, ki se posrečeno izpopolnjuje. Čuvstvo, humor in dobrosrčnost pri enih, logika, oblika in duh pri drugih. Te lastnosti nam podajajo popolnega človeka. Na žalost pa je resnica, da tudi nasprotujoče čednosti privlačujejo, so pa pogreške, ki nepreklicno ločijo. Treba je torej preiskati pogreške obeh narodov, da se vidi, če je sožitje res mogoče ali ne.

Francozi očitajo Angležem, da so mrzlega temperamenta in hinavci. Neville Lytton tega ne taji, skuša pa to trditev tolmачiti. Resnični Anglež ni tak. Priderija, moralna zloba in srčna hladnost sta produkt religioznih reform bratov Wesley in pa nove šege, ki jih je vzgojila dinastija Hannover. Ogromna alianca angleškega puritanizma z buržujsko mentaliteto Nemčije, je glavni vzrok pogreške, ki jih danes izkazuje ljudski značaj angleškega naroda.

Neville Lyton ne ljubi liberalcev. Njihov idealizem mu je preveč »stupiden«. Lord Grey je vojno pospešil s tem, da je dal nemškemu poslaniku v Londonu razumeti, da se bo Anglija v slučaju kake kontinentalne vojne postavila na nevtralnost stališče. Potem pa tista oslarija, nasprotovati francoskemu generalisimu! Lloyd George je bil že spočetka prijatelj skupnega poveljstva. Ali bil je dovolj nizkoten in strahopeten obenem, da je hotel sposobnega maršala Haiga javno diskreditirati. Zahteval je od Northcliffa, naj začne proti zaslužnemu vojaku novinarsko kampanjo. Neville pravi, da je Lloyd George »mož brez iskrene lojalnosti«. O njem bi se lahko reklo, da ima »značaj kurtizane«. Vsi angleški vojniki so prinesli na svoje domove občudovanje za Francijo. »Samo politiki in trgovci, ki niso vojni smodniki, in ki ne znajo ceniti junaštva, so v svojem bistvu Franciji nasprotni.« Dolžnost Anglije je bila, ponuditi Franciji garancije za njeno varnost. Ker tega ni storila, bo Francija upravičeno dvigala ob vsaki priliki ta očitek proti Londonu.

Sedaj pa drugi račun! Kaj očitajo Angleži Francozom? Predvsem ne razumejo njihovega jezika. Število Angle-

žev, ki govore prav dobro francoski, je trikrat večje od števila Francozov, ki govorijo angleščino. Če pridejo francoski igralci v London, je gledališče še po 20. predstavi nabito polno. Kak angleški ansambli si pa ne upa v Pariz niti s Shakespearjem, ker bi morali bankrotirati. V Angliji je znana vsa sodobna in klasična literatura Francije. Francozi poznajo kvečjemu imena, kakor: Wilde, Hardy, Kipling, Wells. O mlajših slikarjih pa Francozi itak ničesar ne vedo. (Kar se tiče »znanja« francoske literature v Angliji, bi opomnil velikega gentilemana samo na mastno tiskano anonco, ki sem jo čital v zadnji »Times«: »Po ceni se prodaja dela »Les Misérables«, vezano v usnje, od znanega francoskega pisatelja Victor Hugo-a.

Francozu manjka sportski duh, sportska etika. Sicer se tudi Francoz nekoliko ukvarja s sportom, ali manjkajo mu potrebni predpogoji. Francoz pač ostane individualist. On se ne mara pokoriti nobenemu voditelju. Francoz ni napram svojemu nasprotniku nikdar pravičen. Če prizadene v Londonu kako francosko nogometno moštvo Angležem sijajen goal, aplavdira vsa angleška javnost. V Parizu pa so se obnašali Francozi o priliki neke rokoborbe napram nekemu tujemu tekmovalcu tako nizkoto, da sem se — je dejal Lytton — raztogotil nad njihovim pomanjkanjem viteškega duha.

Francoz je ves prestrašen, če veje kjerkoli kak prepil. Živi v »nadparfumi-ranih« sobah. Anglež pa obožuje sveži zrak in odtoč njegova zdrava, temna polt. Med Parizom in Londonom obstoji sledeča velika razlika: V Londonu si srečen, dokler ti ni treba stopiti v kak javni lokal. Na cesti je naravnost prekrasno. Šoferji so zelo vladni, voznja z avtomobilom pa blagodejna ugodnost. Če pridemo v kak restaurant, se položaj takoj spremeni. Morda v dvajsetih minutah se pojavi umazano dekle in se na tihem povprašuje, kako drzni pač morajo biti ljudje, da si upajo v takem lokal obedovati. V Parizu je nasprotno. Izvoščiki kriče na vse pretege, šoferji pa naravnost uživajo v tem, če morejo povoziti kakoga pasanta. V pariški restavraciji je vse drugače. Natakarij sprajmejo gosta, kakor da je plemenitah. Oni dajejo izvrstne in nesebične nasvete glede sestave jedil. Slednjih prinesejo kar štirideset in še to s hitrostjo čarovnikov. Tu in tam se zmotijo tudi med računanjem, pa vsekdar v korist gosta...

Francoz ne zna dihati, Anglež pa ne zna jesti. In žene v obeh deželah ljubijo svoje može na poseben način. Angležinja dela svojemu ljubimcu same komplimente, vedno mu šepeta sladke besede v uho. Francozinja pa razgali celo resnico: »Ti imaš gube v licu, v kratkem dobiš še plešo. Sedaj vidim, da si star.« Če bi to izgovorila angleška miss, bi doprinesla dokaz, da ji ni veliko za moža. Pri Francozinji je ravno narobe. Dr. P.

ZAKLETE DARDANELSKE DUŠE.

Nad dardanelsko ožino krožilo venomer golobu podobne tice, ki se le redkokdaj vsedejo. Orijentalna fantazija jih imenuje »dardanelске zaklete duše«. In pravi, da so to duše številnih umorjencev, ki so bili vrženi v Bospor. Je pa še druga legenda, ki je mnogo bolj zanimiva. Neka sultanova žena, ki je bila nasilno odvedena v sultanov harem, ni mogla pozabiti na svojega draga. Nekoč je napisala ljubezensko pismo in ga dala neki ptici, da ga nese dragemu. Baš v trenutku, ko je ptica letela čez Bospor, je odprla kljun in pismence je zginilo v valovih. Razjarjena žena je prokleta ves dotični ptici rod in od tedaj iščejo vse te ptice izgubljeno pismo.

* Zlato pero izmet-paše. Izmet-paša je podpisal lausanski mir z zlatim peresom, ki so mu ga darovali turški dijaki, ki študirajo v Švici.

Zanimivosti.

Zvezdna luč.

Učenjak Coblentz iz Washingtona je izumil stelaren motorček. V naši praktični dobi, ko hočemo vsako silo in silico izrabiti človeštvu v prid, je mislil omenjeni znanstvenik, da bi kazalo izkoristiti tudi zvezdno svetlobo. Po petnajstletnem naporu je sestavil duhoviti aparat, ki zbira žarenje kalorij, izvirajočih iz nebesnih teles oddaljenih po več sto milijonov kilometrov. Navzlic tej ogromni razdalji se da ujeta toplota meriti in osobito porabiti, to pa z jako natančnim strojem.

Iznajdba je osnovana na svojstvu jedrca, da osredotoča žarke, ki gredo skozenj. Padajoč skozi jedrčevno šipo, se zvezdni traki in prameni združujejo na zvarjenem pasu svojevrstnih termoelektričnih parov, postavljenih v kletko, kjer se skrbno vzdržuje praznina. Električni tok, ki se takisto razvija, se meri s silno občutljivim galvanometrom... Kolikšno moč razvijajo zvezde, se razvidi iz naslednjega. Ako bi zbrali na kakih šestdeset vodnih kapljic toploto, dospelo k nam od nebuloze ali megline sestavljene približno s sto zvezdami, bi se temperatura te vodne množine dvignila samo za eno stopinjo. Potemtakem je pomen zvezd kot izvor električnega toka povsem neznan. Vendar misel je zanimiva in nadaljnje izpopolnitve utegnejo prinesiti bolj zadovoljivo rešitev.

NEOBČUTNA ŽENSKA.

Američanka Evetisma Tardo se je vkrcala proti Evropi, da bi se ponudila zdravnikom v medicnalne in znanstvene svrhe. Ta žena nima niti otipa niti ne čuti bolečine, ako jo zbadaš ali ščiplješ pa bilo z razbeljenimi kleščami. Razen tega je docela nedostopna za strupe in mikrobe. Arzenik in clankalij prav nič ne vplivata na njen organizem; brezuspešno so ji vbrizgavali bacile za mačuh (tifus), kolero in jetiko. Profesor Playfort, ki je nazadnje preiskal in preizkusil to čudovito Evino hečer, je pa vendar ugotovil, da sta ji črepina in hrbtnica zelo krhki in da bi najmanjši udarec utegnil postati usoden za gospo Evetismo Tardovo.

ZENITEV V ZRAKU.

Ali se sme skleniti zakon v vzduhu? Menda nikjer drugod, razen v državi Connecticut, ki koraka na čelu vsem novotarjem. Zakonodajci te vlade so sklenili, da bo vsaka zveza — pravilno napravljena — v zračnih višavah bodisi v letalu ali pa v vodljivem oziroma okroglem zrakovlopu popolnoma veljavna pred postavo. Pričakuje se, da bodo možitve v aeroplanu postale vsakdanja prikazen v tej napredni deželi, dokler še druge države ne odobre iste zakonodaje, kar se bo po vsej priliki v kratkem zgodilo.

— V beduiniskem šotoru. Takoj ko vstopiš v šotor Beduina, ti prinesejo najlepšo preprogo, ki jo premorejo. Nato sledijo pozdravi. Gospodar te sedemkrat zaporedoma vpraša »Kif Hialka?« (Kako ti gre?) in sedemkrat mu moraš odgovoriti »Hvala Bogu dobro«. Vpraša te nato po poklicu, dnevnem zaslužku in družinskih razmerah. Medtem pa pripravi žena kavo. Čim jo prinese zopet izgine, ker je dovoljeno ostati samo starim ženskam. Pri Beduinih pa je žena stara že s 30 letom in se poroči že z dvanajstim. Pač pa pristovuje razgovoru cela kopica umazanih otrok in sosed, ki so si prišli ogledat Evropejca.

HELIOterapija Na Angleškem.

Da učinkujejo solnčni žarki na človeško kožo, kar je tako za zdrav, kakor tudi bolan organizem jako zdravilno, so vedeli že pred 2000 leti. Moderno človeštvo, ki je oslepljeno po napredku novejših kemije, kirurgije, bakteriologije in drugih naprednih vedah medicine, je za nekaj časa pahnilo v pozabljivost blagodejni vpliv solnčnih žarkov. Večina Evropejcev pa je že prešla preko te stopinje in danes ni nikogar, ki bi tajil zdravilne moči solca in njegove neposredne luči, samo ker si učenjaki niso na jasnem glede kemičnega učinka, ki se dogaja v koži in krvi. Na Angleškem pa ni popolnoma tako. Prebivalstvo ima še vedno neko otroško zaupanje v stekleničice in razne praške. Tudi dobričkalna industrija kaj rada pomaga tam, kjer ne morejo pomagati učeni zdravniki. K sreči so Angleži vneti za šport, ki jim nehoti nudi luči in svetlobo. Bolan človek pa nikakor ne dobliva dovolj solnčne svetlobe.

Prof. Saleeby se že delj časa trudi, da bi pokazal zdravilno moč solnčnih žarkov. Še v zadnjih mesecih je moral prestati oster boj z nekim medicincem, ki se je bolj zanašal na svoj laboratorij in umetne žarke. Sedaj pa izgleda, da se nahaja na zmagovalnem pohodu. Najuglednejši angleški list »Times« se obširno bavi z neko medicinsko knjigo, ki jo je spisal za medicinske kroge dr. Rolleriers. V tej knjigi opozarja strokovnjak na solnčne žarke in pravi, da umetnost čisto ne dosega narave. Uredništvo je knjigi posvetilo celo dolg uvodnik, ki ga je napisal zdravstveni referent lista.

Tozadevni napredek pa ima na Angleškem še svojevrsten pomen. Anglija je dežela industrije. Težki oblaki črnega dima se dvigajo nad mesti in ne dopuščajo, da bi prodrl solnčni žarki v delavske naselbine. Temu bo treba odpomoci z izleti, ki jih bodo morali industrijanci dovoliti delavstvu. Tudi ostre naredbe glede zidanja modernih dimnikov bi bile v stanu za silo odpomoci temu nevzdržnemu stanju.

BODOČA VOJNA Z LETALI.

Ako bo prišlo v bodočnosti do vojne, se bode zmagala odločila z aeroplani. V tem se strinjajo nazori strokovnjakov vsega sveta in zato govore tudi priprave največjih držav na svetu.

Letala postajajo od dne do bolj uničujoče vojno orožje.

Izumeli so ogromne bombe, napolnjene s strupenimi plini, pred katerimi ne obvaruje nobena maska. Mitrost letal je zrasla v zadnjih petih letih za več kakor 100 kilometrov na uro. L. 1919 je bila povprečna hitrost 268 km 631 metrov na uro rekord, lanski rekord je že 361 km 280 metrov. Akcijski radij letal, zmoglost letala poleteti v gotovo daljavo pa se spet vrtni, se je od prejšnjega podvojili.

V ameriški reviji »The Nation« piše M. W. Roy n o vojni v bodočnosti pa pravi, da je najbolj pripravljena Francoska, ki ima s svojimi 140 letalskimi eskadrami s 1160 letal štirikrat večjo zračno armado, kakor Angleška. Ako prišljemo še privatna letala, potem je francoska zračna armada osemkrat večja od angleške.

L. 1925 bo imela Francoska 220 eskader z 2000 aeroplani, medtem ko bo Anglež svojo zračno moč povečal s sedanjih 38 eskader samo na 47. Mussolini je za prihodnje leto določil 280 milijonov lir za zgradbo novih letal. Glede Češkoslovaške in Poljske pravi avtor, da ste sestavili 271 eskader.

Ce še pomislimo, da žrtvuje tudi Japonec 20 milijonov dolarjev v dopolnitev svoje zračne eskadre, pa vidimo, da moramo tudi mi na vso moč graditi aeroplane, da bomo kdaj dobro pripravljeni.

* Zenske in pomlajevalna metoda. Kakor znano, je znašel dr. Voronov neko sredstvo, s pomočjo kojega pomladuje svoje klijente. Vendar je dosedaj napravil svoje polkuse samo na moških. V kratkem pa bo skušal pomladiti tudi neko žensko. Neki pariški list je ob tej priliki naslovil na svoje čitateljce vprašanje, kaj one o tem mislijo. Dosedaj je dobil tri odgovore. Starejša dama je odgovorila: »Imela sem osem otrok in se ne bi hotela pomladiti za vse na svetu.« Mlada igralka je pisala, da se ne bi hotela pomladiti z ozirom na mlajše generacije, ki ne bi na ta način nikdar imele besede. Najboljši odgovor pa je poslala neka stara babica. »Pomladiti se?« je rekla ona. »Čemu, to jaz delam vsak dan s pomočjo svojih vnukov! Poleg njih nanovo preživljam dneve svoje mladosti, o katerih sem mislila, da se nikdar ne povrnejo.«

Šah.

V neki partiji med šahovskima svetovnima mojstroma Dr. E. Laskerjem (beli) in Teichmann-om (črni) se je razvila po 14. potezi črnega sledeča vrlo zanimiva pozicija:

Bel: Kgl; De2; Ta1, d1; Lb3, c1; Sf3; B.: a2, c3, d4, e5, f2, g2, h2;

Črni: Kgl; Dd8; Ta8, f8; Le7, g4; Sc6; B.: a6, b5, c7, d5, f6, g7, h7.

Bel je napravil pri gornji poziciji sledečo 15. odločilno potezo, s katero započne nevzdržni napad:

Bel: 15. h2—h3! Črni: 15. Lg4—h5

Da bi bil črni potegnil 15.... Le6, bi sledilo 16. ef6; Tf6: 17. Lg5.

16. g2—g4 16. Lh5—f7

17. e5—e6 17. Lf7—g6

18. Sf3—h4 18. Sc6—a5

19. Sh4×g6 19. h7×g6

20. Lb3—c2 20. f6—f5

21. Kgl—h1 21. Le7—d6

22. g4×f5 22. Dd8—h4

23. De2—f3 23. g6×f5

24. Td1—g1 24.

Bel grozi 24. Lg5, kakor tudi 24. Lf5, Df6, 25. Dg2.

24. f5—f4 24. f5—f4

25. Tg1—g4 25. Dh4—h6

26. e6—e7 26. Ld6×e7

27. Lc1×f4 in črni se je moral predati.

Odloemek iz partije, ki zadivi s svojim precizno izkombiniranim napadom vsakega obojevalca šahovske muzei —

SVOBODNA MISEL GA JE OSVOBODILA.

Slučaj je prvi svoje vrste, povsem nasproten srednjeveškimi običajem. Ameriški časnikar je prišel med razburkane Irce. Obvestili so ga njegovi britanski prijatelji, da se spušča v veliko opasnost, češ: »Katero vero pa ste?« — »Katero vero? Zakaj? Jaz sem Amerikanec!« — »Pravi! Amerikanec ste, ampak na svojem potu boste gotovo naleteli na ljudi, ki vam bodo zastavili to vprašanje. Če se priznate kot katoliška protestantom ali kot protestanta katolikom, joj vašim kostem!«

In res, naš Yankee je hitro srečal oboroženo tolpo, pri kateri je bilo nemogoče ugotoviti versko pripadnost. In preteči možanci so naperili vanj usodno vprašanje. — »Jaz sem Amerikanec,« se je izjavil. — »Tega vas nihče ne izprašuje. Povejte, katere vere ste.« — »Katero vero sem? Nobene!« — »Potemtakem ste brezverec.« — »Prav pravite.« — »Dobro je. Hodite. In izpustili so ga. Tako so ti ljudje, ki se fanatično in strastno borijo za kult, dali svobodo ateistu baš radi njegove brezbožnosti.

— Apotekar in zdravnik. Trije rodbinski očetje sedé v restavraciji »Zvezd« in se pomenkujejo o svojih sinovih medicincih. Vsi so edini v mnenju, da je študij Hipokratove znanosti od sile drag. Poleg njih pa utepa poslužuje Vinko Pijaniga, ki se slednjič oglasi:

— Ej, saj ni tako hudo, gospoda. Jaz na primer sem za precej majhne krajcarje skoro vsak večer »apotekar«; kadar pa primaknem še nekaj dinarjev, sem pa domov grede že »padar«.

— Resnična zgodba. Znani angleški igralec William Rockapy je oni dan nastopil v burki na odru Pallace Brighton. Kar se sredi replike prime za trebuh in jame vpiti: »Trpim, trpim«, držeč se obočja za trebuh. Gledalci so menili, da je to klownska šala, in so bušili v bučen smeh in hrupno ploskali komiku, ki se je še dalje krčil in zvijal pred njimi. Čez nekaj minut pa je izdihnil za kulisami.

— Iz plesnih rekordov. V Zedinjenih državah najbolj razsaja rekordna bolezen. Neka plesačica je pri 52 urnem plesu izgubila devet kil svoje teže. V Houstonu je rajalo mnogo parov in policija jih je hotela zapreči radi »klateštva«, toda občinstvo se je potegnulo zanje, tako da so lahko nadaljevali. Eden njih se je med plesom bril, medtem ko mu je plesačica držala ogledalo. V Baltimoreu se je 14 plesačev sukalo 53 ur, ko je redarstvo napravilo konec trpinčenju. Eden teh rekordnikov je bil zblaznel.

— Golob je škodljiva žival. Kaj je ljubkejšega nego »meglica belih golobov«, ki se sukajo po zraku v mičnih evritmičnih črtah? Vendar golobček, nedolžna stvar v pesni, je nezgodno bitje za vrtnarje, katerim uničujejo žetev v kali, in za prebivalce soednih hiš, katerih zlebovi se čisto zamašajo od samega golobjaka. Ali pa se sme streljati na golobe, ki hodijo zobat na tujo zemljo, oziroma posedat na vašo streho in zlorabljati svojo svobodo? Sodišče v Tuluzi je nedavno oprostilo vrtnarja, ki je ubil dvoje golobov, požirajočih njegovo setev, češ, »golob se mora prav tako kakor gavran smatrati za ptico, ki škoduje poljedelstvu«. Razvidno je, da ubitega goloba lahko poješ, dočim bi n. pr. kuro, če bi slučajno poginila na tvojem, moral lastniku vrniti.

* Težkoče pri poroki švedskega prestolonaslednika. »Times« poročajo iz Stockholma, da so se pojavile pri predstoječi poroki švedskega prestolonaslednika velike težkoče. Oče njegove zarčenke je bil prejšnji knez Battenberg. Med vojno pa je postal navaden grof. Člen 5. nasledstvenega reda pa določa, da mora biti oče kraljeve knez. Neka juridična komisija se peča z vprašanjem spremembe nasledstvenega reda, ki bi jo moral odobriti parlament. V nasprotnem slučaju bi se moral prestolonaslednik opovedati svojim pravicam na prestol, ker bi ne mogla postati njegova zakonska družica — kraljica.

Pisalni stroji itd.

Mehanična delavnica (popravljalnica)

LJUBLJANA

Selenburgova ulica 6/1.

L. BARAGA.

THE REX Co,

LJUBLJANA.

TELEF. ŠT. 266 INT. GRADIŠČE 10.

Barvne trakove za vse

pisalne in računske stroje.

Elektrotehnično podjetje

Leop. TRATNIK

LJUBLJANA, Sv. Petra cesta št. 25

Gradnja elektrarn, polaga motorjev in instalacijskega materiala. Svetilna telesa, likala itd.

Staro lito železo

kupujejo po najvišjih cenah

Strojne tovarne in livarne d.d.

v Ljubljani.

Za naše malčke!

Najcenejše in najhvalejnejše darilo našim malim je:

Moj zverinjak

knjiga s 45 slikami in k tem spadajočim besedilom, za pouk in kratek čas Din 6—

Moji ljubčki

živalske slike za naše malčke na trdem močno vezanem kartonu Din 15—

Mladi slikar

10 tiskanih predlog za porbarvanje z akvarel — barvam ali pastel — barvniki Din 4—

Črnipeter

storožnana, vesela družabna igra za zimske večere. 1 igra Din 4—

Vse se dobi v

:: Zvezni tiskarni ::

in knjigarni

v Ljubljani, Marijin try 8.

BERSON

Gumi pete in gumi podplate

Pocenile so se!

FRANCE VEBER:

Problem umske in nagonske pameti.

III.

Pravilnost, ozir. nepravilnost predstavljanja in mišljenja stoji, kakor smo videli, v najtesnejšem stiku z vprašanjem, kaj ima predstavljanje ter mišljenje za svoj objekt, pri čemer pa pride v pomenu besede za svoj objekt vse to, kar je obenem objekt pristojnega umskega doživljanja, zato namreč, ker moremo čustvovati sploh samo po onih vseh onih pojavov ter stremeti sploh samo po onih pojavih, ki si jih obenem tako ali drugače predstavljamo in na katere obenem tako ali drugače mislimo. Kdor se naj veseli, ozir. žalosti spričo okoliščin, da ima, ozir. da je izgubil dobrega prijatelja, ter kdo naj po takem prijatelju stremi, ozir. kdor naj izgubo takega prijatelja zavrača, si mora vsekar onega prijatelja obenem tako ali drugače predstavljati ter mora obenem nanj tako ali drugače misliti (»Imam takega prijatelja« — »Izgubil sem resničnega prijatelja« — »Dobil bom dobrega prijatelja« — »On ni in ne bo moj pravi prijatelj« itd.). Tako pa se na prvi pogled zdi, da objekti čustvovanja in stremjenja kratkoma sovpadejo z objekti pristojnega predstavljanja in mišljenja in da se torej vse nagonsko doživljanje od umskega razlikuje uprav v tem, da je samo brez posebnih in v tem smislu lastnih objektov. Da pa se to v istini samó zdi, kaže jasno sledeče kratko razmišljanje.

Seveda moremo čustvovati in stremeti samo spričo takih pojavov, ki si jih obenem tako ali drugače predstavljamo in mislimo, iz česar pa še daleko ne sledi, da bi naše čustvovanje in stremljenje ne imelo tudi še posebnih in lastnih objektov, zato ne, ker pripisujemo vsem onim pojavom, ki si jih tako ali drugače predstavljamo in mislimo, tedaj in samo tedaj, ko spričo njih obenem tako ali drugače čustvujemo ter stremimo, še posebne lastnosti, za katere bi bili naravnost »slepi«, ako bi ne bili sposobni, spričo onih pojavov hkrati tako ali drugače čustvovati in stremeti. Mislim tu na lastnosti, kakor »vrednost« — »nevrednost«, »lepota« — »grdoba«, »prijetnost« — »neprijetnost«, »dobro« — »zlo«, »svetost« — »ničevost«, »imenitnost« — »brezpomenost« itd., sploh kakršnakoli vrednota, ozir. pristojna nevrednota. Ni dvoma, da prepisujemo v vsakdanjem in nevsakdanjem življenju najrazličnejšim pojavom tudi omenjene in podobne vrednote, to pa edino na podlagi svojega vzporednega čustvovanja in stremjenja spričo onih pojavov, pri čemer so nam slednji nositelji »vrednot« v ožjem pomenu besede, ko spričo njih pozitivno čustvujemo in stremimo (ko se spričo njih n. pr. veselimo, računamo, želimo), nositelji pristojnih »nevrednot« pa tedaj, ko spričo njih negativno čustvujemo in stremimo (ko se spričo njih n. pr. žalostimo, hudujemo ter jih n. pr. zavračamo). Omenjene in podobne vrednote so torej oni posebni pojavi, ki so na strani objektov celokupnega našega doživljanja prirejeni edino našemu čustvovanju in stremljenju in ki bi nam tedaj, ako bi imeli sposobnost le za predstavljanje in mišljenje, a za nikako vzporedno čustvovanje in stremljenje, pomenjali nujno samo-prazne besede. Tako pa se že zdaj zdi, da ima vsako čustvovanje in stremljenje vedno p o d v o j e pojavov za svoje objekte, prvič oni pojav, »spričo katerega« tako ali drugače čustvujemo in stremimo in katerega si moramo obenem tako ali drugače predstavljati ter misliti, drugič pa še njega — vrednoto, ozir. nevrednoto.

Primer: Verižnikov veselje spričo njegovega bogastva ter beračeva žalost spričo njegove revščine ima za svoj objekt prvič ono bogastvo ter ono revščino, ki si ju pa naš verižnik in berač morata v prvi vrsti obenem predstavljati in na njo misliti (ki sta torej obenem že objekta pristojnega umskega doživljanja), drugič pa še ono »vrednost«, ozir. »nevrednost«, ki jo ima bogastvo za verižnika, revščina za berača, slednje pa samo na nika, podlagi njunega vzporednega pozitivnega, ozir. negativnega čustvovanja spričo njunega takega, ozir. drugačnega materialnega stanja. In kakor bi oni (efektivno seveda nikoli in nikjer realizirani) verižnik in berač, ki bi samo predstavno in miselno ugotavljajal svoje bogastvo in svojo revščino, ki bi pa ne imel nikake sposobnosti tudi za vzporedno čustvovanje in stremljenje, lahko sicer z vso natančnostjo dognal efektivno stanje, razloge in razne posledice svojega bogastva ali svoje revščine, vendar pa absolutno ne mogel na tem najti nikake »vrednote« ali »nevrednote«, tako se zdaj tem nazornejše vidi, da ima pozitivno ali negativno čustvovanje našega verižnika ali berača za svoj objekt pač tudi to, kar je že objekt njegovega pristojnega predstavljanja in mišljenja, namreč njegovo bogastvo ali revščino, da pa ima njegovo vzporedno čustvovanje za svoj »lasten« objekt samo ono »vrednoto«, ozir. »nevrednoto«, ki jo nahaja on na svojem bogastvu ali na svoji revščini edino na podlagi svojega pristojnega pozitivnega, ozir. negativnega čustvovanja. Kar velja v našem in vsakem drugem primeru za čustvovanje, velja v enaki meri tudi za pristojno stremljenje.

Vendar bi pa tu lahko kdo še ugovarjal, da omenjene vrednote sploh ne značijo nikakih posebnih pojavov, ker pač ne pomenjajo nič drugega, nego da kdo spričo teh in drugih objektov golega svojega predstavljanja in mišljenja obenem pozitivno, ozir. negativno čustvuje ter stremi. »Vrednost«, ki jo »ima« v gorenjem primeru bogastvo za verižnika, bi torej sploh ne pomenjala nikake posebne lastnosti tega bogastva, temveč bi bila naravnost istovetna samó z okoliščino, da verižnik spričo svojega bogastva obenem pač pozitivno čustvuje, kar bi veljalo v enaki meri za »nevrednost« revščine napram beraču in njegovemu negativnemu čustvovanju. Vsaka vrednota, ozir. nevrednota bi v smislu tega še danes uzuelnega pojmovanja bila istovetna samo z faktom ali možnostjo pristojnega čustvovanja in stremjenja in torej nikak poseben pojav, ki bi ga tudi od pristojnega čustvovanja in stremjenja samega morali razlikovati tako, kakor moramo n. pr. mizo pred seboj, kamenje na cesti, melodijo itd. razlikovati od pristojnega predstavljanja mize, kamenja, melodije itd.

Ako bi to sodobno in uprav sodobno pojmovanje vrednot veljalo, tedaj bi bilo pri vsem posebnem značaju nagonskega doživljanja vendar reči, da so edini objekti vsega čustvovanja in stremjenja istovetni samo z objekti pristojnega predstavljanja in mišljenja, dočim so vse posebne »vrednote« ali »nevrednote« teh objektov istovetne samo z faktom ali možnostjo pristojnega pozitivnega ali negativnega čustvovanja in stremjenja samega. Da, v smislu tega pojmovanja bi svojčas orisano temeljno razliko med umskim in nagonskim doživljanjem morali iskati uprav v tem, da baš vse nagonsko doživljanje v nasprotju z umskim nima nikakih posebnih in lastnih objektov.

Proti temu naziranju pa govore, ako prav sodim, tehtni razlogi. Prvič je glasom vsakdanje in nevsakdanje izkušnje reči, da pripisujemo najrazličnejšim pojavom tudi omenjene in podobne vrednote, vse to pa z isto naravno lahkoto in neprisiljenostjo, kakor jim pripisujemo pri drugi priliki najrazličnejše druge lastnosti, n. pr. to in to barvo, temperaturo, obliko itd. da, omenjene vrednote, ki jih imajo za nas najrazličnejši pojavi, tvore naravnost ono najvažnejšo stran teh pojavov, brez katere bi te pojave popolnoma ignorirali ter šli mimo njih tako, kakor hodimo na cesti mimo brezpomembnega, na strani ležečega kamenčka. Tako se pa vse naše zasebno in družabno ter socialno vsakdanje kakor nevsakdanje življenje obhodno vrši in razvija naravnost samó v smeri vseh vrednot, ki jih imajo za nas najrazličnejši objekti našega golega predstavljanja in mišljenja.

Kdor vse to do kraja premisli, ne more dvomiti, da vrednote ne smemo istovetiti z golim faktom ali možnostjo pristojnega lastnega čustvovanja in stremjenja samega: Vrednote pripisujemo dnevno z najboljšim smislom najrazličnejšim pojavom, ki jim nikakor ne moremo pripisovati »lastnega čustvovanja in stremjenja. Zato pa vrednote same nikakor ne smemo zamenjati ne s faktom ne z možnostjo pristojnega lastnega čustvovanja in stremjenja, ker bi v obratnem slučaju vsem onim pojavom, ki jih dnevno smatramo n. pr. za vredne ali nevredne, pripisovali s tem samo lastno pozitivno čustvovanje spričo njega ali svoje lastno stremljenje po njem? Seveda lahko smatra verižnik svoje bogastvo za nekaj »vrednega« edino na podlagi pristojnega svojega čustvovanja in stremjenja, kar pa nima nič opravka z dejstvom, da ona »vrednost« sama, ki jo nahaja on na podlagi svojega čustvovanja in stremjenja na svojem bogastvu, vsekakor ni istovetna s tem čustojno čustvovanje in stremljenje.

Ker velja to mutatis mutandis v enaki meri za vse druge slučaje iste vrste, se torej moj prvi argument proti gorenjemu sodobnemu pojmovanju vrednot lahko kratko glasi takole: Tudi vrednote so posebni pojavi, ki jih ne smemo zamenjati s pristojnim čustvovanjem in stremljenjem, zato ne, ker pripisujemo vrednote najrazličnejšim pojavom, ki jim nikakor ne moremo pripisovati tudi pristojnega lastnega čustvovanja in stremjenja; ko pripisujemo tem in drugim pojavom kako vrednoto, ima to pripisovanje vsekakor svoj smisel brez ozira na vprašanje, ali je sicer tudi stvarno utemeljeno, dočim bi isto pripisovanje tedaj, ko bi z njim onim pojavom skušali pripisovati lastno čustvovanje in stremljenje, večkrat neobhodno izgubilo sploh vsak smisel. Kakršnakoli vrednota sama je torej nedvomno nekaj drugega nego pristojno pozitivno čustvovanje in stremljenje.

Ako bi vsaka vrednota po lastni naravi bila istovetna samo s faktom ali možnostjo pristojnega čustvovanja in stremjenja, tedaj bi vselej, ko pripisujemo kakemu pojavu neko vrednoto, ipso facto morali misliti samo na dvojce, namreč na oni pojav in pa — na lastno pristojno čustvovanje in stremljenje. To pa nepobitnim glasom že najvsakdanjeje izkušnje nikakor ne velja, ker pripisujemo nešteto krat z najtrdnjšim prepričanjem najrazličnejšim pojavom te in druge vrednote, ne da bi pri tem kakorkoli mislili obenem na lastno čustvovanje in stremljenje, dasi se ono naše pripisovanje gradi in more graditi edino na sočasnem našem čustvovanju in stremljenju spričo onih pojavov. Ko smo prisotni na kakem koncertu, v gledališču ali zunaj v prosti prirodi ter vzklikamo: »Krasna melodija!«, »Diven prizor!«, »Božja priroda!«, ali pa tudi »Br! preumnost!«, »Za nič!«, »Kako kazi to celo okolič!« itd., se obratno z vso svojo pozornostjo nahajamo samo pri onih pojavih ter pri njih omejenih in podobnih vrednotah, ozir. nevrednotah, ki jih jim v takem primeru pripisujemo, prav nič pa pri pristojnem lastnem čustvovanju in stremljenju, dasi se tudi v tem primeru ono naše pripisovanje neobhodno gradi samo na tem sočasnem nagonskem doživljanju. Dogaja se celo nasprotno, da nam namreč začnemo pri pojavi s svojimi vrednotami vred v hipu ginevati, kakor hitro odvrnemo od njih svojo pozornost in začnemo misliti samo nase in samo na lastno čustvovanje in stremljenje. Vse to pa bi bilo in moralo biti naravnost vnaprej izključeno, ako bi veljalo ono sodobno istovetenje kakršnekoli vrednote s pristojnim čustvovanjem in stremljenjem.

Ker velja to zopet tudi za vse druge slučaje iste vrste, se torej moj drugi argument proti omejenemu sodobnemu naziranju lahko kratko glasi takole: Vrednote so posebni pojavi, ki jih ne smemo zamenjati s pristojnim čustvovanjem in stremljenjem, ker baš vselej tedaj, ko pripisujemo kakemu pojavu neko vrednoto, mislimo samo na ta pojav in — njega vrednoto, ne pa na lastno čustvovanje in stremljenje. In vendar ima prav to naše pripisovanje svoj poseben smisel zopet brez ozira na vprašanje, ali je sicer tudi stvarno utemeljeno, dočim bi isto pripisovanje tedaj, ako bi vsaka vrednota bila istovetna samo s pristojnim čustvovanjem in stremljenjem, že načelno moralo biti sploh brez vsakega smisla, ker bi v tem primeru pojavom »pripisovali« nekaj, na kar baš v trenutku tega pripisovanja sploh ne mislimo. Zaključujem torej, da je kakršnakoli vrednota sama v istini nekaj povsem drugega nego pristojno pozitivno čustvovanje in stremljenje.

Ako spojmno zdaj ta izsledek z nam že znano okoliščino, da bi brez vsakega čustvovanja in stremjenja bili in ostali naravnost »slepi« za vsako vrednoto in da se vzporedno s tem tudi vsako naše pripisovanje kakih vrednot neposredno gradi in more graditi samo na sočasnem pristojnem našem čustvovanju in stremljenju, sledi samo ob sebi glede lastne narave vsake vrednote in njenega razmerja do pristojnega čustvovanja in stremjenja sledeče: Vsaka vrednota ima lastno naravo ter se po tej svoji naravi ne sme zamenjati z nikakim pristojnim čustvovanjem in stremljenjem, stoječ s slednjim samo v tem razmerju, da je uprav nagonsko doživljanje naše edino sredstvo za dojeemanje pristojnih vrednot in nevrednot. Nagonsko doživljanje stoji torej uprav z vrednotami v enakem razmerju, kot umsko doživljanje s svojimi lastnimi objekti. Kakor nam u. pr. poslušanje glasov — glasove, gledanje barv — barve samo »kaže« ali »predočuje«, ne da bi samo z njimi bili istovetno, tako nam tudi naše nagonsko doživljanje pristojne vrednote in nevrednote v istem smislu samo »kaže« ali »predočuje«, ne da bi samo z njimi bilo istovetno.

Tudi nagonsko doživljanje je pravzaprav samo neke vrste »predstavljanje«, razlikujoč se od ostalega predstavljanja (»gledanja«, »tipanja«, »slišanja« itd.) baš v tem, da nam po lastni naravi v istem smislu kaže uprav omenjene in podobne vrednote ter nevrednote, ne pa pojavov, kakor barve, glasov, trdote itd. Nekako paradokso in vendar resnično se lahko izrazim tudi tako: Tudi naše čustvovanje je samo neko gledanje ali poslušanje, razlikujoč se od navadnega gledanja ter poslušanja samo po tem, da »gledamo« ali »poslušamo« z lastnim čustvovanjem baš omenjene in podobne vrednote ter nevrednote, ne pa barv ali glasov. Edino na tem temelju je zdaj obenem povsem umljivo dvojce, prvič da v trenutku svojega pripisovanja najrazličnejših vrednot mislimo samo na pojave, ki jim kako vrednoto pripisujemo, in na njih vrednoto, ne pa na lastno čustvovanje in stremljenje, da pa sloni drugič vsako tako pripisovanje neposredno nujno na sočasnem čustvovanju in stremljenju spričo onih pojavov. Tudi ko govorimo o melodiji sami, ki jo slišimo, ter o barvah samih, ki jih vidimo, mislimo samo na to melodijo in na te barve, dasi slonijo te naše misli zopet na našem sočasnem slišanju melodije in gledanju barv in dasi n. pr. rojeni slepec ali rojeni gluhomci, človek torej, ki nima sposobnosti gledanja in slišanja, nima nikakega pojma o »glasovih« ter »barvah« v strogem pomenu besede in je torej tudi nezmožen, te pojave kjerkoli ugotavljati.

Tako pa vlada torej v istini tudi med nagonskim doživljanjem in pristojnimi vrednotami povsem isto razmerje, ki ga nahajamo n. pr. med gledanjem barve in barvo, med slišanjem melodije in melodijo, sploh med vsakim umskim doživljanjem ter njegovim lastnim objektom. Potemtakem pa nikakor ne drži ono sodobno naziranje, v čigar smislu bi baš nagonsko doživljanje ne imelo nikakih lastnih objektov, kakor velja to pač o vsem umskem doživljanju. Kakor nahajamo pojave, ki nam jih predočuje umsko in samo umsko doživljanje, tako nahajamo tudi pojave, ki

nam jih predočuje nagonsko in samo nagonsko doživljanje, pri čemer so pojavi slednjega tipa istovetni uprav z omenjenimi in podobnimi vrednotami ter nevrednotami. Vrednota je torej po lastni naravi v istini nekaj drugega nego pristojno pozitivno, ozir. negativno čustvovanje in stremljenje in stoji, to je končni izsledek gorenjih izvajanj, s slednjim samo v tem razmerju, da nastopa kot njegov neposredni predočevalec, to pa v istem smislu, kot nastopa melodija samo kot predočevalec pristojnega slišanja, barva samo kot predočevalec pristojnega gledanja, trdota samo kot predočevalec pristojnega tipanja itd. Vrednote so orisani edini predočevalci nagonskih doživljanj, nagonska doživljanja so edini predočevalci vrednot.

Sele to pojmovanje nam odpre zdaj vidike, da tolmačimo vrednote tudi z drugih strani popolnoma drugače, nego dela to sodobna tradicija. Ako so vrednote posebni pojavi zase, ki nam jih baš nagonsko doživljanje samo predočuje, tedaj stoji one uprav v tem pogledu na isti stopnji kot n. pr. tudi vsa tako zvana vnvanja priroda. Kakor vnvanja priroda ni istovetna ne s faktom ne z možnostjo našega pristojnega umskega doživljanja, temveč nam jo slednje zopet samo kaže ali predočuje, isto velja o vseh vrednotah napram nagonskemu doživljanju. In kakor vnvanja priroda iz istega razloga do pristojnih subjektov, sposobnih za umsko doživljanje, tako zdaj tudi vse vrednote niso nikaki v tem smislu zgolj relativni pojavi, ki bi po lastni naravi sloneli samo na izvestni relaciji do pristojnih subjektov, sposobnih za nagonsko doživljanje. In kakor je vnvanja priroda iz istega razloga vsaj lahko v strogem pomenu besede, t. j. tako objektivna, da v tem pogledu ni navezana na nobeno umsko doživljanje nobenega subjekta, tako so zdaj tudi najrazličnejše vrednote, ozir. nevrednote vsaj lahko v strogem pomenu besede, t. j. tako objektivne, da v tem pogledu tudi niso navezane na nobeno nagonsko doživljanje nobenega subjekta.

Tudi vse vrednote so torej v tem smislu nerelativni, nesubjektivni absolutni pojavi, da po lastni naravi vsaj ne izključujejo najstrožje, t. j. take objektivnosti, ki je povsem nezavisna od vprašanja, ali poedini subjekti spričo pojavov, ki so nositelji takih objektivnih vrednot, tudi čustvujejo in stremi ali pa ne, vse to v istem smislu, kakor je tudi n. pr. vnvanja priroda za slučaj svoje objektivnosti povsem nezavisna od vprašanja, ali si jo kak subjekt predstavlja ter nanjo misli ali ne. Ne trdim torej efektivno objektivnost kakršnihkoli vrednot, trdim samo toliko, da so tudi vse vrednote brez ozira na pristojno čustvovanje taki posebni pojavi, ki tako strogo objektivnost že po lastni naravi vsaj ne izključujejo, dočim bi v smislu svojčas orisanega sodobnega naziranja taka stroga objektivnost kakršnihkoli vrednot bila že vnaprej izključena, zato namreč, ker bi v smislu tega naziranja vrednote sploh nič drugega ne pomenjale nego izvestno relacijo med golimi objekti umskega doživljanja in pa med pristojnim nagonskim doživljanjem.

Tako smo se pa zdaj tudi na polju čustvovanja in stremjenja vsaj načelno dokopali do takega fundamanta, ki nam lahko služi kot neposredno izhodišče za končno odločitev našega še vedno glavnega in nerešenega vprašanja, tikajočega se posebne, namreč nagonske pravilnosti in nepravilnosti. Saj tudi čitatelj sam že sluti, da zavzema gori orisana nesubjektivna in vsaj po možnosti v strogem pomenu besede objektivna vrednota na polju nagonskega doživljanja isto mesto, ki smo ga v prejšnjem delu te študije mogli prisoditi nesubjektivni istinitosti v okviru umskega doživljanja. In kakor smo tam na temelju te istinitosti izvedli vse ostale fundamente umske pravilnosti, tako bomo v sledečem skušali, na temelju orisane nesubjektivne vrednote izvesti paralelne načelne fundamente nagonske pravilnosti, paralelne pravilnosti čustvovanja in stremjenja.

Prosper Mérimée:

Verne duše v vica.

(Nadaljevanje.)

Nekaj minut pozneje se je po celem samostanu razmotrivalo le o oranžah a la Maragna. Najboljše slaščičarke niso nikdar slišale o njih. Le sestra Agata je vedela. Rožne in vijolične vode je treba pridejati navadnim oranžam nato ... Ona je sprejela naročilo. Ko se je vrnil don Juan, je dobil cel lonček oranž a la Maragna; v resnici je bila mešanica neužitna; toda pod ovojem je bil listič, napisan od Tereze. Bile so nove prošnje, naj se ji odpove in naj jo pozabi. Ubogo dekle se je skušalo preslepiti samo sebe. V njenem srcu so se borili vera, spoštovanje očeta in ljubezen; toda bilo je lahko spoznati, da je bila zadnja najmočnejša. Drugo jutro je poslal don Juan svojega služabnika s košarico oranž in naročil, da naj jih pripravi ista nuna, kakor včeraj. V dnu košarice pa je skrli odgovor na obe Terezini pismi. Rekel je: »Bil sem silno nesrečen. Zla usoda je vodila moje roko. Od one strašne noči nisem nikdar nehal misliti nate. Niti nadejati se nisem upal, da me ne sovražiš. Končno sem te našel. Nikar ne govori o danih obljubah. Bila si moja, predno si se posvetila pred oltarjem. Nisi mogla razpolagati s srcem, ki je bilo moje ... Zahtevam ga, kajti ljubeš mi je od življenja. Ali te dobim, ali pa umrem. Jutri pridem v govorilnico, da izvem tvojo odločitev. Nisem se upal sestati s teboj, ne da bi te obvestil. Bal sem se, da naju tvoje razburjenje ne bi izdalo. Torej pogum! Povej mi, bi li mogli vratarico podkupiti.«

Kanil je nalašč dve kapljici vode na papir, ki naj bi predstavljal njegove solze.

Nekoliko ur pozneje mu je samostanski vrtnar prinesel odgovor in se mu stavil na uslugo. Vratarica je bila nepodkupljiva; sestra Agata je privo-

lila v sestanek v govorilnici, toda le pod pogojem, da se tam ločita za večno.

Nesrečna Tereza je vstopila v govorilnico bolj mrtva kakor živa. Z obema rokama se je prijela za ograjo, da je mogla stati pokonci. Don Juan je bil miren in hladen in se je naslajal ob njeni zmedenosti, ki jo je povzročil on sam.

Da bi zmedel vratarici sled, ji je najprej govoril o prijateljih, katere je zapustila v Salamanki in ki ji sporočajo svoje pozdrave. Ko pa je videl, da se je vratarica oddaljila, je rekel hitro in tiho:

»Skenil sem, da te odvedem odtod. Če bi bilo treba zažgati samostan, ne bom pomišljal. Čakati nočem. Ti si moja. Ali te v par dneh dobim, ali pa propadam; toda potegnili bom tudi druge s seboj v propast.«

Vratarica se je približala. Doni Terezi je zastal glas in ni mogla spregovoriti besede. Don Juan je bil čisto z indiferentnim glasom govoril o slaščicah, o pletenju, s katerim so se nune bavile in je obljubil vratarici, da ji prinese v Rimu blagoslovljen molek, da podari samostanu plašč iz brokata za njegovo zaščitnico Marijo. Po polurnem razgovoru podobne vsebine se je spoštljivo poslovil od Tereze, ki je bila nepopisno vzvalovana in vznemirjena. Odhitela je v svojo celico in njena roka, bolj poslušna kakor jezik, je napisala dolgo pismo, polno očitkov, prošenj in obtoževanj. Toda ni se mogla zadržati, da bi mu obenem tudi ne priznala svoje ljubezni. Vrtinar, ki je skrbel za to grešno zvezo, je kmalu prinesel odgovor. Don Juan je še vedno grozil, da bo izvajal posledice. Imel je sto oboroženih hlapcev. Ni se zgrozil pred božjim ropom. Srečen umrje, samo da še enkrat objame svojo ljubico. Kaj pa je mogla storiti proti njemu ta uboga ženska. Prejokala je cele noči in podnevi ni mogla moliti; vedno in povsod je videla podobo dona Juana; še celo takrat, ko je bila s svojimi tovarišicami pri pobožnih opravilih, so se pač reke same od sebe sklepale v molitev, medtem ko je bilo njeno srce razbičano od strasti.

Svetovna vprašanja v luči teozofije.

(Ob priliki kongresa teozofskega društva na Dunaju od 22.—27. jul. t. l.)

Človeštvo preživlja sedajno dobo v strahoviti omotici svojega duha in svojih čutov, opijaneno po dolgem preli-vanju lastne krvi ne more se priti do popolne zavesti, kaj se je pravzaprav ž njim zgodilo, kako je vendar prišlo do tega, da so tekli potoki nedolžne krvi, ki zopet vpije po masčevanju. Komaj se je zver v človeku nalokala krvi, zopet jo žejja po krvi. Le del tega omenenega, opijanjenega človeštva uvidi, kam so ga dovedli nauki njegovih filozofskih ve-likanov, kam ga je strmoglavil toliko hvalisani in v vse panoge ved in v vse realno življenje uvedeni in praktično iz-vajajoči materializem. Ta del se počasi iztreznjuje in išče leka za svoj bolni duh — išče v svojem verstvu, išče v mistiki in teozofiji priti do prepričanja, da ek-sistira še nekaj razen telesa in to je: njegova drugi jaz: duša. Nikoli ni bilo človeštvo tako vzprejemljivega srca za mistiko in njena razmotrivanja, za me-tafiziko in za metapsihologijo sploh za vse, kar je v zvezi s to mistiko, kakor dandanes. Danes je človeštvo jata iz-stradanih ovc, ki ga pade krvoločni volkovi iz ene prevratne ideje v drugo — in povsod najdejo ti krvoločni volkovi poslušno čredo, ki jih uboga in jim slepo sledi.

Del čustva hrepeni po resnici, sile je laži, s katero so ga pitali vodilni modri-jani — zastopniki duševnega materija-lizma in vodilni državniiki istega filozo-fskega naziranja.

Del človeštva hrepeni po leku za svojo neznanosko duševno bolezen, on išče vere v nesmrtnost svoje duše, ker je to vero izgubil vsled krivde svojih cerkva, ki so blagoslovljale morilno orožje. In zato išče leka v mistiki, ne v krščanski, ampak v budistični, v Steinerjevi antropozofiji in v okultizmu sploh.

Daljnje vzroke za to navaja dr. R. N. Coudenhove-Kalergi v svojem felj-tonu: »Prag. Pr.« v 12. prilogi od 8. aprila 1923. Ethik der Schönheit: Kako dolgo je Evropa verovala v biblijo, je bila njena etika dobro fundirana.

Verni kristjan dela iz npravnega na-giba, iz ljubezni do Boga, ker je upal v nebo in trepetal pred peklo: ker je ve-roval v Boga in biblijo, na plačilo in onosvetno življenje.

To vero mu je potresla prosvetlje-nost (v obliki filoz. materializma) in s tem se je podrl tudi temelj evropske morale. Evropa začenja iz teoretičnih premis: »Vse je problematično«, prak-tično konsekvenco izvajati: »Zato je tu-di vse dovoljeno.«

Polom evropske morale, ki ga doživ-ljamo, pomeni življensko nevarnost za evropsko kulturo. Ni važnejšega in res-nejšega vprašanja za Evropo kakor to: kako je mogoče rešiti in obnoviti mo-ralo Evrope? Ali v znamenju Krista, Bu-de (okoli 1. 551 pr. Kr.) ali Konfucija (l. 479 pr. Kr.).

S krščanstvom, pravi Coudenhove-Kalergi, pridemo v zagato, ker je pre-pad med znanostjo in biblijo preširok. Moderni Evropec se torej mora ali proti znanosti ali — proti bibliji odločiti — navadno se odloči za zadnje.

Budisti iščejo v novi religiji nado-mestka za polom stare. Na mesto one-ga sveta naj stopi karma (usoda), name-sto pekla in nebes: reinkarnacija in nir-vana (blaženi večni mir). Ta budistična dogma naj nadomesti krščansko. To pot je ubral Schopenhauer in to idejo pro-pagirajo teozofi (dr. Rud. Steiner). — Po tej poti Evropa ne more iti; aktivna in severna Evropa se s takim kontom-plativnim svetovnim nazorom ne more nikoli sprijazniti.

Preostaja le še Konfucij, ki je svojo etiko na čustva oprl, kakor Mojzes na vero. In na etiki lepote hoče tudi Coudenhove zidati bodoče probleme, ki bazirajo na zdravi, močni, čisti in lepi duši, z eno besedo na pojme grškega ideala Kallo kagathije.

Na drugem mestu pravi ta ženjalni filozof v istem listu v feljtonu »Der Geist des techn. Zeitalters« v 6. točki: »Die buddhistische Gefahr« od 17. sep-tembra 1922, st. 255, v 38. prilogi »Pr. Presse«: »Ta pasivistična in življenju sovražna propaganda, ki je naperjena proti tehn. in industrielnemu razvoju — bi pomenila kulturni samomor Evrope. — Budizem bi tehniko zadušil — in ob-enem tudi duh Evrope. — Misticizem Azije ugrožava duševno vedrino Evro-pe — pasiviteta Azije možato udejstvo-vanje.«

Kakor je znano, zboruje od 22. do 27. julija t. l. na Dunaju teozofski kon-gres. Vsi najimenitnejši zastopniki so prišli iz daljnje Avstralije, Indije in iz vseh delov sveta, kajti ogromno je njih število. Zanimanje pa je še večje, ker so prisotni prvi voditelji tega religioznega pokreta in svetovnega naziranja: Ve-liki mojster reda Zvezde na vzroku Krishnamurti, podpredsednik teozofske družbe Jinarajadasa in svetovno znana Mrs. Anny Besant. Pri prvem preda-vanju je bil prisoten Felix Cleve in ta poroča rezultat pogovora s podpred-sednikom v »N. Fr. Pr.«, 23. julija 1923, šte. 21145. Iz njegovega predavanja navaja tale stavek: »Znanost uči, da je življenje proces razvoja, evolucije, brez vsake vodeče svetovne inteligence; človek je iz materije, in da ta materija živi in misli, je sploh samo slučaj; boj za obstanek in preživetje močnejšega, prikladnejšega, so ta — brezumno-življenje karakterizirajoča dejstva. — Torej evolucijska teorija, materializem, ateizem, darvinizem, to naj je že znanost v l. 1923? Madame Blavatsky je vendar l. 1875 šla med svet s teozofsko idejo podirat materializem, ki je najpri-mitivnejša, najneumnejša oblika me-tafizike, ki je mogla le obstajati, ker je že bila filozofija v drugi tretjini pr. sto-letja v razsulu.

Nadalje očita Jinarajadasa religiji: »— da odpira nepremostljivi prepad med Bogom in ljudmi, kajti nobena vez kake bitne skupnosti ne spaja stvarstvo s Stvarnikom.« — J. bi moral vendar vedeti, da je hrepenenje po bitni skup-nosti s božanstvom polagoma kakor v židovstvu tako tudi v krščanstvu in v islamu privedlo v tajnih krožkih senzi-tivnejše ljudi do tega, da se je udomačil novoplatonizem s svojo emancipjsko ali

bolje rečeno s svojo efulguracijsko me-tafiziko, ker je poudarjal bitno skupnost s božanstvom in vsled tega postal je-dro heterodoksni mistični smeri ravo-n v teh treh religijah. — Toda zdi se, pravi Cleve, da Jinarajadasa o vsem tem ničesar ne ve. —

»Proces življenja je božanstvo in naše notranje bistvo je istovetno ž njim.« — »Univerzum je Bog v verigah in vsa svetovna evolucija pomeni raz-trganje teh verig.« — »Naloga člo-veštva je, da osvobodi v sebi božanstvo in spečega Boga v sebi vzbudi.« — Naloga? Kako neki? Če je človek v notranjosti istoveten z božanstvom, kdo ga naj potem vzbudi? Kako se je zgodilo, da je to božanstvo zapadlo v spanje in v okove? O vsem tem molči Jinarajadasa.

Teozofi dejstva slabega in zla na svetu nikakor ne zanikajo in trde, da božanstvo ravnotako z nami trpi in v nas in da vse gorje prihaja odtod, ker ljudje iščejo božanstvo, ki v njih dremle in ga hočejo vzbuditi in da pomeni to iskanje po božanstvu pre-bitje naravnih zakonov. — Kdo daje te naravne zakone? Vendar volja bo-žja! In kako se naj ti zakoni prebijejo? — Ne, ne, to je nemogoče tej megleni zmešnjavi slediti. — (Res je!)

»Zlo je vzrok nevednosti in nespo-razuma. Človek mora spoznati, da ne more hoditi pot osvobođenja božanstva sam, ampak samo s skupnostjo.«

Zanimiv je zadnji stavek: »Kako osvobodi posameznik božanstvo v sebi, tako očituje tudi vsak narod Boga v sebi in vsaka oblika vladanja je dobra, če le meri na to, poseben način omo-gočiti, v katerem se želi božanstvo v kakem gotovem ljudstvu manifestirati. Če se pa greši proti zakonu božanstva, potem je celo dolžnost, boriti se proti lastnim narodnim so-bratom, da se jih prepreči, na bo-žanstvu se ogrešiti. (To je kaj za Ra-dice e tutti quanti — njegove slov. za-veznike!) Torej, pravi Cleve, me-ščanska vojna je Bogu do-padljiva, če je človek le prepričan, da s tem pripomore uresničenju volje božje!

»Če eksistira Bog, naj to uganko vsak sam po svoje rešuje. V narodih spava čudež, življenje. — Četudi smo ljudje, smo obenem tudi Bog. Kogar ljubimo, ne ljubimo ga samo s svojo malo ljubeznijo, ampak k tej se pridruži še večja ljubezen, ki je z nami vedno tesno zvezana. In to je odgovor, ki vam ga daje teozofija: Življenje je proces, da osvobodimo božanstvo, ki v nas spi.« S temi besedami je sklenil Jinarajadasa svojo filozofijo in s tem tudi prvo izmed štirih javnih predavanj. — Jaz pa za svojo osebo pridenem: Boljševizma, komunizma, an-troposofizma in takega teozo-fizma reši ubogo zdvijano, namučeno človeštvo, o Bog!

P. L.

... Beyle je baš obelodanil najlepšo knjigo, kar jih je izšlo zadnjih petdeset let. Imenuje se »La Chartreuse de Parme« in ne vem, ali si jo boste mogli omisliti. Da je Machiavel napisal roman, bi bil tega.

Balzac, 1839.

Nekaj o strahovih.

Verjetnost pravi, da mora biti nekaj resnice na tem, kar se je skozi stoletja in tisočletja vzdržalo pri vseh narodih sveta. Nekaj sličnega je rekel že veliki filozof Kant in novejša desetletja so mu dala prav. XIX. prosvitljeni vek se je smejal »magiji«, ki pa ji je sčasoma od-vzel eno polje za drugim in ga priklopil šolski znanosti: telepatija, sugestija, hipnotizem in dr. Materializem je moral dati koncesije svobodni znanosti.

Vendar je danes še precej ljudi, ki ironično zmajejo z glavo, čim slišijo ne-kaj o sugestiji, spiritizmu in sličnem. Čim se ponesreči kak poizkus, zaženejo krik, saj nič ni, kakor, da bi n. pr. dej-stvo, da ni padel danes z neba noben meteor ovrglo resnico, da res padajo z neba meteorji. Ravno tako zaženejo krik, ako se razkrinka laži-medium, molčijo pa kot grob, kadar se slični po-izkusi posrečijo. Toda resnica je, da na tem polju napredujemo in, da pomenja to napredovanje nevarnost edino za univerzitetne profesorje in materiali-stične časnikarje, ki bodo zgubili vod-stvo širokih plasti narodov. Svet bo šel ravno tako preko njih, kot je šel preko Galilejevih tovarišev, ki niso hoteli po-gledati skozi daljnogled, da bi videli in potrdili resničnost njegovih trditvev.

Koliko pa je resnice na strahovih? Številni učenjaki so si s tem razbijali glave, ne da bi mogli dati točnega od-govora. To pa še nikakor ne pomeni, da so to samo nejasne predstave, ki ne od-govarjajo resničnosti.

Nekaj o tej stvari je pisal Nemec dr. Kemmerich, ki pravi, da ne more o resničnosti nerazjasnjenih ropotov dvo-miti oni, ki se je temeljito pečal s toza-devno literaturo. Na težkoče naletimo samo pri razlagi.

Poizkusi Rochasa, Durvullesa in drugih raziskovalcev ter izjave medijev soglašajo v tem, da imamo neke vrste telo, ki se lahko oddvoji od krvi in mesa. To se tudi krije z nauki In-dijcev in evangeljskim telesom, ki ne strohni. Brezdvomno je to telo, ki po-vzroča pod gotovimi pogoji tajnstvene fenomene. V mnogih slučajih pa govori proti temu velika razdalja: Mati v An-gliji sliši sina, ki jo kliče na pomoč na daljnem indijskem oceanu. Ali številne škotske osebe vidijo neko prikazen, dok-ler ne pride iz Avstralije, do tedaj še vsem nepoznana sinaha, v kateri natan-čno spoznajo ono prikazen. Razlago za to najdemo samo v prenosu misli.

Oba slučaja nas učita, da ne po-vzročajo strahov vedno samo mrtvi, ampak so čisto vzrok tudi živi.

Znani pa so tudi slučaj, da so se po-kazali mrtvi. Razlaga zadene tu na ve-like težkoče. Ako spregledamo od halu-cinacije v navadnem pomenu besede, se najprej poslužimo psihometrične raz-lage. Vzame se, da izžarevajo ljudje in živali, posebno v velikih afektih, nepo-znano nekaj, ki nekje tiči, kot n. pr. v onj in, da to sprejmejo osebe, ki so za to sposobne. Podoben temu je gramo-fon: Glasovi ležijo na plošči v pro-storninski obliki, dokler se je ne do-takne igla, ki jih izvabi. Ta igla tvori nekaj medium.

To možnost moramo ravno tako malo odkloniti, kot številne poizkuse

dr. Tischnerja, ki je ugotovil, da imajo predmeti sledove svojih lastnikov. Me-dium spozna njegov značaj, osebnost in življensko usodo. S pomočjo psihome-trije tudi lahko razlagamo prikazen, ki sedi skozi desetletja na kakem mostu in skače v vodo.

Kako pa, če strah na vprašanje re-agira? Ako mu zakličemo: »Ti si tepec«, se ropot takoj poleže. Ali pa zakličemo: »Izgleda, da danes nimaš moči« in v hiši zaslišimo velikanski ropot. Ropot je lahko tako velik, da menijo prebivalci petsto metrov oddaljene vasi, da je kje treščilo.

Tu bi prišla v poštev samo razlaga o prenosu misli. Ako je moč misli mrt-vega velika, ali čutnost navzočih moč-na, ali pa oboje skupaj, tedaj vidimo vsi ta pojav. Čim pa eno ali drugo manjka, ga vidijo samo nekatere osebe.

Težkoče pa tvori identifikacija umr-lega. To lahko ugotovimo samo na pod-lagi dejstev, ki so znana živim ali pa na podlagi dokumentov. Na drugi strani pa grečo spiritistični fenomen predaleč, da bi se jih moglo s poizkusi ugotoviti. Z isto pravico bi se lahko trdila nemož-nost identifikacije telefonskega govornika, četudi bi bil moj oče ali sin.

Kdor plava v sferah materializma in smatra duh za plod možgan, bo temu ugovarjal. Kdor pa misli duha, iz duše, ta bo primerjal možgane z vijolino. Ako je počena, ne moremo nanjo svirati. Radi tega pa nismo mrtvi. Vzamemo pač drugo.

Danes se s tem pečajo številni uče-njaki. Sporno je samo vprašanje razlage. Naravoslovci prejšnjih časov so se pre-malo pečali s filozofijo, da bi mogli lo-čiti resničnost kakoga pojava od nje-gove razlage. Na ta način bi morali ta-jiiti tudi resničnost elektrike, ker nihče danes ne ve, kaj da je.

Gotovo je torej, da stojimo danes na predvečerju novega svetovnega nazora. Ustvari pa naj ga samo kritika in dvom, ne pa čutna potreba in vera. Mi nimamo duše. Mi smo duša.

Berlinski Rasputin.

Kot dežela »Ersatzov« ima Nemčija tudi svojega Rasputina, ki se zove Lu-dovik Hoessler, rojen 1888. Bival je v Londonu in Parizu, kjer si je bil usta-novil komisijski kontor in se poročil v 23. letu s Francozinjo, ki mu je prinesla 100.000 frankov dote.

Med vojno se je umaknil v Švico, v Zürich. Tedaj se je ustoličil kot prerok Helvetsko podnebnje navdihuje demu-urge. Ob premirju se je vrnil v Nem-čijo, kjer poslej opravlja svoje apostol-stvo. V krogu privrženecv, osobito privrženecv, hodi od kraja v kraj in propo-veduje čuden, protivladan komunizem, zlasti pa skupnost v erotičnih zadevah.

Izdaja celo dnevnik, Hössler-zeitung, čigar članki nosijo skromne podpise: Jezus Kristus, Nietzsche, Robespierre itd.

Za sedaj živi v Berlinu, kjer ga oko pravice zasleduje; vendar ga še niso mogli prijeti. Propoveduje v obljudenih delih mesta sredi gostih množic; a vse-lej jo odkuri, kadar prihaja redarstvo. Mnogo je blaznih na Nemškem, ali vla-da po vsej priliki smatra tega kot oso-bito opasnega.

Spiritualistični moni-zem ali psihofizični paralelizem.

Ta nauk stoji z materialističnim moni-zmom v oprečnem nasprotju in se da idejno v tem zmislu izpeljati iz spinozizma. Spiritualistični monist trdi, da nam je to, kar dejanski obstoji, znano, a ne istovesti te edine realnosti z materijo, temveč z — duševnostjo. Le duševnost je istinita ali realna, samo ta edina duševnost se nam kvečjemu zazdi kot »zu-nanji svet« (telo), če jo gledamo z ne-kega (subjektivnega) zrelišča. V resnici eksistirajo le naši doživljaji, samo ti so realni; samo ti se nam, ako jih motrimo z nekega stališča, zazdi kot možganski proces (ki ga pa kot takega ni), se lahko kajpada tudi spiritualistični monist uje-ma z modernimi fiziologi in psihologi v tem, da se sklada z vsakim doživljajem neki vzporedni možganski proces. Raz-merje med dušo in telesom je torej tako, da teče z edino istinitim tokom naše dušnosti čisto vzporedno tok naših mož-ganskih procesov, ki pa kot tak v res-nici sploh ne obstaja, ker se v njem sa-mo na drug način (nam!) javlja naša duševnost, ki edina kot taka tudi je. Ta-ko razmerje seveda izključuje seveda vnaprej vsako vzročno medsebojnost med »dušo in telesom« in sicer iz dveh razlogov: česar dejanski ni, to ne more nastopati ne kot vzrok, ne kot učinek, tako da lahko spiritualistični monist go-vori sploh le o psihični kavzalnosti; dru-gič pa razmerje med vzrokom in učin-kom ni razmerje »vzporednosti« (isto-dobnosti), temveč svojevrsne časovne sukcesije.

Ta psihofizični paralelizem je dobil svoj naziv izza Fechnerja. Sem pa spa-da že Platon s svojimi »idejami«, še bolj pa neoplatonizem (Plotinov nauk o emanaciji), po katerem vse realnosti iz duševnosti vsaj izvirajo. Da je dušev-nost edina realnost, je prvi jasno izrekel George Berkeley († 1753) s svojim »esse est percipi«. Sem sodi v nadalj-nem razvoju Leibnitzova monadologija, ki uči, da je slednje telo v svojem bistvu samo nekaj agregat »monad«, t. j. eno-stavnih duševnih realnosti. Temu nazo-ru, da sestoji ves svet nazadnje iz duševnih bitij, se je pridružil Maine de Biran († 1824) z razliko, da smatra ta duševna prabitja za neke aktivitete (effort voulu, zaželjen napor), dočim so Leibnitzove monade pasivne predstave. Najrazvitije zastopajo psihofizični pa-ralelizem učenjaki Fechner, Wundt, Ebbinghaus, Paulsen, idr. Priznati je, da je v znanstvenem oziru psihofizični pa-ralelizem bolj utemeljen nego spinozi-zem in materialistični monizem, ker pri-pisuje realnost vsaj duševnosti, ki nam je neposredno dana. Vendar tajiti re-sničnost zunanjega sveta — to je velik skok. Edini poseben njih razlog, ki ga je že razvil Berkeley, se glasi: že pojem realnega, t. j. neodvisno od naše duševnosti dejanski bivajočega vnanjega sveta, je protisloven, ker se tak svet ni-kakor ne dá niti zamisliti; brž ko nam-reč mislim na ta svet, je ta svet že — od mene mišljen svet, torej ne svet »na sebi«, ne od moje misli (sploh od mojih doživljajev) neodvisen svet. Toda ta na videz lični dokaz je sofističen. Vprašaj-mo vsakdanjo skušnjo za realnost vna-njega sveta. Tu pa je Ahilova peta vse-ga spiritualizma. Tudi kmeta lahko pre-pričam o tem, da stvari okoli nas morda niso povsem take, kakor jih zaznavam, da pa ga ne bi bilo, o tem ne preverim nobenega zdravega razuma.

F. P.:

Katrica.

Pri tem si ne smete misliti obloboke, bujnoprse Katrice, a tudi ne Katrice, kakršno je hudič v košu odnesel Lutru, temveč čisto navadno mlado kavko, ki jih ima na tisoče in tisoče naša širša in ožja domovina. Morebiti se boste zgra-žali, da smo ji vzdeli krščansko ime? No, mislili smo pač: tudi ministri, veriž-niki in morilci nosijo krščanska imena in nam več škodujejo od kavk, pa smo rekli kavki Katrica. In pri tem je ostalo. Tudi kavka sama je s tem zadovoljna.

Če govorimo o kom, ga moramo vsaj površno opisati. Kavko so nam prinesli nekoč paglavci, ki so ji ostrigli, oh, peroti, da jim ni ušla. Ko smo jo rešili otroške svobode, ji je pri nas vzni-klo solnce svobode, pod katerim ji dne-vi ne teko mračno. Velikosti je iste, ka-kor normalna mlada kavka, barve tudi iste, kljun ima izrazito kavkovski itd. Za druge generalije ne vemo.

Najrazvitější poteza njenega zna-čaja je vsekakor ljubezen do neharmoni-čne glasbe. Od štirih do ene, pa do trde noči se vežba v svojem primitiv-nem petju in si daje duška i v veselju i v bolesti. Najbolj se pa dere, ako vidi, da kdo je, pa ne mislite si, da iz ne-voščljivosti. Vse le radi vaje.

Svetovnega naziranja nima, ker se ji zdi odveč; v življenjskih nazorih pa ne razmišlja, ker je vrlo praktična pti-ca. Iz njenih dejanj posnemamo samo to, da ji je svet deveta briga in da se na vse poživža, ako in kadar hoče, kar pričajo nebrojni pečati — znaki njenega prezira do tega sveta. Iz tega sledi, da se je filozofsko opredelila za cinizem, pomešan z epikureizmom. Seveda njej kot stvarnemu bitju ne gre za besede in jih pušča popolnoma ob strani.

Socijalno je globoko čuteča. Če pi-

šem članek s svinčnikom in ga izpustim za hip iz rok, bliskoma čavnsvo po njem in ga odnese, češ, piši s črnolom, da si ubogi stavec ne pokvari oči. Nato se prične pravcati divji lov za svinčnikom, ki ga Katrica prenaša na najbolj nepri-stopna mesta, najrajši pod posteljo. In človek, krona stvarstva, se mora poni-žati in v tej nedostojni obliki zlesti pod posteljo; seveda Katrica popiha na dru-gi strani izpod postelje.

Hišni red zaničuje z vso strastjo svoje temno-sive duše. Kaj ji mar, če vsa hiša spava spanje pravičnega, nje ni do spanja in nič jo ne more ovirati, da ne bi počela, kar se ji poljubi. In pri kosilu! Zakaj naj ne sedi tudi ona pri mizi ob skledi, da more do jedi? Dalje ne more razumeti, zakaj naj stoji črnil-nik ravno na omari ali ura na nočni omari? Zato ureja vse po svoje in pre-naša predmete po svojem okusu in s svoje perspektive, tako da je končno vse skupaj na tleh.

V političnem oziru je popolna komu-nistka najskrajnejše levice. Kar je tvoje, to je moje, — je njeno edino in absolut-no načelo, ki se ga drži dosledno, v čem-er bi lahko bila vzor našim politikom. Je hudo svobodomiselna in si ne da kra-titi osebne svobode. Ker se kot ženska aktivno ne udeležuje politike, živi mir-no življenje in se ji ni bati niti obznane niti zakona o zaščiti države. Sicer pa pušča svoje politične nasprotnike pri miru. Tudi organizirana ni.

Erotičnih čustev še ne kaže, dasi se precej rada lišpa in je sploh jako giz-dava. Predvsem ljubi zlatino, srebrni-no in svetle stvari vobče. Ako si iz lju-bezni do lepote kaj prisvoji, prinese kmalu nazaj, ali pa tudi kam drugam.

V splošnem se nič ne razlikuje od članov sodobne družbe. Ima pa eno do-bro lastnost: ona ne — piše.

Mesec se nam je približal.

Tajinstveni satelit, fantovsko soln-ce, ki so ga proslavljali menda že vsi pesniki z Jenkom in Prešernom vred, zavzema znatno mesto v daljnogledu abbeja Moreuxa, ki vodi opazovališče v Bourgesu. Njegova dela o zvezdah in meglovinah so vzbudila pozornost uče-njakov, dočim mi borni neposvečenci zgolj občudujemo črnorizca, ki se šeta po rimski cesti lahkotno kot vrtnar med svojimi nebinami.

Torej zemlja, ki jo je vsak smatral oddaljeno od lune 384.400 km (približno 30 njenih premerov), je po Th. Mo-reuxu ločena od nje samo s 384.282 km. Mesec je takorekoč predmestje zemlje. Ako vzamemo ravninski premer 12 mili-jonov 656.400 km, so mesečani 30 krat in trinaest stotin te širine daleč nasta-njeni od naših meščanov. Trideset ze-melj ena poleg druge, pa bi bil naprav-ljen most na prvo sopremičnico. Kmet-ski pismoša, ki prehodi vsak dan 30 km skozi 35 let, bi imel za seboj raz-daljo meščanov od zemljanov. Vsi ma-šinisti, ki vodijo brze vlake, imajo po neki dobi na dobrem veliko daljše poti; to distanco premeri kapetan, preden je nastopil svojo deseto vožnjo okrog sveta. Letalec, ki drži na svojo čast, lahko doseže 200 km na uro. Po tem merilu bi priletel v 80 dneh na luno. Kadar bodo ljudje razpolagali z dovolj močnim razstrelivom, da bodo dali grana-ti početno brzino 12 km na sekundo, bo ta krogla ušla iz našega privlačnega območja in ne bo nikoli več padla na naš planet. Kadar bo napravljena zveza med Seleniti ali lunjani in zemljani, bo napredek naredil ogromen korak na-prej. Vendar utegne priti do diplomatskih zapletkov.